

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΕΤΟΣ ΙΔ'

ΑΡ. 168

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΕΑΝΘΟΥ ΛΥΣΙΩΤΗ Mehr Licht, "Ωρα Γαλήνης (ποίημα).
ΛΕΟ LARGUIER (Μεταφρ. Ζ. Ζαννετίδη) Φθινοπωρινά τετρά-
στιχα (ποίημα).
ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ Πνευματική Κρίση (άποψεις).
ΣΑΚΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Οί Προβολείς, Σπασμένη Δοξαριά (ποίημα).
OSCAR WILDE (Μεταφρ. Ν. 'Απηλιώτη) 'Ο Έκατομμυριοῦχος μοντέ-
λο (διήγημα).
ΝΙΚΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ Θάνατος (ποίημα).
Κ. ΧΑΤΖΗΨΑΛΤΗ 'Επίσκοποι Κιτίου τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ΙΖ'
αἰῶνος (μελέτη).
ΜΙΧ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ Τὰ καράβια φεύγουν (ποίημα).
ΡΟΓΗΡΟΥ ΤΣΑΜΑΔΟΥ Γυρισμός (ποίημα).
ΓΙΑΝ. ΣΙΔΕΡΗ Τὸ ἱστορικό δράμα (μελέτη).
ΜΑΝ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ... 'Ο "Ανθρώπος στοῦ ἔργο τοῦ Βενέζη (μελέτη).
Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ ΚΥΠΡΟΛΕΟΝΤΑ "Ένα ἔρωτευμένο ἀσκημοκό-
ριτσο (νουβέλλα).

(*Η συνέχεια στήν ἐπόμενη σελίδα).

ΠΥΓΡΟΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ 1949

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Έτησία συνδρομή: Διά τήν Κύπρον

15 σελίνα.

Διά τήν Έλλάδα, Αίγυπτον καί Άγγλίαν 1 λίρα.

Διά τήν Άμερικήν καί άλλαχού

5 δολλάρια.

Διευθυντής: **ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ**, Όδος Μυκηνών 3, Λευκασία (Κύπρου).

Ίδρυτές : Κ. ΠΡΟΥΣΗΣ, ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ, Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ.

Τυπογραφεία: «ΚΟΣΜΟΣ» Ίω. Χ. Κυριακίδη, Λευκασία.

Συνεργασία, Συνδρομές, Έπιστολές, Έφημερίδες, Περιοδικά καί Βιβλία
νά στέλλονται στη διεύθυνση :

Ν. Κρανιδιώτην, Μυκηνών 3, Λευκασία (Κύπρου).

Τά χειρόγραφα δέν έπιστρέφονται.

(Συνέχεια περιεχομένων)

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Αδγ. Φενταίν (Μεταφρ. Ν. Κάσιου): "Έγινε ό Τρωϊκός Πόλεμος ;— ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ. Κ. Σπυριδάκι : Fr. Halkin «Un monastère copte à Famaguste au XIVe siecle» καί «D'anciens et notices propres au Synaxaire de Chifflet. II La vie de S. Triphyllios».— Ν. Κρανιδιώτη: Πέτρου Χάρη «Υπάρχουν Θεοί;».— Greek Office of Information, London «A pictorial Guide to Greece».— Κ. Προυσή : Παντελή Πρεβελάκη «Ο Κρητικός. Η Πρώτη Λευτεριά».— Μ. Κιτρομηλίδη : Λάμπρου Ρήγα «Τό Βασιλόπουλο τής Βενετίας».— ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ : «Έλληνική Κύπρος».— ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ. Τ. Μ. Φραγκούδη : Η Έκθεση Λαϊκής Τέχνης στην Αθήνα.— ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ. Τ. Μ. Φ. : Οί Έκθέσεις, Διάφορα Νέα.— ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.— ΕΙΔΗΣΕΙΣ.— ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ.— ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Κ.Ε.Ο.

★ Είναι ή μάρκα πού

άποτελεϊ έγγύησιν.

—★—
Α. Σ. ΑΡΑΟΥΖΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ : Λευκασίας—Κυρηνείας

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΕΥΚΟΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΙΟΥΝΙΟΣ 1949

ΑΡ. 168

ΜΕΗΡ ΛΙΣΗΤ

"Εγυρε ή μέρα ή θλιθερή... μά ή μνήμη πού δέ σβύνει
δοξάρι σέρνει στών καημών τά μαραμένα τόξα.
Δοξάρι πού του άνείπωτου τονίζει τή λαχτάρα
κι' όλο λυγίζει ώσάν παλμός στη δειλιή ήρεμία
κι' όλο βογγάει μελωδικά σά μακρυνή έλεγεία
στις σθρες πού άνασαίνουε τ' άνοιξιάτικα μύρα.
Ώ πόση έχώρεσε όμορφιά, ω πόση άγάπη έχύθη,
σά φως, σά ρόδινο ώσανά στών ουρανών τήν πύλη,
κι' άπλωσε τής φτερούγας της τά κρίνα και τά μύρα
μεσ' τής ψυχής μου τις θαμπές πτυχές. Κι' ό θεός χιτώνας
άστραψε σάν άστράφτουε στο φράχτη τ' άσπρα ρόδα,
άναγαλλιάστη όπως σκιρτοούν στη νύχτα τ' άσπρα ρόδα
κι' έζήτησε πειότερο φως. Ώ τράβα, Καπετανίε,
τράβα μπροστά! Στών Ώκεανών τό θαθυκύανο κύμα,
όταν γαλήνης άπλωθει σειρηνική ήρεμία,
μακρυά άπ' τής γής τά θάσσανα, στών όνειρων τή λήθη,
τ' άστέρια καθρεφτίζουνε τό Παραδείσιο κάλλος.

ΩΡΑ ΓΑΛΗΝΗΣ

"Εσθυσε ή δίνη τής καρδιάς στών ρεμβασμών τήν ώρα.
"Ωρα γλυκειά, ώρα θαμπή, άπαλοτάξειδη ώρα,
πού άπλώνει τή σαγήνη της στής ψυχής τις έκτάσεις
σάν τή μολπή πού άπλώνεται στην άγωνία του πόντου.
Καιρός πειά νά μαζέψουμε τά σύνεργα. Κι' οί ναύτες
ας άμολήσουν τ' άρμενα, πλατειά πανιά ας άνοιξουν,
κι' από τά στήθια τά τραχειά νοσταλγικά τραγουδία
ας ξεχυθούν προς τήν άκτή πού άνάλητη όλο σβύνει.
Νά! γέρνει ό ήλιος, γέρνει πειά στο μακρυνό άκρογιαλί...
Μά στις κεραίες του καραβιού στερνή μιá άχτίδα έστάθη,
ή άντιφεγγιά έξυγίστηκε στο νοτισμένο άγέρα
και, σάν πουλι πού έπέταξε με τρόμου άνατριχίλα,
για ουράνια πλάτη έκίνησε σε γοργοκίνητο άρμα.
Κι' ω! στο γοργό της πέρασμα πώς πρόφτασε ν' άφίσει
χάϊδι γλυκό στο μάγουλο, χάϊδι γλυκό στην κόμη
τής κόρης πού άπαλόγερη στής κουπαστής τήν άκρη
σ' άχραντους κόσμους φτερουγá τά όνειροτάξειδά της.

ΞΑΝΘΟΣ ΛΥΣΙΩΤΗΣ

ΛΕΟ LARGUIER

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΑ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ

Στὴ σκέπη τοῦ Θεοῦ, Τετράστιχα, τὸ τελευταῖο ἔργο
 ποῦ γράφω σ' ἀνθρώπινη λαλιά.
 Εἶσθε μόνο τῆς καρδιάς παλμός, μιὰ σκιά, ἕνα φῶς.
 Τώρα στοῦ χεριοῦ μου τὸ κοῖλο γενιέσθε.

Οἱ πιὸ πολλοὶ γέροι μοιάζουν μὲ τὰ σαθρά τους σπίτια ποῦ κουνιένται.
 Τὰ κατοικοῦν. Προτιμῶ ἕνα πύργο ἐρειπωμένο,
 ποῦ ἔρχονται στὸ μέσο τῆς νύχτας ἄμορφες μορμόνες.
 Κάποτε τὰ βλέπομε ξαφνικὰ φωτοπλημμυρισμένα.

Τὸ φύλλο δὲν ἀφίνει τὸ κλαδί παρά σάν ἀποθάνη.
 Εὐτυχισμένος ὁ θνητὸς ποῦ ὁ Θεὸς τοῦ δίδει αὐτὴ τὴ μοῖρα !
 Σ' ἄλλους ὀρίζοντες ὁ ἄνεμος τῆς νύχτας τὸνε παίρνει.
 Γιὰ ταξίδι σάν τοῦ φύλλου, ὁ θάνατος πρέπει πρῶτα νὰ μᾶς πάρη.

Παράξενη μου συντροφιά, ἑλαφρὰ σκιά,
 ποῦ σὲ κάθε θῆμά μου μ' ἀκολουθεῖς τὸ καλοκαίρι.
 Τέλος, νά, ἦλθανε ἡ ἐποχὴ ποῦ προτιμῶ
 κι' οἱ ἄχρες καὶ γκριζες μέρες τοῦ χαμοῦ σου.

Τὸν ἀριθμὸ τῆς εὐτυχίας μου ζητεῖς μὲ λύπη στὴν καρδιά ;
 Εἶναι τὸ ἕνα, τὸ ἕνα μὲ τὸ ἕνα, τὸ δυό, ἀκόμη τὸ ἕνα.....
 Νομίζω πὼς κατάλαβες : μοιάζω μὲ τὸν ἀλχημιστῆ,
 ποῦ συγγέει δίδοντας τὴ χρυσὴ συνταγή.

Χτυπιέσαι καὶ πληγώνεσαι, στὴ συντριβὴ μικραίνεις.
 Οἱ ἡδονὲς οἱ πιὸ μικρὲς ἔχουν γιὰ σὲ μιὰ τύψη.
 Τὸ Θεῖο κρίνει τὶς καρδιὲς κυττάζοντας τὴ θλίψη,
 οἱ εὐθυμοὶ θνητοὶ θά σοῦ γενοῦν νεκροὶ θλιμμένοι.

Κοιτάξεις σάν περνοῦν οἱ νιὲς τοῦ χωριοῦ σου,
 ὅπως καὶ πρῶτα. Δὲ σκέπτεσαι τὴν ἀλλαγὴ,
 πὼς ἔχεις τὰ χρόνια ποῦ σέρνουν οἱ παπποῦδες,
 πὼς εἶναι ὅλοι τους οἱ πιὸ καλοὶ σου φίλοι.

Τὰ βλέπεις ἀπ' ἐδῶ τὰ κυπαρίσσια.
 Αἶθριος εἶναι ὁ καιρὸς. Γιὰ νὰ πᾶς ὡς ἐκεῖ,
 μὲ θῆματα γεροντικά,
 θὰ θαδίσης ἀκόμη, ἀκουσέ με.

Στὶς κόκκινες λίμνες τοῦ Ζωδιοῦ ὁ πλανήτης μας ξυπνᾷ.
 Νά τον, σὲ μιὰ νέα τύχη πηγαίνει.
 Εἶμαι ὁ πρῶτος κι' ὁ μόνος ποιητῆς,
 ποῦ τὸν χαιρετᾷ στὸν πηγαιμὸ του.

Νεκροί, θ' ἀγαποῦμε νεκρὲς.
 Στὸ ἄπειρο θὰ θροῦμε ἡδονὲς
 γρήγορες κι' ἄυλες· καὶ λύπες,
 ξεπεσμούς τῆς ξενητεῖας καὶ συμφορὲς μεγάλες.

Θαυμάζουμε τὴν καλὴν οἰκοκυρά,
 ἀπὸ τὸν ὠραῖο κῆπο τῆς ἀγορᾶς σάν γυρνᾷ,
 τὴν τάξη καὶ τὸ λογικὸ, τὴν προσευχὴ τὸ βράδυ,
 τὴν προσευχὴ τοῦ καλοῦ ἀστοῦ Γάλλου.

Τὸ μνήμα κι' ἡ κυπαρισσένια του σκιά μὲ νοιάζουν λίγο.
 Ἡ ψυχὴ μου ξέρει πὼς στὸ τέλος θὰ δῆ,
 σάν φύγη καὶ στὸ τέρμα τοῦ ταξιδιοῦ τῆς φθάση,
 τὶς ἄμορφες βραδιὲς τῆς κοιλάδας τοῦ Ἀπειροῦ.

Μεταφρ. Ζ. ΖΑΝΝΕΤΙΔΗΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Μέσα στις άνησυχες μέρες που ζούμε, η ανάγκη της Τέχνης προβάλλει πολύ πιο έπιτακτική και πολύ πιο έπιμόνη από κάθε άλλη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας. Είναι αλήθεια πως πολύ λίγοι σήμερα συνειδητοποιούν την ανάγκη αυτή· ό πολυς κοσμος έχασε πια την έπαφή του με τον έπολιτιστικό παράγοντα της Τέχνης κι' έπαυσε ν' αναζητά στα δημιουργήματά της την ανώτερη αισθητική συγκίνηση, τον ήθικόν έξαγνισμό και, μαζί μ' αυτά, την προβολή και την κατανόηση — αν μη και τη λύση — των προβλημάτων, που τον άπασχολούν και τον βασανίζουν. Η διαπίστωση έντούτοις αυτή δε μειώνει καθόλου την άξια της· άποτελεί τουναντίον μιάν έπιπλέον άπόδειξη της κακοδομονίας, που συνεπάγεται ό έξοβελισμός της από τη ζωή, κι' ένισχύει άκόμη μιá φορά την ανάγκη νά ξαναγυρίσουμε στην περιοχή της.

Ποτέ η ζωή των ανθρώπων δεν υπήρξε τόσο άχαρη, όσο σήμερα. Η συνεχής ένταση — ένταση που προκύπτει από τη μηχανική φύση του πολιτισμού μας, την όζυτητα της πολιτικής διαπάλης, το σκληρό οικονομικό άγώνα και τις δύσκολες βιοτικές συνθήκες της ζωής — έπνιξε μέσα τους την ειλικρινή φωνή του "Α ν θ ρ ω π ο υ", έστένεψε τους πνευματικούς όρίζοντες, έθάμπωσε το διαμάντι της αίσθησης, έστέγνωσε τη δροσιά της ψυχής. Το αίσθημα της ασφάλειας, τόσο της σωματικής όσο και της πνευματικής ασφάλειας, έλειψε από τη ζωή. Τα φτερά των όνειρων ψαλιδίστηκαν, οι έλπίδες δεν άνθούν πια στην καρδιά των ανθρώπων.

Πάνω από τα κεφάλια μας πλανάται διαρκώς το φάσμα της καταστροφής. Η άπειλή του πολέμου διατρέχει άκόμη σαν ηλεκτρικό ρεύμα την άτμόσφαιρα. Ο έφιάλτης του θανάτου πιέζει το στήθος της ανθρωπότητας. Η Έλευθερία, η πραγματική Έλευθερία, παρά τις έντυπωσιακές Διακηρύξεις και τους μεγαλεπήβολους Χάρτες των Δικαιώματων του Άνθρώπου και του Πολίτου, ούδέποτε υπήρξε στην ιστορία της ανθρωπότητας τόσοσ κενή προσδοκία, όσον είναι σήμερα. Το υπέρτατο αυτό άγαθό καταπατάται παντού με τη μεγαλύτερη εύκολια. Ο σεβασμός στην ανθρωπινή ζωή έξέλιπε. Η ανθρωπινή ήθικη διανύει βαθύτατη κρίση.

Είναι μεγάλο δυστύχημα, γιατί η πολιτική και οικονομική ύπόσταση του άτόμου έχουν σημειώσει τον τελευταίο καιρό μιάν υπετροφική, υπέρμετρα υπετροφική ανάπτυξη εις βάρος της άλλης του προσωπικότητας. Το άτομο είναι πρώτα "Άνθρωπος, κ' ύστερα όλα τ' άλλα. Ο πολιτισμός, το κράτος, η πολιτεία υπάρχουν για νά τον έξυπηρετούν και όχι για νά τον έξουθενώνουν. Και όμως έν όνόματι του πολιτισμού, έν όνόματι του κράτους, έν όνόματι της πολιτείας, έν όνόματι της έλευθερίας τέλος και της «εύδαιμονίας» του άτόμου διαπράττονται σήμερα τα φρικαλεώτερα έγκλήματα. "Αν η πολιτική αυτή παραφροσύνη συνεχιστεί, θα δούμε τις μεγαλύτερες έπιτεύξεις του ανθρωπίνου πνεύματος να χρησιμοποιούνται ένάντια σ' αυτό το ίδιο το πνεύμα, που τις πραγματοποίησε. Η μανία της καταστροφής ούδέποτε στην ιστορία υπήρξε τόσοσ άπροκάλυπτη, όσο σήμερα.

Η ανθρωπότης άκολούθησε το λανθασμένο δρόμο. Μεθυσμένη από τις έπιτυχίες της, νόμιζε πως μπορούσε νά ξεπεράσει τον έαυτό της με έπικίνδυνες άκροβασίες και βολύους σαλιμπαγισμούς. Κι' έσπευσε, γοητευμένη από τις ύλικές κατακτήσεις της, νά καταπατήσει την ήθικην πείρα μιás μακράς ζωής, και νά βουλιάζει μέσα στην τρικυμισμένη θάλασσα του ώφελιμισμού την κιβωτό της ώμορφιάς και της έλπίδας. Από το έπικίνδυνο αυτό ταξίδι μόνο ναύαγια έχουν νά περιμένουμε. "Όλες οι ένδείξεις πείθουν πως η ανθρωπότης όφείλει νά άνακρούσει πρύμναν. Μόνον έτσι θα μπορέσει νά περισώσει πρώτα ό,τι καλό έδημιούργησε και νά έπιχειρήσει ύστερα μιá νέαν ύγιή έξόρμηση προς τα έμπρός.

Στην πορείαν αυτή μόνον οι άνθρωποι του πνεύματος είναι σε θέση νά μας οδηγήσουν. "Όχι οι πολιτικοί. Μόνο μέσα στα ιδεώδη της Τέχνης θα μπορέσουμε νά βρούμε τον όρθό δρόμο. Μέσα στην περιοχή της θα ανακαλύψουμε πάλι τον "Α ν θ ρ ω π ο υ, που άπεκδυθήκαμε τόσο έπιπόλαια για νά

ντυθοῦμε τὸν πολιτικὸ καὶ τὸν οικονομολόγο. Θ' ἀντλήσουμε ἀπὸ τὴν ὡμορφίαν καὶ τὴ γαλήνη τῆς πολυτίμα διδάγματα καὶ θὰ μπορέσουμε ν' ἀποκαταστήσουμε τὴν κλονισμένη ἰσορροπία τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς μας. Θὰ βρούμε μὲ τὴ βοήθειά τῆς τρόπο νὰ ἐναρμονίσουμε τὶς ἀντιθέσεις καὶ νὰ γεφυρώσουμε τὰ χάσματα· νὰ χαροῦμε τὴν ἐλευθερία τοῦ γνήσιου ἀνθρώπου, ἐλευθερία ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ ζωϊκὴ αἴσθησις τῆς δύναμης καὶ φθάνει στὰ ἀκρότατα σύνορα τοῦ ὄνειρου.

Δὲ ζητάμε «φυγὴ». Ἡ Τέχνη δὲ μπορεῖ νὰ ναι σήμερα «φυγὴ». Ἐπιστροφὴ στὸν Ἄνθρωπο, ὄχι ὅμως καὶ φυγὴ. Κι' αὐτὴ τὴν ἐπιστροφὴ μόνον μέσα ἀπὸ τὴν Τέχνην μποροῦμε νὰ τὴν ἐπιχειρήσουμε. Καμμιά ἄλλη δύναμη δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ μᾶς προσφέρει σήμερα τὴν πνευματικὴ γαλήνη καὶ τὴν ἠθικὴ ἰσορροπία, νὰ τονώσει τὶς ἐξαντλημένες ἀπὸ τὴν ἔντασι τῶν βιοτικῶν ἀγῶνων ἀνώτερες ἀξίες τῆς ζωῆς, νὰ ἐμπνεύσει αὐτοπεποίθησι καὶ θάρρος, καὶ προπάντων νὰ ἀνορθώσει τὴν πεσμένη πίστιν στὸν Ἄνθρωπο καὶ τὸν προορισμό του.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΟΙ ΠΡΟΒΟΛΕΙΣ

Δώσαμε τὴν καρδιά μας στοὺς ἀνθρώπους
 Νὰ τὴν κρατᾶνε στὰ χέρια τους τὰ λερωμένα
 Κι' ἀφήσαμε τὸ κουφάρι μας ἀδειανό.
 Κάποιοι περαστικὸς ποὺ δὲν εἶχε τίποτα νὰ κάνει
 Τὸ κάρφωσε κι' αὐτό.

Τὰ μάτια μας ὅμως θαμπώνουν
 Ἡ ἀπὸ τὴ χαρὰ ἢ ἀπὸ τὴ λύπη ἢ ἀπὸ τὴν ὁμορφίαν.
 Στὸ πρόσωπο μας χειρονομοῦν οἱ ἄνθρωποι,
 Ποὺ κρατᾶν τὶς καρδιές μας,
 Καὶ προβάλλονται ἀδιάκοπα τὰ αἰσθήματα των.

ΣΠΑΣΜΕΝΗ ΔΟΞΑΡΙΑ

Ὁ στρατὸς μας δὲ φαίνεται
 Χωμένος στὴ σκόνῃ ποὺ ξεσηκώνουν τὰ ξυπόλυτα πόδια μας.
 Κανένας δὲ λογαριάζει τὴν ὕπαρξιν μας
 Καὶ δεχόμαστε τὶς φτυσιματιές τοῦ κόσμου.
 Ἡ σημαία μας
 Κτυπάει τὸν ἀγέρα τῆς ἐλπίδας
 Στὰ ἰδρωμένα μας πρόσωπα,
 Αἰώνιο λίκνο τῶν σκέψεων μας.
 Ἀμέτρητες φορὲς γράψαμε κύκλους στὴ γῆς μὲ τὰ βήματά μας,
 Ἀμέτρητες φορὲς χώσαμε τὰ πόδια
 στὶς παλιῆς πατημασιές μας ποὺ ἀνταμώνουμε.
 Ἡ γῆς εἶναι στρογγυλὴ
 Καὶ δὲ βρίσκουμε τὴν ἄκρην.
 Ἡ γῆς εἶναι στρογγυλὴ
 Καὶ γι' αὐτὸ βρίσκουμε τὰ παλιὰ μας ἀχνάρια ὀλοένα.

ΣΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

OSCAR WILDE

Ο ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΥΧΟΣ ΜΟΝΤΕΛΟ

“Ένας άν δέν είναι πλούσιος δέν αξίζει νάναι όμορφος. Τό ρομάντσο είναι προνόμιο τών πλουσίων, όχι δουλειά τών άνέργων. Οί φτωχοί πρέπει νάναι πεζοί καί πρακτικοί. Είναι καλύτερα νάχουν ένα σταθερό εισόδημα παρά νάναι γοητευτικοί. Νά, οί μεγάλες άλήθειες τής νέας ζωής, πού ό Hughie Erskine δέν τις έννόησε ποτέ. Φτωχέ Hughie ! Διανοητικά, πρέπει νά τό μολογήσουμε, δέν αξίζει καί πολύ. Ποτέ στή ζωή του δέν είπε ένα λαμπρό ή άσκημο πράμα. Μά τότε ήταν έξαιρετικά όμορφος, μέ τά σγουρά, σκούρα μαλιά του, τό ταχτοποιημένο του προφίλ, καί τά γκριζά του μάτια. “Ήτανε τόσο λαοφιλήτος στούς άντρες όσο καί στις γυναίκες, κι είχεν όλα τά χαρίσματα, έχτός νά κερδίζει χρήματα. “Ο πατέρας του τού κληροδότησε τό σπαθί του τού ίππικού καί μιá «Ίστορία τού Πολέμου τής Χερσονήσου» (1) σέ δεκαπέντε τόμους. “Ο Hughie κρέμασε τόν πρώτο πάνω άπ’ τόν καθρέφτη του, έβαλε τό δεύτερο σ’ ένα ράφι, ανάμεσα στόν “Οδηγό τού Ruff καί τό Περιοδικό τού Bailey καί ζούσε μέ διακόσες λίρες τό χρόνο, πού τούδινε ένας θεός του. Δοκίμασε τό κάθε τί. Πήγε στό Stock Exchange (2) γιά έξη μήνες’ μά τί ήταν νά κάμει μιá πεταλούδα ανάμεσα σέ βόδια καί σ’ άρκοϋδες ; “Έκανε έμπορας τού τσαγιού λίγο πιό πολύ, μά νωρίς κουράστηκε μέ τό rekoε καί τό souchong (3). Τότε δοκίμασε νά πουλήσει ξερο σέρρυ. “Απότυχε’ τό σέρρυ ήτανε λιγάκι ξερό. Στο τέλος δέν έγινε τίποτα’ ένας θελκτικός, άπραγος νέος, μ’ ένα τέλειο προφίλ καί δίχως έπάγγελμα.

Γιά νά χειροτερέψει τά πράματα, έρωτεύηκε. Τό κορίτσι πού αγαπούσε ήταν ή Laura Merton, ή κόρη ενός απόστρατου Συναγματάρχη, πούχασε τήν ύπομονή του καί τή χώνεψή του στις “Ιντίες καί δέν τις ξανάβρε πιά. “Η Laura τόν λάτρευε’ κι αυτός ήταν έτοιμος νά φιλήσει τά κορδόνια τών παπουτσιών της. “Ήτανε τό πιό ώραίο ζεβγάρι στό Λονδίνο, μά δέν είχαν δεκάρα. “Ο Συναγματάρχης αγαπούσε τόν Hughie, δέν ήθελε όμως ν’ άκούσει γι’ άρραβωνιάσματα.

«“Έλα, παιδί μου, όταν έχεις δέκα χιλιάδες λίρες δικές σου, καί θά δούμε», συνήθιζε νά λέει’ κι’ ό Hughie γίνονταν πολύ κατσούφης τότε, κι’ ήταν άνάγκη νά πάει στή Laura γιά παρηγοριά.

* * *

“Ένα πρωί, πηγαίνοντας στό Holland Park, πού ζούσαν οί Mertons, έπισκέφθηκε ξαφνικά ένα μεγάλο φίλο του, τόν Alan Trevor. “Ο Trevor ήταν ζωγράφος. Πραγματικά, λίγοι δέν είναι τέτιοι σήμερα. Μά ήταν επίσης ένας καλλιτέχνης, κ’ οί καλλιτέχνες είναι μάλλον σπάνιοι. Προσωπικά ήταν ένας παράξενος, χοντρός άνθρωπος, μ’ ένα φακιδιάρικο πρόσωπο καί κόκκινα, τραχιά γένηια. “Οπωσδήποτε, όταν έπαιρνε τό πινέλο ήταν πραγματικός μάστορης, κ’ οί πίνακές του είχαν μεγάλη ζήτηση. Τ’ άρεσε πολύ ό Hughie στήν αρχή, πρέπει νά τό πούμε, όλότελα από τήν προσωπική του γοητεία. «Οί μόνοι, πού ένας ζωγράφος πρέπει νά γνωρίζει», συνήθιζε νά λέει, «είναι άνθρωποι άνόητοι κι’ ώραιοί, άνθρωποι, πούναι μιá καλλιτεχνική ευχαρίστηση νά τούς κοιτάς καί μιá πνευματική κούραση νά τούς μιλάς. “Αντρες κομψευόμενοι καί γυναίκες άγαπησιάρισες κυβερνοϋν τόν κόσμο, τούλάχιστο πρέπει νά τόν κυβερνοϋν». “Ωστόσο, ύστερα πού μπόρεσε νά γνωρίσει τόν Hughie καλύτερα, τού άρεζε άκόμα πολύ γιά τό φαιτεινό, ζωηρό πνεϋμα του καί τή γενναιοδωρη, άλύγιστη φύση του, καί τάφηση λεϋτερη είσοδο στό έργαστήριό του.

Κείνη τή μέρα, όταν ό Hughie μπήκε μέσα, βρήκε τόν Trevor νά δίνει τό τελειωτικό δούλεμα σ’ ένα θαυμάσιο πίνακα φυσικού μεγέθους ένός ζητιάνου. “Ο ίδιος ό ζητιάνος στεκόταν άπάνω σ’ ένα βάθρο σέ μιá γωνιά τού έρ-

(1) Χερσονήσο λένε οί Έγγλέζοι τήν Ίσπανία καί Πορτογαλλία. Πόλεμο τής Χερσονήσου, τόν πόλεμο μεταξύ Έγγλέζων καί Γάλλων στά 1808—1814.

(2) Τό μέρος πού πουλάν όμολογίες.

(3) Λέξεις Κινέζικες’ είδη μαϋρού τσαγιού.

γαστηρίου. Ήταν ένας ζαρωμένος γέρος, μ' ένα πρόσωπο σὰ σκεβρωμένη μεθράνα και μιά πολύ έλεεινή έκφραση. Άπάνω στον ώμο του ήτανε ριγμένος ένας χοντρός σκούρος μαντύας, ολότελα κουρελιασμένος. Τά χοντρά ψηλά παπούτσια του ήτανε καταμπαλωμένα, και με τὸ ένα χέρι άκουμπούσε άπάνω σέ μιά χοντρή βέργα, κρατώντας με τ' άλλο μπροστά τὸ παλιωμένο καπέλο γιά έλεημοσύνη.

«Τί εκπληκτικό μοντέλλο!», ψιθύρισε ὁ Hughie, ενώ έδινε τὸ χέρι σὸ φίλο του.

«Έκπληκτικό μοντέλλο;», φώναξε δυνατὸ ὁ Trevor: «εἶμαι βέβαιος γι' αὐτό! Τέτιοι ζητιάνοι σάν κι' αὐτὸς δέν συναντοῦνται κάθε μέρα. Μιά ἀνακάλυψη, ἀγαπητέ μου! Ένας ζωντανὸς Βελασκέζ! Θεέ μου! Τί χαλκογραφία θά τούκανε ὁ Ρέμπραντ!»

«Ὁ φτωχὸς ὁ γέρος!», εἶπε ὁ Hughie, «Πόσο ἄθλιος φαίνεται! Μά ὑποθέτω, γιά σάς τοὺς ζωγράφους, τὸ πρόσωπό του εἶναι ἡ περιουσία του;»

«Βεβαίωτατα», ἀπάντησε ὁ Trevor: «δέν θέλεις ἕνας ζητιάνος νά φαίνεται εὐτυχισμένος, δέν εἶναι;»

«Πόσα παίρνει ἕνα μοντέλο γιά μιά πόζα;» ρώτησε ὁ Hughie, σὰ βρῆκε ἕνα ἀναπαυτικό κάθισμα σ' ἕνα ντιβάνι.

«Ἐνα σελίνι τὴν ὥρα».

«Και πόσα παίρνεις γιά τὴν εἰκόνα σου, Alan;»

«ᾠ, γι' αὐτὴν παίρνω δυὸ χιλιάδες!»

«Λίρες;»

«Γκινέες. Οἱ ζωγράφοι, οἱ ποιητὲς κι' οἱ γιατροὶ παίρνουν πάντοτε γκινέες».

«Καλά, θαρρῶ τὸ μοντέλο θά πρέπει νάχει ἐπὶ τοῖς ἑκατόν», φώναξε ὁ Hughie γελώντας: «δουλεύουν τόσο σκληρὰ ὅσο και σεις.»

«Ἄνοησιες, ἀνοησιές! Μά, κοίταξε τί ἐνόχληση νά χρωματίζεις μονάχα, και νά στέκεις ὅλη μέρα σὸ εἰκονοθέση! Εἶναι πολὺ καλά. Hughie, γιά σέ νά μιλάς, μά σέ διαβεβαιώνω εἶναι στιγμές ποὺ ἡ Τέχνη φτάνει σχεδὸν στὴν ἀξιοπρέπεια τῆς χειρωνακτικῆς δουλειᾶς. Μά δέν πρέπει νά φλυαρεῖς: ἔχω πολλὴ δουλειά. Κάπνισε ἕνα τσιγάρο, και σώπαινε».

Σέ λίγο ὁ ὑπηρετὴς μῆπκε μέσα, κ' εἶπε στὸν Trevor, πὼς ὁ ἄνθρωπος ποὐφάνει τις κορνίζες ἤθελε νά τοῦ μιλήσει.

«Μὴ φύγεις, Hughie,» εἶπε, βγαίνοντας, «θά ἐπιστρέψω σ' ἕνα λεπτό».

Ὁ γέρο-ζητιάνος βρῆκε εὐκαιρία με τὴν ἀπουσία τοῦ Trevor νά ἡσυχάσει μιά στιγμή σ' ἕνα ξυλῆνιο σκαμνὶ πούταν πίσω του. Φαινόταν τόσο ἀπελπισμένος κι' ἄθλιος, ὥστε ὁ Hughie δέ μπορούσε νά μὴ τόνε σπλαχνιστεῖ, κ' ἔψαξε στὶς τσέπες του νά δεῖ τί χρήματα εἶχε. Ὅ,τι μπόρεσε νά βρεῖ ἦταν μιά λίρα και μερικά γρόσια. «Ὁ φτωχὸς ὁ γέρος», σκέφτηκε, «τὰ χρειάζεται πιὸ πολὺ ἀπὸ μένα»! περπάτησε κατά μῆκος τοῦ ἔργαστηρίου και γλίστησε τὴ λίρα μέσα σὸ χέρι τοῦ ζητιάνου. Ὁ γέρος ἔαφριστηκε, κ' ἕνα ἀδύνατο χαμόγελο φτερούγισε στὰ μαραμμένα του χεῖλη. «Εὐχαριστῶ, κύριε,» εἶπε, «εὐχαριστῶ».

Τότε ἔφτασε ὁ Trevor, κι' ὁ Hughie τὸν ἀποχαιρέτησε, κοκινίζοντας λιγάκι γιά τὴν πράξη του.

Πέρασε τὴ μέρα με τὴ Laura, ἄκουσε τὸν ἐξάψαλμο γιά τὴν ἀσωτεία του κι' ἀναγκάστηκε νά πάει σπίτι.

Τὴ νύχτα ἐκεῖνη μῆπκε σὸ Pallette Club, στὶς ἔντεκα ἡ ὥρα και βρῆκε τὸν Trevor νά κάθεται μονάχος σὸ καπιιστήριο πίνοντας κρασί και seltzer (4).

«Ἐ, Alan, τέλειωσες ὠραία τὸν πίνακα;» εἶπε, ἀφοῦ ἄναψε τὸ τσιγάρο του.

«Τέλειωσα και τὸν κορνίζαρα, παιδί μου!», ἀπάντησε ὁ Trevor: «και, ἀλήθεια!», ἔκανες κατάκτηση. Κεῖνο τὸ γερασμένο μοντέλο σοῦναι ὁλότελα

ἀφωσιωμένο. Είχα νά τοῦ διηγηθῶ ὅλα γιά σένα — ποιός εἶσαι, ποῦ μένεις, ποῖο εἶναι τὸ εἰσοδήμά σου, τί σχέδια ἔχεις—»

«Ἀγαπητέ μου Alan», εἶπε ὁ Hughie, «πιθανὸ νά τονὲ βρῶ νά μὲ περιμένει, ὅταν θά πάω σπίτι. Μά, φυσικά, ἀστειεύεις μόνο. Τὸν κακομοῖρη! Θέλω κάτι νά μποροῦσα νά κάνω γι' αὐτόν. Μοῦ φαίνεται φοβερὸ νάνα κανεῖς τόσο ἄθλιος. Ἐχω σωροὺς ἀπὸ παλιὰ ρούχα σπίτι — νομίζεις πὼς θάθελε μερικά; Γιατί, τὰ κουρέλια τοῦ ἔπεφταν κομμάτια».

«Μά φαίνεται ὑπέροχος, μ' αὐτά», εἶπε ὁ Trevor, «Δὲ θά τονὲ ζωγράφιζα μὲ ρετιγκότα γιά ὅλο τὸν κόσμο. Ὅ,τι ἐσὺ λὲς κουρέλια, ἐγὼ τὸ λέω ρομάντζο. Ὅ,τι σοῦ φαίνεται φτώχεια, εἶναι γραφικότητα γιά μένα. Ὡστόσο, θά τοῦ πῶ γιά τὴν προσφορά σου».

«Alan», εἶπε ὁ Hughie σοβαρά, «ἐσεῖς οἱ ζωγράφοι εἰστε πολὺ σκληρόκαρδοι».

«Ἡ καρδιά τοῦ ζωγράφου εἶναι τὸ κεφάλι του», ἀπάντησε ὁ Trevor, «καὶ ἐκτὸς τούτου, ἡ δουλειά μας εἶναι νά ἐννοοῦμε τὸν κόσμο, ὅπως τονὲ βλέπουμε, κι' ὄχι νά τὸν ἀλλάζουμε, ὅπως τὸν ξαίρουμε. Ὁ καθένας στὴ δουλειά του. Καὶ τώρα πές μου πὼς εἶναι ἡ Laura; Τὸ γερασμένο μοντέλο ἐνδιαφέρθηκε πολὺ γι' αὐτή».

«Δὲν ἐννοεῖς πὼς τοῦ μίλησες γι' αὐτή;» εἶπε ὁ Hughie.

«Καὶ θέβαινα τόκανα. Ξαίρει ὅλα γιά τὸν ἀλύγιστο συνταγματάρχη, τὴν πεντάμορφη Laura, καὶ τίς 10.000 λίρες.»

«Εἶπες στὸ γέρο ζητιάνο ὅλες τίς ἀτομικές μου ὑποθέσεις;», φώναξε ὁ Hughie ὀλοκόκινος καὶ θυμωμένος.

«Ἀγαπητέ μου», εἶπε ὁ Trevor γελώντας «κεῖνος ὁ γέρο ζητιάνος, ὅπως τονὲ λὲς, εἶν' ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ πλοῦσιους ἀνθρώπους στὴν Εὐρώπη. Θά μποροῦσε νά ἀγοράσει ὅλο τὸ Λονδίνο αὔριο, χωρὶς νά παρατραθῆξει τὸ λογαριασμό του. Ἐχει σπίτι σὲ κάθε πρωτεύουσα, τρῶει σὲ χρυσᾶ πιάτα, καὶ μπορεῖ νά ἐμποδίσει τὴ Ρωσία νά βγεῖ στὸν πόλεμο σάν τὸ θέλει».

«Τί ἐννοεῖς μὰ τὸ θεό;», ξεφώνισε ὁ Hughie.

«Τί ἐννοῶ;», εἶπε ὁ Trevor. «Ὁ γέρος πού εἶδες σήμερα στὸ ἐργαστήριο ἦταν ὁ Βαρῶνος Hausberg! Εἶν' ἕνας μεγάλος φίλος μου, ἀγοράζει ὅλους τοὺς πίνακές μου, καὶ μοῦ παράγγειλε πρὶν ἕνα μῆνα νά τονὲ ζωγραφίσω ζητιάνο. Τί τὰ θέλεις; Ἰδιοτροπία ἑκατομμυριούχου! Καὶ πρέπει νά τὸ πῶ ἦταν ὑπέροχος στὰ κουρέλια του, ἢ θάπρεπε νά πῶ στὰ κουρέλια μου εἶναι μιὰ παληὰ φορεσιά, πού πῆρα στὴν Ἰσπανία».

«Ὁ Βαρῶνος Hausberg! φώναξε ὁ Hughie. «Θεὲ μου! Τούδωσα μιὰ λίρα!» Καὶ χόθηκε τρομαγμένος σὲ μιὰ πολυθρόνα.

«Τούδωσες μιὰ λίρα!», φώναξε ὁ Trevor, καὶ ξέσπασε στὰ γέλια. «Ἀγαπητέ μου, δὲ θά τὴνὲ δεῖς πιά. Ἡ δουλειά του εἶναι τὰ χρήματα τῶν ἄλλων».

«Θαρρῶ πὼς μποροῦσες νά μου τὸ πεις, Alan, εἶπε ὁ Hughie γκρινιάρικα, κι' ὄχι νά μ' ἀφήσεις νά κάνω τέτοια ἀνοησία».

«Μά, πρῶτα-πρῶτα, Hughie», εἶπε ὁ Trevor, «δὲ μοῦ μῆκε στὸ νοῦ, πὼς γύριζες μοιράζοντας ἐλεημοσύνη μὲ τόση ἀξεγνοιασιά. Μπορῶ νά τὸ καταλάβω νά φιλήσεις ἕνα ὄραϊο μοντέλο, μὰ νά δώσεις μιὰ λίρα σ' ἕνα ἄσκημο — μὰ τὸ θεό, ὄχι! Κ' ὕστερα, ὡς γεγονός δὲ δεχόμουν κανένα σήμερα' κι' ὅταν μῆκες δὲν ἤξαιρα ἂν ὁ Hausberg θάθελε ν' ἀναφερτεῖ τ' ὄνομά του.»

«Τί ἀνόητο πού θά μὲ νομίσει!» εἶπε ὁ Hughie.

«Καθόλου. Ἦταν πάρα πολὺ πρόσχαρος ὅταν ἔφυγες· χαχάνιζε ὅλη τὴν ὥρα κ' ἔτριβε τὰ ζαρωμένα χέρια του. Δὲ μπόρεσα νά ἐννοήσω γιατί ἐνδιαφερόταν τόσο νά μάθει τὸ κάθε τι γιά σένα' μὰ τώρα καταλαβαίνω. Θά σοῦ τοκίσει τὴ λίρα, Hughie, θά σοῦ πληρώνει τοὺς τόκους κάθε ἕξι μῆνες καὶ θάχεις μιὰ ἐξαίρετη ἱστορία νά διηγήσαι ὕστερ' ἀπ' τὸ δειπνο».

«Εἶμ' ἕνας ἄτυχος διάολος», μουρμούρισε ὁ Hughie. «Τὸ πιὸ καλὸ πόχω νά κάνω εἶναι νά πάω νά πλαγιάσω ἄγαπητέ μου Alan, δὲν πρέπει νά τὸ πεις σὲ κανένα' δὲ θά τολμοῦσα νά φανῶ στὸ θέατρο.»

«Ἀνοησίες! Τιμὰ πάρα πολὺ τὸ φιλανθρωπικὸ σου πνεῦμα, Hughie. Καὶ μὴ φεύγεις. Πάρε ταιγάρο καὶ μπορεῖς νά μιλάς γιά τὴ Laura ὅσο θές».

‘Ωστόσο ο Hughie δέν ἔμεινε, μὰ πῆγε σπίτι δυστυχισμένος κι’ ἀφήνοντας τὸν Alan Trevor σ’ ἀκράτητα γέλια.

* * *

Τὴν ἐπόμενη τὸ πρωῒ, ἐνὸς Hughie προγευματίζει, ὁ ὑπηρέτης τούφερε ἕνα ἐπισκεπτήριο μὲ τὶς λέξεις : «Ὁ κύριος Gustave Naudin, ἀπὸ μέρους τοῦ κυρίου Βαρώνου Hausberg». «Υποθέτω πὼς ἦλθε νὰ ζητήσει συγγνώμη», σκέφτηκε ὁ Hughie κι’ εἶπε στὸν ὑπηρέτη νὰ ὀδηγήσει τὸν ἐπισκέπτη ἀπάνω.

“Ενας γέρος μὲ χρυσᾶ γυαλιὰ καὶ γκριζὰ μαλιὰ μῆκε μέσα κι’ εἶπε μ’ ἕνα ἐλαφρὰ Γαλλικὸ τόνο, «Ἐχω τὴν τιμὴ ν’ ἀπευθύνουμαι στὸν κύριον Erskine.»

Ὁ Hughie ὑποκλίθηκε.

«Ἦλθα ἀπὸ τὸ Βαρὼν Hausberg», ἔακολούθησε.

«Ὁ Βαρώνος.....»

«Παρακαλῶ, κύριε, νὰ τοῦ διαβιβάσετε τὴν πιὸ εἰλικρινῆ μου μεταμέλεια», τραύλισε ὁ Hughie

«Ὁ Βαρώνος», εἶπε ὁ γέρος μ’ ἕνα χαμόγελο, «μοῦ παράγγειλε νὰ σὰς φέρω αὐτὸ τὸ γράμμα», καὶ πρότεινε ἕνα σφραγισμένον φάκελο.

Ἀπὸξω ἦταν γραμμένον, «Ἐνα γαμήλιο δῶρο στὸν Hugh Erskine καὶ τὴ Laura Merton ἀπὸ ἕνα γέρο ζητιάνου», καὶ μέσα ἦταν μιὰ ἐπιταγὴ £10.000.

* * *

Ὅταν ὁ Hughie παντρεύονταν, ὁ Alan Trevor μῆκε παράνυμφος, κι’ ὁ Βαρώνος μίλησε στὸ γεῦμα.

«Ἐκατομμυριοῦχοι μοντέλλα», παρατήρησε ὁ Alan, «εἶναι ἀρκετὰ σπάνια· μὰ, μὰ τὸ Θεό, πρότυπα ἑκατομμυριοῦχων εἶναι ἀκόμα σπανιώτερα!»

Μεταφρ. Ν. ΑΠΗΛΙΩΤΗΣ

ΘΑΝΑΤΟΣ

Τοῦ ξεχασμένου ναυαγοῦ καὶ τ’ ἄρρωστου, ποῦ σβύνει,
ἀπελπισμένη ἀπαντοχὴ καὶ κουρασμένη ἐλπίδα,
ποῖος θὰ σταθῆ στὸν ἄνεμο τὸν πόνο σου ν’ ἀδράξει ;

Σ τοῖχειωσε ὁ θρῆνος ὁ βραχνὸς στὴν ἄδεια πολιτεία !
Οἱ νικημένοι ἥρωες κ’ οἱ νικητὲς οἱ γαῦροι
χωρὶς ὀργή, χωρὶς πάθος, ξυπνοῦν μὲς ἀπ’ τοὺς τάφους,
μικρὰ παιδιά, π’ ἀναζητοῦν τὰ λούλουδα, τὸν ἥλιο.....

Ράγισε ἡ θλίψη στὰ πηχτὰ τὰ θυθισμένα μάτια,
ποῦ ἀκίνητοῦν μὲς τ’ ὄνειρο τῆς τελευταίας ἐλπίδας....

Ψηλὰ σὲ μπλάβον οὐρανὸ τὰ περιστέρια φεύγουν
κοπαδιαστά, ἀσημόφερα σ’ ἀγύριστο ταξίδι.
Τὰ τζάκια μάτια ἀκαρτεροῦν τὴ θαλπωρὴ τῆς φλόγας,
κ’ οἱ κλίνες μὲς τῆ χρυσαυγῆ καὶ μέσα στὴν ἐσπέρα
τὸν κοιμισμένον ἔρωτα ποτὲ δὲ θὰ ξυπνήσουν.....

Ἔσβυσε ὁ θάνατος παντοῦ τὸ πάθος καὶ τὸ μῖσος·
καὶ τὸ στερνὸ ἀνατάραγμα κι’ ὁ ὕστερος ἀγώνας
εἶναι γιὰ λίγο μόνο φῶς, γιὰ λίγη μόνο ἀγάπη.....

Μὲς στὸ μαβὶ τὸ σούρουπο τοῦ πληγωμένου φόβου
μονάχη ἀναταράζεται τοῦ Χάροντα ἡ φτερούγα....

Τ’ ἀραδιασμένα μνήματα στερνὸς ποῖος θὰ μετρήσει ;

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΚΙΤΙΟΥ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΗΜΙΣΕΟΣ ΤΟΥ ΙΖ ΑΙΩΝΟΣ

Οι Ἐπίσκοποι Κιτίου, πού συχνά-πυκνά φέρουν καί τόν τίτλο τοῦ Ἀμαθοῦντος καί Νεμεσοῦ, κατά τήν δευτέρη πενήνταετία τοῦ 17ου αἰῶνα εἶναι οἱ ἐπίμονοι κατά τόν κατάλογο Χάκκετ—Παπαϊωάννου :

10. Γεράσιμος, τῷ 1688, Ἐπίσκοπος Νεμεσοῦ
11. Κοσμάς, περί τὸ 1675, Ἐπίσκοπος Κιτίου
12. Βαρνάβας, τῷ 1676, Ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος καί Νεμεσοῦ
13. Ἰάκωβος, τῷ 1692, Ἐπίσκοπος Λαμπούσης ἢ Λεμεσοῦ
14. Διονύσιος, ἀρχομένης τῆς ιη' ἐκ., Ἐπίσκοπος Κιτίου
15. Ἰωαννίκιος, τῷ 1700, Ἐπίσκοπος Νεμεσοῦ καί Κιτίου.(1)

Ἡ σειρά τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν καί τὰ χρονολογικά ὄρια τῆς ἀρχιερατείας τοὺς δὲν ἔχουν ἀκριβῶς καθορισθεῖ, καθὼς θὰ δοῦμε.

α) Ὁ Γεράσιμος (ἀρ. 10) εἶναι γνωστός ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ του στὴν ἀντικαθλίνιστικὴ σύνοδο τοῦ 1668. Ἀπὸ λάθος ἴσως τυπογραφικὸ σημειώθηκε τὸ ἔτος 1688. Ἐπίσης ἡ παραπομπὴ στοῦ ἔργου τοῦ Φιλίππου Γεωργίου (Εἰδήσεις ἱστορικαὶ περὶ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου) πρέπει νὰ διορθωθεῖ καὶ νὰ γραφτεῖ «σελ. 95 σημ.» ἀντὶ 96 σημ. πού ἔχει ὁ Χάκκετ—Παπαϊωάννου. Δὲν εἶναι γνωστό πότε ὁ Γεράσιμος ἀνέβηκε στοῦ θρόνου του· τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του θάνα πιθανώτατα τὸ 1675, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνες.

β) Τὸν Γεράσιμο διαδέχθηκε ὁ Κοσμάς (ἀρ. 11), ὁ γνωστός μὲ τὸ ἐπίθετο Μαυρουδῆς καί Κύπριος ἀπὸ τὴ μητέρα του. Μὲ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Γάλλου προξένου στὴ Λάρνακα ὁ Μαυρουδῆς ἔλαβε τὸ θρόνον Κιτίου περίπου κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνες — πρὶν ἀπὸ τὶς 25 τοῦ Δεκεμβρίου — τοῦ 1675 καὶ φαίνεται ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους μῆνες τοῦ 1676 ἐξαναγκάστηκε νὰ ἐγκαταλείψει τὴ θέση του, ἢ ἴσως ἐξορίστηκε, γιατί ἦταν λατινόφρωνας. (2)

γ) Μετὰ τὸν Κοσμά Μαυρουδῆ ψηφίστηκε ὁ Βαρνάβας (ἀρ. 12) κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνες τοῦ 1676, γιατί στὴν ἐκλογικὴ σύνοδο πού συγκεντρώθηκε στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Φανερωμένης Λευκωσίας στὶς 28 Δεκεμβρίου γιὰ τὴν ψήφισιν Μητροπολίτου Πάφου ἀναφέρεται καί ὁ «Ἀμαθοῦντος καί Νεμεσοῦ κύρ Βαρνάβας. (3)

δ) Γιὰ τὸν Ἰάκωβο (ἀρ. 13) ὁ Χάκκετ—Παπαϊωάννου παραπέμπει στὴν ἡμερίδα «Φωνὴ τῆς Κύπρου» ἀρ. 893 [1202, 20/2 Ἀπριλίου 1904, Λευκωσία], ὅπου ἀναδημοσιεύονται ἀπὸ «τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀληθείαν» «ἱστορικὰ ἔγγραφα Κύπρου» πού βρίσκονται στὸ ἀρχεῖο τῆς Μ. Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Ἐκεῖ διαθάζομε «Δ'. Γράμμα ἀρχῶν Κύπρου... «σφαγὴς φέρουσα ἐντός τὴν Κυρίαν Θεοτόκον Πλατυτέραν καὶ κύκλῳ γεγραμμένα «Ἰάκωβος χάριτι Χριστοῦ Μητροπολίτης ΚΡΙΝΚΟΛΕΑΣ (sic).....». Σὲ ὑποσημείωσιν ὁ ἐκδότης λέγει : «ἐν τῇ ὑπογραφῇ Λαμπούσης (ἢ Λεμεσοῦ)». Καὶ πραγματικὰ στὸ τέλος τοῦ ἐγγράφου μὲ τὴ χρονολογία 26 Μαΐου 1692 ὑπογράφουν : «ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Γερμανός, (4) ὁ Λαμπούσης Ἰάκωβος, ὁ Κυρηνεὶας Νικηφόρος...». Ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ὅτι τ' ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Ἰακώβου ἦταν δυσκολοδιάβαστο· ἐπίσης δὲν μπορέσαμε νὰ μαθεύσουμε τί σημαίνουν τὰ γράμματα τῆς σφραγίδος τοῦ Ἰακώβου «ΚΡΙΝΚΟΛΕΑΣ». Μοῦ φαίνεται λογικώτερο καὶ πιθανώτερο—καθὼς φαίνεται κι' ἀπὸ τὶς ἐπόμενες γραμμές—ὅτι ὁ Ἰάκωβος δὲν ἦταν Ἐπίσκοπος Κιτίου, Ἀμαθοῦντος καί Νεμεσοῦ, ἀλλὰ μάλλον Χωρεπίσκοπος Λαμπούσης (Λαπήθου), πού θὰ ἰδρῦθηκε προσωρινά, ὅπως συνέ-

(1) Ι. Χάκκετ, Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Κύπρου, κατὰ μεταφρ. καὶ συμπληρ. Χαρ. Ι. Παπαϊωάννου. Ἐν Πειραιεὶ, 1927, τόμ. Β' σελ. 78.

(2) Γιὰ τὸν Κοσμά Μαυρουδῆ κοίτ. E. Legrand, Bibliographie Hellenique du XVII siècle tome V (1903) σελ. 400 κ.ε. — Χρυσοστ. Παπαδοπούλου, Κοσμάς Μαυρουδῆς, Μητροπολ. Κιτίου, ἐπίτροπος Ἀχρῖδων, Μητροπολίτης Δυρραχίου (15 Ἰουλίου 1643—15 Ἰανουαρίου 1702).— Λοῖζου Φιλίππου, Τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα ἐν Κύπρῳ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας (1511—1878) Λευκωσία, 1930, τομ. Α' σελ. 66-70 — Περιοδ. «Θεολογία» τομ. Η' (1930) σελ. 361.

(3) Καλλινίκου Δελικάνη, Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχ. ἀρχιεπιφυλακίου σωζόμενα Ἐκκλησ. Ἐγγραφα κλπ. τομ. Β' σελ. 662.

(4) Ὁ ἐδῶ ἀναφερόμενος μητροπολίτης Πάφου Γερμανός στὰ 1692 πιθανὸν νὰ εἶναι ὁ ἐπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Γερμανός Β'.

θη κι' ἀργότερα μὲ τὸν Λαυρέντιο, ἡγούμενο τῆς μονῆς Ἀχειροποιήτου, ποὺ χειροτονήθηκε Λαμπούσης γιὰ νὰ διευκολύνει τὸν Ἐπίσκοπο Εὐγένιο, ποὺ γέ-
ρασε κι' ἔπαθε τὸ φῶς του. Ὁ Λαυρέντιος ὡς Λαμπούσης ἔμεινε ἀπὸ τὰ 1811—
1816, καὶ διαδέχθηκε τὸν Εὐγένιο στὸ θρόνο Κερύνιας στὶς 9 Ἰουλίου 1821
βρῆκε τὸν μαρτυρικὸ θάνατο μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους καθὼς καὶ τοὺς
λοιποὺς κληρικούς καὶ λαϊκοὺς. (5)

ε) Ὁ Διονύσιος (ἀρ. 14), καθὼς ἔχει καθορισθεῖ ἀπὸ τὸν Α. Ἰντιάνο, ἦ-
ταν Ἐπίσκοπος Κιτίου στὰ 1725—26. (6)

στ) Γιὰ τὸν Ἰωαννίκιο (ἀρ. 15), ὁ Χάκκετ—Παπαϊωάννου παραθέτει ὡς
πηγὴς του τὰ «Ἐγγραφα Πατρ.» ὅπου ἀναφέρεται ὁ Ἰωαννίκιος στὰ 1700 καὶ
τὸ «Τακτικόν... τῆς Ἐπισκοπῆς Καρπασίας καὶ Ἀμμοχώστου» ὅπου ση-
μειώνεται ὁ θάνατος τοῦ Ἐπισκόπου τούτου «1704 Μαρτίῳ α'».

Ἡ ἔκδοσις τῶν ἀκολουθιῶν καὶ συναξαριῶν τῶν ἁγίων Καρπασίας, (7) ποὺ
περιέχουν πολιτικές καὶ ἐκκλησιαστικές εἰδήσεις, μᾶς εὐκολύνει νὰ καθορι-
σομε καλύτερα καὶ ἀσφαλέστερα τὰ χρονολογικὰ ὅρια τῆς ἀρχιερατείας τοῦ
Ἰωαννίκιου. Στὸ συναξάρι τοῦ ἁγίου Θύρσου διαβάζουμε τὰ ἐπόμενα : «...ἐ-
κεῖνος ὁ Ἰωαννίκιος, ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ Λαρνάκου ὁ ἀγιώτατος,.... εἰς τοὺς χί-
λιους ἑξακοσίους ὀγδοήκοντα Χριστοῦ (8)». «...Ἦτον δέ, ὡς λέγουσιν, ὁ αὐτὸς
ἀρχιερεὺς [Ἰωαννίκιος] πολλὰ ἐνάρετος, τόσοσιν ὅπου ἔτρωγε μίαν φορὰν τὴν
ἔβδομάδα, ὀλίγον ξηρὸν ψωμί. Ἐτοῦτος πρίχου νὰ λάβῃ τὴν ἀρχιερωσύνην,
ἦτο εἰς τὴν τάξιν τῶν ἱερομονάχων, καὶ ἐπῆγε μέσα εἰς τὰ βουνά, εἰς ἓνα
σπήλαιον, καὶ ἀσκήτευεν ἐκεῖ. Ἀλλὰ ἀποθαινόνας εἰς τὲς ἡμέρας ἐκεῖνης
ὁ ἀγιώτατος ἐπίσκοπος τοῦ Λαρνάκου ὀνόματι Κοσμάς, ἄνθρωπος ἀγιώτατος,
καὶ ὅλοι τοὺς τὸν ἐβρήθησαν τόσοσιν, ὅπου οἱ ἀνθρώποι ἐτραβέουσιν τὰ γένεια
τοὺς καὶ οἱ γυναῖκες τὰ μαλλιά τοὺς. καὶ ἔλεγαν. «Ἐστερηθήκαμεν τὸν κα-
λὸν μας ποιμένα. ἐχάσαμεν τὸν πατέρα μας, καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μας». Τέλος πάντων ἐγύρευσαν ποιμένα, καὶ ἐμαζώγησαν ὅλοι τοὺς οἱ Λαρνακιῶ-
τες, καὶ ὁ κόσμος, καὶ ἔδωκαν βουλὴν νὰ ὑπάγουν νὰ φέρουν αὐτὸν τὸν ἀγιώ-
τατον Ἰωαννίκιον ἀπὸ μέσα εἰς τὰ ὄρη. Καὶ ἔτσι τὸν ἔφεραν, καὶ αὐτὸς ἔκλαι-
γε ὡσάν ἓνα μικρὸ παιδίον, ὅποταν ὑστερηθῆ τὴν μητέραν του. Ἀλλὰ θέλοντος
καὶ μὴ θέλοντος του, τὸν ἔκαμαν ποιμένα τοὺς... (9)». Τὰ γραφόμενα τοῦτα
τοῦ Κυπρίου μοναχοῦ Ἀκακίου μᾶς εὐκολύνουν ἀπὸ τὴ μιὰ στὴν ἔρευνά μας
γιὰ τὸν Ἰωαννίκιον, ἀλλὰ μᾶς γεννοῦν ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ νέο πρόβλημα. Ἄν
πιστεύομε τὸν Ἀκάκιο πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι γύρω στὸ ἔτος 1680 ὁ Ἰω-
αννίκιος διαδέχθηκε τὸν Κοσμά. Μὰ ὁ Κοσμάς αὐτός, ὅπως τὸν περιγράφει
καὶ τὸν χαρακτηρίζει ὁ μοναχὸς Ἀκάκιος, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ γνωστός μας
Κοσμάς Μαυρουδῆς, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὴν Κύπρον στὰ 1676 καὶ πέθανε στὸ Δυρ-
ράχιο στὰ 1702 ὡς μητροπολίτης τοῦ τόπου τούτου. Τί νὰ συμβαίνει ἄραγε ;
μὴπως βρισκόμαστε μπρὸς τὴν ἐμφάνισι γιὰ πρώτη φορὰ ἐνὸς ἐπισκόπου
Κιτίου ἀγνώστου σὲ μᾶς ὡς τώρα Κοσμά, διαφορετικοῦ ἀπὸ τὸν Μαυρουδῆ, δια-
δόχου τοῦ Βαρνάβα καὶ προκατόχου τοῦ Ἰωαννίκιου ; Ἡ — ἀκόμη πιθανώτε-
ρο — μὴπως ὁ Ἀκάκιος, πολλὰ χρόνια ὕστερα — περισσότερα ἀπὸ πενήντα —
ἐξιστορώντας γεγονότα τοῦ 1680 περίπου, ἀπὸ λάθος τῆς γεροντικῆς του μνή-
μης ἔγραψε Κοσμάς ἀντὶ Βαρνάβας ; Δυστυχῶς δὲν μᾶς εἶναι γνω-
στός ὁ χρόνος τοῦ θανάτου τοῦ Βαρνάβα ἀπὸ ἄλλη πηγῆ. Ὅπως δὲ ποτε ὁ
Ἰωαννίκιος ἦταν πιά στὸ θρόνον Κιτίου στὰ 1680. Στὸν κώδικα Α' τῆς Μητρο-
πόλεως Κιτίου σώζονται στὴ σελ. 55 συνταγμένα στὴν ἑλληνικὴ δυὸ πιστοποιη-
τικά, ἓνα γιὰ τὸν Ἄντ. Καλημέρα κι' ἓνα ἄλλο γιὰ κάποιον σ+ Παυλῆ, ποὺ τὰ
ὑπογράφη — καὶ τὰ δυὸ — «Ὁ Κιτιῶν καὶ Νεμεσῶν Μητροπολίτης Πρόεδρος
Ἀμαθῶντες Λεμεσοῦ καὶ Κευρίου Ἰωαννίκιος, 1695 Αὐγούστῳ 22 εἰς Λάρ-
νακιν (10)». Αὐτὸς ὁ Ἐπίσκοπος Κιτίου Ἰωαννίκιος τοῦ 1695 θὰ εἶναι χωρὶς
ἀμφιβολία ὁ Ἰωαννίκιος τοῦ 1680 καὶ ἀργότερα τοῦ 1700 καὶ 1704.

(5) Κώδιξ Α' τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς σελ. 162 καὶ σελ. 155 — Περιοδ. «Φῶς», ἔτος Α' (1911) Λευκωσία, σελ. 236 καὶ σελ. 235. — Χάκκετ—Παπαϊωάννου, Ἐ. ἀ. τομ. Β' σελ. 91.

(6) «Κυπριακά Γράμματα» τομ. Ε' (1940) ἀρ. 60 σελ. 67.

(7) «Κυπριακά Σπουδαί» τομ. ΙΑ' (1947) Λευκωσία 1948.

(8) «Κυπριακά Σπουδαί» Ἐ. ἀ. σελ. 67.

(9) «Κυπριακά Σπουδαί» Ἐ. ἀ. σελ. 68.

(10) Ἐκθέσις τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπείας τοῦ Α' φιλολογ. διαγωνισμοῦ κλπ. Λευκωσία 1924 σελ. 137—139.

Ἄπ' ὅσα ἐκθέσαμε ὡς τώρα, μποροῦμε νὰ καθορίσουμε ὀρθότερα τὴν σειρά καὶ τὰ χρονολογικὰ ὅρια τῆς ἀρχιερατείας τῶν Ἐπισκόπων Κιτίου στὰ δεύτερα πενηντάχρονα τοῦ 17ου αἰῶνα :

1. Γεράσιμος ; — 1668 — 1675

2. Κοσμάς [Μαυρουδῆς] τελευταίους μῆνες τοῦ 1675 — πρώτους μῆνες τοῦ 1676.

3. Βαρνάβας, στὰ μέσα τοῦ 1676 — ; (πρὶν ἢ κατὰ τὸ 1680 ;)

4. Ἰωαννίκιος ; — 1680 — 1704.

Γιὰ τοὺς διαδόχους τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν (1704 — 1810) ἔγραψε ὁ κ. Α. Ἰντιάνος. (11)

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΨΑΛΤΗΣ

(11) «Κυπριακὰ Γράμματα» τομ. Ε' (1940) ἀρ. 60 (Ἰουνίος) σελ. 66—69.

ΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑ ΦΕΥΓΟΥΝ.....

Γιὰ τὰ ξένα κινοῦν τὰ καράβια
μὲς τὰ γκρίζα πελάγη σιωπηλά·
τὰ χαϊδεύει τῆς Δύσης ἡ ἀνταύγεια
καὶ μακραίνουν στὰ θάθη ἀπαλά.

Στὸ λιμάν' ἡ γαλήνη ἀπλώθει
βιθλική, κ' ἡ ἀποβάθρα βουβῆ
στὸ γλαυκὸν ὄραμά της ἐδόθη
κί' ὁ γιालὸς γυαλλὶ μοιάζει μαβί.

Κί' ὄλο φεύγουν μακρὰ — ἀλαργεῦον
στὴ γαλάζια τοῦ ἀπείρου ἀγκαλιά,
ἐνῶ οἱ πόθοι ξανά μᾶς πλανεύουν,
σὰ γαλάζια φευγάτα πουλιά....

ΜΙΧ. ΙΑΚ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Μόχτησα, Ἰθάκη, νὰ σὲ φτάσω,
— γενήτρα, φωτοδότρα, θρησκομὰνα μου —
παλαιόντας μ' ὅλα τῆς γῆς τὰ τέρατα,
κάθε τῆς δαίμονα ἰσχυρό.

Τὸ δικό σου θυμῆθηκα Θεὸ
καὶ πόθησα ξανά κοντά του νὰ γυρίσω
περιφρονώντας τῶν σειρήνων τὶς φωνές,
τῆς Καλυψῶς τὶς ὑποσχέσεις.

Μ' ἄλλους ἐρχόμενα συντρόφους
μὰ οἱ φουρτούνες τῆς ζωῆς — ξολοθρευτὲς
σκληροὶ — βαθιὰ καταποντίσαν στὰ νερά
αὐτοὺς ποὺ σκλάβοι τους γενῆκαν.

Μονάχος ἔφτασα ὡς τὴν πόλη.
Μὰ νὰ κινᾶ, ἀγναντεύω πλῆθος, πρὸς αὐτήν...
Παλαίουν, πέφτουν ἢ νικοῦνε, ὥσπου
νὰ φτάσουν λίγοι.... οἱ ἐκλεχτοί.

ΡΟΓΗΡΟΣ ΤΣΑΜΑΔΟΣ

ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

Ἄν θέλαμε νὰ προσδιορίσουμε τὴ χρονιὰ πού ἀρχίζει τὸ νέο ἑλληνικὸ θέατρο τῆ ζωῆ του, πότε δηλ. ἀνατέλλει μιὰ καινούργια ἐποχὴ, πού θὰ συνεχισθεῖ καὶ πού θὰ ἐξελιχθεῖ φυσιολογικὰ καὶ σὲ συνέχεια, θὰ σταματούσαμε στὴ χρονιὰν αὐτή: 1794. Τότε τυπώνεται στὴ Βιέννη ὁ «Ἀχιλλεύς ἐν Σκύρω», (*) δρᾶμα τοῦ Μεταστάσιου, τοῦ χαριτωμένου ποιητῆ, πού τὸν πρόσεξε καὶ ὁ Σολωμὸς καὶ τοῦ μετάφρασε τὴ γλυκειὰν ἐκείνη ᾠδὴ πρὸς τὴ σελήνην.

Δὲν εἶνε περιέργου πού τοποθετοῦμε ὡς ἕνα ἔργο τοῦ θεάτρου μας ἔργο ξένο, ἐπειδὴ τὸ κάθε τι πού θὰ μεταφρασθεῖ ἢ πού θὰ παιχθεῖ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι παίρνει ἀμέσως τὴν καινούργια του ἰθαγένεια στὴ νέα του πατρίδα: γιὰ σφετερισμό, φυσικὰ, δὲν πρόκειται παρὰ γιὰ μοιραία πολιτογράφηση: μόλις τὸ δρᾶμα, ἢ κωμωδία κ.λ.π. ἔρθουν σ' ἐπάφῃ μὲ τὸ κοινόν, τοῦ προσθέτουν καινούργια στοιχεῖα στὴ θεατρικὴ του τὴν ἐμπειρία, κάτι τοῦ ἀλλάζουν· ἡ ἐπίδρασή του μπορεῖ νὰ μὴν εἶνε, σὲ κάθε στιγμῇ, μεγάλη, ὅμως εἶνε μιὰ ἐπίδραση καὶ δὲ γίνεται νὰ μὴ λογαριασθεῖ. Ἐννοεῖται, τὸ παιζόμενο ἔργο ἔχει τὴ μεγαλύτερη σημασίαν, ἀλλὰ, γιὰ νὰ φτάσουμε στὴν ἡμέρα πού θὰ ἀνοίξει τὴν αὐλαίαν τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου, θέλουμε πολλὰ χρόνια καὶ πάλι θὰ ἐξακολουθήσουν νὰ ὑπάρχουν παράλληλα δυὸ συγγραφικὰ ἐκδηλώσεις, ἡ στρατευομένη δραματογραφία καὶ ἡ τυπωμένη μόνο.

Τὰ θεατρικὰ ἔργα πού ἀνεβαστήκανε στὴν Ἑλλάδα πιὸ πρὶν ἀπὸ τὸ 1794, δὲν τὰ θεωροῦμε ἀξιωματικὰ, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ τὸ φαντασθεῖ κανεὶς, γιὰτὶ φανερόντωνται σκόρπια, μένουσιν ἀπομονωχασμένα καὶ δὲν δημιουργοῦν ἀπογόνους, πράμα πού δὲ συμβαίνει μετὰ τὸ 1794.

(Ἀπὸ τὸ 1751 εἶχανε παιχθεῖ στὴ Ζάκυνθο π.χ. οἱ «Πέρσαι» τοῦ Αἰσχύλου, στὰ 1718 ἡ «Ἐρωφίλη» τοῦ Χορτάση, στὰ 1764 οἱ «Γιανιώτες» τοῦ Καντούδη καὶ ἄλλα λίγα. Δὲ γινήκανε ὅμως οἱ πρωτοπόροι μιᾶς θεατρικῆς ζωῆς: ἱστορικὰ λοιπὸν εἶνε ἀδιάφορα, ὅσο γι' αὐτὴ τὴν ἄποψη τουλάχιστο).

Παλαιότερα ἔχομε τὴ «Θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ» καὶ, γενικὰ, τὸ Κρητικὸ Θέατρο, ἀλλὰ οἱ Κοινοὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ (Βουκουρέστι, Ὁδησσός, Τεργέστη) δὲν τὸ εἶχανε καθόλου στὸ νοῦ τους. Οἱ ἄμεσοι προπάτορές μας δὲν ἦτανε λόγιοι γιὰ νὰ δημιουργήσουν «φιλολογικὰς» προϋποθέσεις, ἦτανε ἄνθρωποι ζωντανοί, θερμοὶ πατριῶτες, φωτισμένοι ἔμποροι καὶ μέσα στὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης ὅπου, μὲ τὴ γαλλικὴ ἐπανάστασιν, μῆκε στὸ πρῶτον πλάνο ἡ ἐθνικὴ καὶ ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία, ζητήσανε κ' ἐκεῖνοι νὰ δημιουργήσουν τίς περιστάσεις ἐκεῖνες πού θὰ βοήθουσιν, κατὰ τὴ γνώμη τους, τὸ ἔθνος ν' ἀπελευθερωθεῖ: ἰδρύσανε σχολεῖα, τυπώσανε καὶ θεατρικὰ ἔργα, γιὰ νὰ προετοιμάσουν τοὺς Ἕλληνας νὰ ζητήσουν τὴν ἐλευθερίαν, ἀφοῦ πρῶτα θὰ εἶχαν μορφωθεῖ: τοῦτο ἦτανε διάχυτη ἀντίληψη καὶ φαίνεται πρὶν ἀπὸ τὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία.

Τὸ θέατρο μας λοιπὸν ἔχει αὐτὴ τὴν ὑψηλὴν εὐτυχίαν, νὰ γίνῃ συντελεστὴς τῆς ἀνεξαρτησίας μας.

Γιὰ νὰ πετύχει αὐτὸ τὸ σκοπὸ του, ἄφησε τὴ ψυχὴν του νὰ κυριευθεῖ ἀπὸ τὸ θεατρικὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς καὶ συγχρονίσθηκε μὲ τίς καινούργιας τάσεις κὶ ἀγάπησε τοὺς πρωτοπόρους δραματούργους, ἐπειδὴ καὶ ἡ ἐθνικὴ ἐλευθερία, τὸ ποθούμενον δηλ., πρωτοπόρα ἰδέαν ἦτανε.

Ἀπόλυτα, ἕως ὅτου ἰδρυθεῖ τὸ ἑλληνικὸ κράτος καὶ πολὺ ἀργότερα, ἡ κυριαρχοῦσα μορφή τῶν μεταφρασμένων καὶ τῶν πρωτότυπων θὰ εἶνε τὸ ἱστορικὸ δρᾶμα.

Ἄς ἐπιχειρήσουμε λοιπὸν νὰ καθορίσουμε τὸ τί εἶνε τὸ ἱστορικὸ δρᾶμα:

Ἔτσι θὰ ὀνομάσουμε κυρίως ὅλα μαζί τὰ ἔργα (τραγωδίαι, δρᾶματα καὶ κωμωδίαι)—ἃς ἐπιτραπῆ νὰ μεταχειριστοῦμε τὸν ὄρο «δρᾶμα» στὴν ἀρχαίαν ἀπόχρωσιν τῆς σημασίας του τῆ γενικότερη—πού οἱ διάφοροι ὑποθέσεις τους δὲν εἶνε σύγχρονες μὲ τὸ συγγραφικὸν τῆς καὶ πού τὰ πρόσωπά τους εἶνε ἄνθρωποι ἕξοχοι, γνωστοί, ἔνδοξοι, ἀρχηγοί.

Ὡς ἱστορικὰ δεχόμεσθα, στὸ βάθος, καὶ ὅσα, μπορεῖ νὰ ἔχουν ὑποθέσεις, σύγχρονες μὲ τὸ συγγραφικὸν τους, εἶνε ὅμως παλαιότερες πολὺ ἀπὸ τοὺς θεατῆς, οἱ «Ληστῆς» π.χ. τοῦ Σίλλερ.

Ἐπίσης ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, πού δὲν εἶνε, γνήσια ἱστορικὰ, (εἶνε, ἃς ποῦμε, ἔμμεσα) καὶ πού οἱ ὑποθέσεις τους ἀναφέρονται κάπως ἢ καὶ ὀλοκληρωτικὰ στὴν

Ἱστορία π.χ. ὁ «Βασιλικὸς» τοῦ Μάτση, «Οἱ Πετροχάρηδες» τοῦ Χόρν καὶ τὰ γνωστὰ στὸ θέατρό μας «Ἡ ἀπάνθρωπη γῆ» τοῦ Φρ. ντὲ Κυρέλ, τὸ «Τέλος τοῦ ταξιδίου», τοῦ Σέριφ σ' αὐτὰ ὅμως οἱ ἥρωες τους εἶνε ἀνθρώποι κοινοί. Ἐδῶ θὰ ἔπρεπε νὰ καταταχθοῦν καὶ τὰ ἐπίκαιρα (τὰ σχετικὰ π.χ. μετὰ τὸ μακεδονικὸ ἀγῶνα—περὶ τὸ 1905, τοῦ Τανάγρα π.χ. «Οἱ Βούλγαροι, Μακεδόνες» καὶ ἄλλα καί, βέβαια καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀντίστασης). Καὶ ἡ ἑλληνικὴ Παντομίμα, μέσα στὴ λιγόχρονη πρώτη τῆς δράση καὶ ἀργότερα, πού ξέπεσε, εἶχε δράματα ἔμμεσα ἱστορικά, πλάι στὰ γνήσια· τὸ ἴδιο καὶ τὸ δραματικὸ εἰδύλλιο, π.χ. τοῦ Π. Μελισσιώτη ἢ «Χαίδω ἢ λυγερή» εἶναι ἔμμεσα ἱστορικὰ.

Ἐννοεῖται καμιά φορά, μπορεῖ νὰ μᾶς ξεγελάσει ὁ τίτλος καὶ νὰ πάρουμε κάτι γιὰ ἱστορικὸ, ἐνῶ δὲν εἶναι : Δ. Κορομηλά «Ὁ θάνατος τοῦ Περικλέους», Πιραντέλλο : «Ἐρρίκος ὁ Δ΄», ὅπου ὁ τίτλος τους ὁ ἱστορικὸς εὐκολοῦν τὴν ὑπόθεση καὶ τῆς δίνει κάτιο ἰδιαιτέρο χρῶμα καὶ κάτσια ἐξωτερικὴ βοήθεια γιὰ νὰ ξεκαθαρίσει καλύτερα ὁ συγγραφέας τὸ θέμα του.

Στὰ 1868 τυπώθηκε στὴ Σμύρνη : «Πέτρος Τάσκας ἢ τὸ φουρναρόπουλο τῆς Βενετίας, δράμα ἱστορικόν» μᾶς παρουσιάζεται ὁ ὅρος μετὰ μιὰ ξεχωριστὴν ἀπόχρωση, μοναδική, φαντάζομαι, πού θὰ πεῖ : «πραγματικόν», πού ἔχει γίγει στ' ἀλήθεια ὅ,τι ἐκθέτει.

Μέσα σὲ τόσο πλατειὰ καὶ πολυποικίλη περιοχὴ ἀπλώνεται τὸ νέο ἑλληνικὸ ἱστορικὸ δράμα, πού εἶναι ἄλλως τε ἢ πρώτη καὶ ἡ παλαιότερη μορφή στὴν κάθε Λογοτεχνία. Ἡ ἀρχαία Τραγωδία ἦταν δράμα ἱστορικὸ. Αὐτὴ τὴν ἐντύπωση εἶχαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι. Θὰ μπορούσαμε βέβαια νὰ τὸ φαντασθοῦμε ὅλο μας, τὸ ξεκαθαρίζει ὅμως, μετὰ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης, ὁ κ. Ι. Θ. Κακριδῆς εἰς τὸ διδύλιό του : «Ὁ ποιητὴς καὶ ἡ μυθικὴ παράδοση» (1932).

Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἦταν δυνατοὶ παρὰ νὰ δημιουργήσουν μόνον ἱστορικὸ δραματικὸ θέατρο, γιὰτὶ σύγχρονες ὑποθέσεις δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὸ συλλάβουν πῶς θὰ γίνονταν νὰ γραφοῦν. Τὰ ἔργα μετὰ τὴν σύγχρονες ὑποθέσεις — κι αὐτὲς ἱστορικὲς— ἦταν τρία· δυὸ τοῦ Φρύνιχου : «Μιλῆτου ἀλωσις» καὶ «Φοίνισσαι» καὶ οἱ «Πέρσαι» τοῦ Αἰσχύλου.

Πολὺ ἀργὰ τὸ θέατρο τὸ παγκόσμιο θὰ πάψει νὰ εἶναι μοναδικὰ ἱστορικὸ. Οἱ ἀντιλήψεις ὅμως τοῦ 1789 καὶ ὁ ἀτομικισμὸς πού γεννιέται ὡς ἡ βασικὴ γραμμὴ τῆς νέας ζωῆς, θὰ δώσουν κατεύθυνση πρὸς τὸ κοινωνικὸ δράμα καὶ πρὸς τὴν ἀτομικὴν περιπέτειον τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων πού πάσχουν καὶ πού ὑποφέρουν στὰ μικρά τους τὰ σπίτια τους καὶ τοὺς ἰδιαιτέρους.

Τότε ὅμως ἡ θεατρικὴ αὐτὴ μορφή πρόσφερε πολλὰς ὑπηρεσίες μετὰ τοὺς ἥρωες τῆς, πού, κατὰ τὴν μίμησιν τοῦ μεγάλου προτύπου, τῆς Τραγωδίας, ἦταν, συνήθως, Ἕλληνες καί, βλέποντάς τους ἀπάνω στὴ Σκηνὴ νὰ θριαμβεύουν σὲ μεγάλες πράξεις, σὲ ὑψηλὰ αἰσθήματα, παίρνανε θάρρος καὶ πιστεύανε, ὅσο μπορεῖ νὰ δημιουργήσει τοῦτο ἡ Τέχνη, ὅτι γρήγορα θὰ τοὺς μοιάζανε, ἀφοῦ ἦταν ἀπόγονοὶ τους.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἀφοῦ θὰ περάσει ἡ πρώτη ὄρμη, θὰ ἔρθουν καὶ στὸ θέατρό μας καινούργια ρεύματα· θὰ τὸ ἀντικαταστήσουν ἄλλες μορφές (ὁ νατουραλισμὸς)· θὰ ἔρθουν πῶς καινούργια ἐπιτεύγματα· ὅμως ἡ παλαιότερη αὐτὴ σκηνικὴ ἔκφραση θὰ διατηρήσει τὴν ἐπιβολὴ τῆς καὶ θ' ἀνανεώνεται κι αὐτὴ, πράγμα πού φανερώνει πόση μεγάλη ἀνάγκη τοῦ θεάτρου — περισσότερο ἀπὸ κάθε εἶδος — εἶναι τὸ ἱστορικὸ δράμα, πού, εἰδικὰ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, — ἄς τὸ ποῦμε κι αὐτὸ — εἶναι τὸ θέατρο τῆς καθαρεύουσας κυρίως, ἓνα θέατρο πού καλλιεργήθηκε τὸν περασμένο αἰῶνα πάρα πολὺ κι ἔδωσε τὸ Βερναρδάκη καὶ τόσοὺς ἄλλους ἀξιόλογους συγγραφεῖς.

ΓΙΑΝ. ΣΙΔΕΡΗΣ

(*) Ἄγνωστος ὁ μεταφραστής.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΒΕΝΕΖΗ(*)

Έτσι προβάλλει σάν αναγκαστική συνέχεια και συνέπεια τῶν σπουδῶν αὐτῶν ἡ σύνθεση τῆς «Αἰολικῆς Γῆς», ποῦναι ὁ ὄριμος καρπὸς τῆς μέχρι τὸ σημεῖο αὐτὸ πορείας τοῦ καλλιτέχνη καί, τολμῶ νὰ πιστεύω, τὸ μεγάλο σχεδιάσμα ποῦ θὰ θρεῖ μιὰ μέρα τὴν ἀποκρυσταλλωμένη κι' ὀλοκληρωμένη μορφή του. Τὸ καινούργιο στοιχεῖο, ποῦ τὴν ἀπροσδιόριστη γραμμὴ του σὲ ἠχητικὴν εἰκόνα δυσδιάκριτη ἀνταμῶσαμε στὸ «Αἰγαῖο», τὸ βρίσκουμε τώρα νὰ παίρνει βασικὴ καὶ κυρίαρχικὴ θέση στὴν ὅλη συμφωνία. Στὸ στοιχεῖο οὐσιαστικὸ στὴ συγκρότηση τῆς Ἑλληνικῆς ὀντότητας στὸ ἐνιαῖο τῆς φυσικὸ μαζὶ καὶ πνευματικὸ φανέρωμα, ἡ Ἀνατολή, θύμηση πανάρχαιη, ζυμωμένη μὲ τὸ χυμὸ ποῦ ἔθρεψε τὸ θαθόρριζο καὶ πολὺκλωνο δέντρο ποῦ ὀνομάζεται Ἑλλάδα, κάνει τὴν ἐπιβλητικὴ τῆς ἐμφάνιση τοῦ ἔργο τοῦτο τοῦ Ἡλίου Βενεζή. Ἐπιβλητικὴ λέγοντας θάτανε λάθος νὰ φανταστοῦμε μιὰ χτυπητὰ ἔντονη παρουσία συνοδευμένη ἀπὸ δυνατοὺς φθόγγους μιᾶς μεζονος κλίμακας, γιατί μιὰ τέτοια ἐμφάνιση τῆς Ἀνατολῆς θ' ἀποτελοῦσε ἀντίφαση μὲ τὴν ἰδία τὴν οὐσία τῆς, ποῦναι θυσιάζει στὴ μεγάλη σωτῆ μιᾶς πολὺχρονης καὶ σοφῆς βυθοσκόπησης τῆς Ζωῆς. Ἡ Ἀνατολὴ δὲν ἔχει θίαιες κινήσεις ἕνας ἀδιάκοπος ρυθμὸς κινήσεων ἀνεπαίσθητων μέσα στὴν ἀπεραντοσύνη τῆς ἀτελεύτητης ὁμοιομορφίας τοῦ γύρο κόσμου, «ὅπου ὅλα εἶναι ἴδια. Τὸ μυαλὸ καὶ τὸ σῶμα συνηθίζουν τὴν κίνηση, μὲ τὸν καιρὸ γίνεται ἀναγκαῖα ὅπως ὁ ἀέρας καὶ τὸ φῶς: ναρκώνει τὸν ἄνθρωπο, τίποτα πιά δὲν ἐπιθυμεῖ καὶ τίποτα δὲ ζηλεύει — ἔτσι εἶναι ἡ ζωὴ. Πίσω του παίζουν οἱ ἦχοι (ἀπὸ τὰ κουδούνια στὶς γκαμπῆς) ἔξι, ἑπτὰ, ὀχτῶ φωνές — αὐτές εἶναι ὅλες οἱ φωνές τοῦ κόσμου. Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ ταραξεί τὴν αὐστηρὴ πειθαρχία αὐτῶν τῶν πίσω ἤχων. Ἐπιβεβαιώνουν τὴν καλὴ τάξη, τὴ συμφωνία τοῦ κόσμου.» Αὐτῶν τῶν μικρῶν κουδουνιῶν τὸ ἐλάχιστο καμπάνισμα ἠχάει πίσω ἀπὸ ἀκέρια τὴν Αἰολικὴ γῆ. Ὅλα γίνονται μὲ τὴν ἀναγκαῖότητα τοῦ μοιραίου, τὰ προσμένεις, κι' ὅταν ὄχι, τὰ συνηθίζεις, βρίσκεις μέσα στὸ κάθε τι τὸ θαθὸ νόημα τῆς Ἀνθρώπινης μοίρας: νὰ ὑποφέρει ὁ Ἀνθρώπος χωρὶς ἀγανάχτηση. Στὸ βάθος ὑπάρχει τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, ποῦ πρωτοδέχθηκε τὸ φῶς ἀπὸ τὰστέρι ποῦ πρόβαλε στὴν καρδιά τῆς Ἀνατολῆς καὶ φώτισε τὰ δῶρα τῶν σοφῶν μάγων τῆς, μακρινῶν ἀπογόνων δασκάλων ὅπου μαθήτεψαν παλαιότατοι Ἑλληνες σοφοί, σάν τὸν Ἡρόδοτο.

Μέσα σὲ τούτη τὴν ἀτμόσφαιρα ζοῦνε τὰ πρόσωπα τῆς «Αἰολικῆς Γῆς».

Τὰ παιδιὰ, ὁ παποῦς κι' ἡ γιαγιά, κι' ὁ μάρμπα Ἰωσήφ γερά δεμένοι μὲ τὸ χῶμα ποῦ δουλεύουν καὶ ποῦ τοὺς θρέει καὶ ποῦ τάγαποῦν, δίνουν τὴ μιὰ ὄψη τοῦ ἀνθρώπου, πιὸ ἀκέραια, πιὸ συγκεντρωμένη, πιὸ ζηλευτὴ, ὅμως στὴ χαρακτηριστικὴ τῆς γραμμῆ τὴν ἴδια ποῦ στὴ «Γαλήνη» καὶ στὸ «Αἰγαῖο» ἀντικρύσαμε. Ἀλλὰ ὅσο κι' ἂν πῆγαινε σὲ βάθος ἢ μελέτη αὐτῶν, ἡ ἀνθρωπολογία — ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ὁ ὅρος — τοῦ Βενεζή θάμενε λειψή, ἂν ἔμενε σαυτοῦς μονάχα. Λειψὴ καὶ τὸ σπουδαιότερο θάδειχνε ἀδυναμία νάντικρύσει τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖ ποῦ ἀπ' τὴ Φύση του ὀρίστηκε νὰ συγκεντρῶνει ὀλοκληρωμένα τὰ οὐσιαστικὰ του στοιχεῖα: στὴ μορφή τοῦ Ἄντρα.

Βέβαια δὲν εἶναι τῆς ὥρας ἐτούτης νὰ ἐπιχειρήσουμε μιὰ κατὰ βάθος ἐξέταση τῆς ἔννοιας Ἄντρας κι' ὅλων ὅσων ἀπ' αὐτὴ παράγονται μονάχα ὑπογραμμίζω πῶς γιὰ τὸ νεοελληνικὸ πολιτισμὸ ἀποτελεῖ μιὰ ἔννοια ποῦ ἐκφράζει ἕνα κυρίαρχο ἀνθρώπινο ἰδανικὸ μὲ πλοῦσια πνευματικὴ σημασία. Κι' ἕνα ἰδανικὸ εἶναι πάντα πολὺ μεγάλο γιὰ νὰ τὸ καλύψουν οἱ ὅσες ὀρισμένες ἐκδηλώσεις χωροῦνε μέσα του: τίς χωρᾶ καὶ μένει πάντα ἔτοιμο νὰ χωρέσει ἀνεξάντλητα κι' ἄλλες πολλές.

Οἱ ἄντρες τῆς «Αἰολικῆς Γῆς» εἶναι λιγοστοὶ μὰ ἐξακοντίζουν μὲ τίς πράξεις τους τὸν ἑαυτοῦς ἴσαμε τὸ στόχο τῆς ἀκράιας ὀροθετικῆς γραμμῆς τῆς ἀνθρώπινης ἔχτασης.

«Ὁ Λάζο—Ἐφές, ἕνας φοβερός Τούρκος ληστής: ἡ φήμη τὸν παρίστανε ἀφάνταστα σκληρὸ καὶ αἰμοδόρο ἄνθρωπο, χωρὶς μπέσα μήτε γιὰ τὴ φυλὴ του μήτε γιὰ τοῦ Χριστιανοῦς. Κιαφῆρ — ἄπιστο — τὸν λέγανε ὄλοι». Μά, «τότε τὸ ξανθὸ παλλικάρι, ὁ Λάζο—Ἐφές, πῆρε ἕνα σκοπὸ: ἦταν ἕνα παρᾶξενο θλιβερὸ τραγοῦδι τὸ ξε-

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

πατρισμού και τῆς ἐρημιάς, πλημμυρισμένο ἀπὸ καὺμό και πάθος πού δὲν ἴκανοποιήθηκε... Ἔνα πικρὸ πέπλο σκέπασε τὰ μάτια τῶν ληστών ὅσο τὸ τραγοῦδι ἐξετυλιγότανε, ἡ καρδιά τους χτύπησε, χτύπησε ὥσπου ἤσυχασε. Καὶ τότε οἱ σκληρὲς γραμμὲς χάθηκαν ἀπὸ τὸ πρόσωπο... σιγὰ-σιγὰ πορευόταν, πορευόταν κ' ἔφτανε μέσα τους ἡ ὥρα τοῦ Ἀνθρώπου... Τότε, ἀκούστηκε ἀπὸ βαθιά, ἐπίμονο, μονότονο, χωρὶς διακοπὴ τὸ παράπονο ἑνὸς βρέφους.

—Τί εἶναι αὐτό; λέει (ὁ Λάζο—Ἐφές) ξαφνιασμένος.

—Χτὲς γεννήθηκε, τοῦ ἀποκρίνεται ὁ παππούς. Εἶναι ἡ κόρη μου. Ἡ μητέρα της εἶναι ἄρρωστη βαριά.

—Γιατί δὲν μοῦ τὸ εἶπες αὐτό, οὐλάν; Γιατί δὲν μοῦ τὸ εἶπες; οὐρλιαζε... Φώναξε μιὰ δούλα, λέει. Βγάζει ἀπ' τὸ σελάχι του ἕνα μαῦρο σακουλλάκι, τὸ πουγγί μὲ τὶς ἑκατὸ λίρες πού του εἶχε στείλει ὁ παππούς. «Δὸς το στὴν κυρά σου, τῆς λέει, δίνοντας καὶ τὸ πουγγί. Πές της πὼς τῆς τὸ στέλνει ὁ Λάζος γιὰ τὴν προίκα τῆς κόρης της». Καβαλίκεψε, Καβαλίκεψαν τὰ παλλικάρια του καὶ χάθηκαν μὲς στὴ νύχτα.

Ἄλλης, ἕνας ἄνθρωπος ὡς σαράντα πέντε χρόνων. Μικρόσωμος, φτωχικὰ ντυμένος, μὲ τὰ θρακιά πού φοροῦνε οἱ Τσιτηῆδες καμηλιέρηδες :

«Τὸ φῶς στὰ μάτια τοῦ Ἄλῃ τρέμει ἀνήσυχο, σὰν ἀπορία παιδιοῦ.

—Γυρεύω τὸ καμῆλι μὲ τὸ ἄσπρο κεφάλι... Μὴ μὲ περιγελάτε... Λέει ταπεινά, καὶ ἡ φωνή του εἶναι ζεστὴ καὶ τρέμει. Εἶχα μιὰ φορὰ ἕνα καμῆλι μὲ ἄσπρο κεφάλι... τὸ ἄφησα καὶ χάθηκε ἀπ' τὰ χέρια μου, μὰ πιά δὲν μπορῶ νὰ κάμω χωρὶς αὐτό... Γυρίζω, μπᾶς καὶ τὸ ξαναβρῶ. Μὴ μὲς περιγελάτε... Σιγὰ-σιγὰ οἱ ἄνθρωποι μερεῦουν, τὰ χάχανα σβύνουν γιὰ νὰ πλησιάσουν τὸ πάθος, πού κυνηγᾷ ἕνα καμῆλι μὲ ἄσπρο κεφάλι, τὸ καμῆλι μὲ τὸ ἄσπρο κεφάλι, στοὺς δρόμους τῆς Ἀνατολῆς».

Ὁ Στέφανος πατοῦσε τότε τὰ σαράντα. Ἦταν γερωντοπαλλήκαρο καὶ ἡ δουλειά του ἦτανε νὰ κάνει σαμάρια. Ὅμως ὁ Στέφανος ἐρωτεύεται μιὰν ἀριστοκράτισσα. «Καὶ σὰν τί θὰ μπορούσατε νὰ κάνετε γιὰ μένα;» λέει ἐκεῖνη χαμογελώντας. Θὰ διαβάσει τὰ παλιά βιβλία, λέει ὁ Στέφανος, καὶ θὰ δεῖ ποῖο εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο ἀπ' ὅλα ὅσα ἀναζήτησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ δὲν τὸ πέτυχαν. Καὶ θὰ τὸ βρεῖ αὐτὸς γιὰ χατήρι της... Πού βρῆκε τὴ λέξη ἀεικίνητο; Κάπου θὰ τὴ βρῆκε. Τοῦ γέμισε ἀμέσως τὰ μάτια σὰ μαγικὸ πλάσμα. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ὅλη ἡ ζωὴ του θὰ ἦταν γι' αὐτό : «γιὰ νὰ βρεῖ τὸ ἀεικίνητο».

«Ἔνα βράδυ, ἔξω ἀπ' τὶς ταβέρνες τῆς Ἁγίας Τριάδας, οἱ κοντραπατζῆδες γελοῦσαν ἦταν τὰ παλλικάρια τοῦ Παγίδα, τοῦ πιὸ φημισμένου κοντραπατζῆ τοῦ Ἀἰθαλιοῦ... Τότε φάνηκε στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου ὁ Στέφανος... Οἱ ἀλαλαγοὶ σηκώθηκαν πίσω του «Ὁ Στέφανος τὸ Ἀκίνητο, ὁ Στέφανος τὸ Ἀκίνητο.» Τότε σαλεύει ὁ Παγίδας, κοινὰ τὸ χέρι του καὶ λέει ἤσυχος σ' ἕνα δικό του «Πές τους νὰ σκάσουν». Ἔλα βρὲ σαμαρά, δεῖξε μου : τί γυρεύεις; Κατάπληχτος ὁ Στέφανος βλέπει ἔξωφανα τὸν ἑαυτό του νὰ ὑψώνεται σὲ πρωταγωνιστὴ στὸ θέατρο τῆς καλοκαιρινῆς βραδυᾶς. Ἡ συγκίνηση τὸν πνίγει ἐπειδὴ θεατῆς εἶναι τὸ πιὸ ἱερὸ πρόσωπο, αὐτὸ πού τραγουδοῦσαν ὅλα τὰ βουνὰ τοῦ Κάζ-Ντάγ, ὅλες οἱ θάλασσες τοῦ Αἰγαίου : Παγίδας... Ἀποτραβηγμένος στὸν ἑαυτό του ἀκούει ὁ Παγίδας... Ἡ μελωδία τελείωσε. Αὐτὸ εἶναι, Ἀντώνη Παγίδα... Μιὰ βίδα μοῦ λείπει. Μιὰ βίδα μονάχα γιὰ νὰ κρατήσω τὴ μουσικὴ, νὰ μὴν τελειώνει. Θὰ τόχω βρεῖ τότε... θὰ τόχω βρεῖ τὸ ἀεικίνητο». Κι' ὕστερα πού πήγανε νὰ βάλουνε φωτιά στὰ παντελόνια τοῦ Στέφανου, ἀγρίεψε ὁ Παγίδας καὶ τὸν πήρε προστατευμένο του. «Καὶ μὲς τὴ βαθιὰ σιγὴ πού ἔγινε, πλημμυρισμένοι ἀπὸ κατάπληξη ὄλο, εἶδαν νὰ πορευόταν ἀναμεσὸ τους, ὁ ἕνας κρατώντας τὸν ἄλλο, οἱ δυὸ ἄνθρωποι τοῦ πάθους : ὁ ἕνας πού κυνηγοῦσε τὸ αἷμα καὶ τὸ θάνατο, καὶ ὁ ἄλλος πού κυνηγοῦσε τοὺς ἤχους».

Ὁ Ἀντώνης Παγίδας, ἀρχηγὸς στοὺς κοντραπατζῆδες, πού μέσα του ἔκαιγε ἕνας δαίμονας, τὸ πάθος γιὰ τὸ αἷμα καὶ γιὰ τὸν κίνδυνο, πού τοὺς ἔκανε νὰ φτάνουνε στὴν ἀνώτατη κλίμακα τῶν ἀξιών. Κι' ὁ Στρατήγος Γαρμπῆς ἀρχηγὸς στοὺς «Κολτζῆδες» (τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐξουσίας) παλληκάρι σὰν τὸν Παγίδα, ὁ πιὸ φίλος τῆς καρδιάς τοῦ πρώτου. Ἡ φιλία τους δοκιμασμένη μὲ φόνο καὶ μὲ αἷμα, μνημονευότανε σὰ θρύλος ἀνάμεσα στὰ παλληκάρια τοῦ Ἀἰθαλιοῦ. Ὅμως ἡ μοῖρα πού μοιραίνει τοὺς ἀνθρώπους ἔκανε ὁ Γαρμπῆς νὰ σκοτώσει τὸν ἀδελφὸ τοῦ Ἀντώνη Παγίδα, ἕνα χωρὶς φιλότιμο ἄντρα, γεμάτο ἀδυναμίες καὶ χωρὶς τίποτα παλληκαρισίο. Ὁ Παγίδας παίρνει τὴν εἶδη ἀπὸ ἕνα του ἄνθρωπο.

—Θὰ πᾶς πίσω προστάζει. Θὰ πείς στὸ Γαρμπῆ πὼς θὰ τὸν σκοτώσω. Θὰ τὸν

ἀπαντέω ὄσω ἀπ' τὸ τσιφλίκι τοῦ Γιαννακοῦ Μπιμπέλα τὴν Τρίτη στὴ χάση τοῦ Φεγγαριοῦ.

Κι' ὁ Γαρμπῆς ἤρτε.

—Στρατήγος..., λέει ὁ Παγίδας.

Καὶ μὲς σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ ὄνομα ποῦ προφέρνεται τρέμει, σκληρῆ σὰν ἀτσάλι, ἡ ἀγάπη.

—Τί; λέει ἡ ἄλλη φωνή.

—Φύγε, βρέ.... λέει ὁ Παγίδας καὶ ἡ φωνή του προδίνει τώρα τὴν ἰκεσία.

—Μὲ φώναξες λέει ὁ Γαρμπῆς, καὶ ἤρθα. Ἐσὺ νὰ φύγεις...

—Ἐλα.

—Ἐλα, Ἀντώνη.

Λέει τώρα κι' αὐτὸς τὸ μικρὸ τ' ὄνομα τοῦ φίλου του. Κι' ἦταν στὴν πρόσκληση αὐτῆ κατὰ τὸ βαθιὰ σπαραχτικὸ — ἡ τρυφερότητα ἀνακατεμένη μετὰ τὴ μοῖρα.

—Φέρτε μου νερό, εἶπε ὁ Παγίδας.

Πῆρε ὁ ἴδιος τὸ νερό, ἔβρεξε τὰ χέρια του κι' ἔπλυνε τὸ ματωμένο πρόσωπο τοῦ σκοτωμένου φίλου του. Τοῦ ἔσιαξε τὰ μαλλιά. Αὐτὸς μονάχος.—"Ὁχι ἄλλος. Κανένας. Ὑστερα ἀποτραβήχτηκε.

—Φέρτε μου ρούμι, εἶπε.

Κι' ὁ Ρόμπερτ, νέος Σκωτσέζος ἴσαμε τριάντα χρόνῳ, ποῦ ἀνατράφηκε μετὰ τὸ μῦθο τῆς Ἑλλάδας.. Κάθηται σ' ἕνα θράχο στὴ Μύκονο. Μὲς στὸ χρυσοῦ φῶς πορεύεται ἡ Μοῖρα του. "Ἐνα γερό, ἡλιοκαμένο, νεανικὸ κορμὶ βαδίζει. "Ἐνα κορίτσι τοῦ Αἰγαίου εἶναι, ψημένο ἀπὸ τὴν ἀρμη τοῦ Πελάγου, μετὰ καστανά μάτια. "Ὁ Ρόμπερτ κοιτάζει θαμπωμένος. Ἐκείνη τὴ νύχτα ὁ Ρόμπερτ κάθηται ξαγρυπνοὶ καὶ περιμένει τὴν αὐγή. "Ὅταν ἡ αὐγὴ ἔρθει, θγαίνει ἔξω, τριγυρίζει ὅλη τὴ μέρα ρωτώντας καὶ κατὰ τὸ βράδυ βρίσκει ποῖο εἶναι τὸ σπιτί τοῦ κοριτσιοῦ τοῦ Αἰγαίου. Βρίσκει τὸν πατέρα τῆς.

—Θέλω νὰ πάρω γυναικὰ μου τὴν κόρη σου.

"Ὁ ψαρᾶς δὲ στέκεται πουθενά, γιὰ νὰ γλυτώσει τὴν κόρη του ἀπ' τὸ κακὸ ποῦ θαρρεῖ πὼς τὴν περιμένει. Τὸν κυνηγοῦν ὅλες οἱ μῆμες τῶν Κουρσάρων τοῦ Αἰγαίου. Κι' ὀλοένα ὁ ψαρᾶς φεύγει ἀπὸ λιμάνι σὲ λιμάνι, μπάς καὶ τὸν χάσει ὁ «πειρατής». Ἀλλὰ αὐτὸς, μετὰ πείσμα, μετὰ πυρωμένα μάτια, μετὰ ἀναστατωμένη καρδιά ἀκολουθεῖ.... Σ' ἕνα ἐκκλησάκι στὰ Μοσχονήσια ἔγινε ὁ γάμος. Ὁ Σκωτσέζος πῆρε τὸ κορίτσι καὶ φύγαγε στὸν τόπο του.

Τέτοιοι οἱ ἄντρες στὴν Αἰολικὴ γῆ. Κι' οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μετὰ τὸ νὰ εἶναι βαθιὰ ριζωμένοι στὴ γενέθλια γῆ τους, δὲ χάνουν καθόλου, ἀντίθετα πολὺ κερδίζουν, καὶ μαζὶ τους κι' ὁ Ἄνθρωπος, στὴν καθολικότητά τους. Δὲν εἶναι τυχαία ἡ συνύπαρξη τοῦ Λάζου—Ἐφφέ, τοῦ Ἀλῆ, τοῦ Στέφανου, τοῦ Παγίδα καὶ τοῦ Ρόμπερτ. Ἴσως ἡ διέχταση πέρα ἀπὸ ὀρισμένα ἔθνικα καὶ γεωγραφικὰ ὄρια νὰ μὴν εἶναι πολὺ πλούσια, μὰ θαρρῶ πὼς ἡ οἰκονομία τοῦ ἔργου ἀπαιτεῖ πάντα συμμαζέμα. Ὅμως νὰ δεῖς πὼς ἡ ἴδια πύρα ἀνθρώπου σὲνα ληστὴ τοῦ Κάζ-Ντάγ καὶ σὲνα παλληκάρη βγαλμένο ἀπὸ τὴ φλέβα τῆς κλεφτουριάς καὶ σὲνα νέο λόρδο θρεμμένο μετὰ τῆς Σκωτίας τοὺς ἀτόμακρους θρύλους, σημαίνει πὼς μπορεῖς νὰ πιστέψεις μετὰ βεβαιότητα πὼς ἡ πύρα τούτῃ λαμπαδιάζει σὲ κάθε ἀνθρώπινη ψυχῇ. Δὲ δύναμαι νὰ τοὺς κλείσω στὰ στενά ὄρια τῆς λογικῆς ἔννοιας ἑνὸς χαρακτηρισμοῦ. Γι' αὐτὸ μετὰ κάποιον τρόπο σὰς τοὺς ξανάδωσα στίς πιὸ ἔντονες στιγμῆς τους. Καὶ τὸ μόνο ποῦ θὰ πρόσθετα γιὰ περισσότερην κατανόησιν τους εἶναι κάποιον ἀπόσπασμα τοῦ Νίκου Καζαντζάκη. Λέει στὴν «Ἀγγλία» του : «Νὰ μάθεις πὼς ὑπάρχει μέσα στὸν ἄνθρωπο μιὰ δύναμη ποῦ νοιώθει πιὸ βαθιὰ ἀπὸ τὴν καρδιά, βλέπει πιὸ καθαρά καὶ πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ νοῦ καὶ ποῦ δὲν ἔχει ὄνομα καὶ μονάχα στὴν τόλμη, στὴν εὐγένεια καὶ στὴν ἀγνόητα γίνεται φανερῆ καὶ στὴν πράξη. Κι' αὐτὴ τὴ δύναμη νάφησης νὰ σὲ ὀδηγήει καὶ νὰ τῆς ἔχεις ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη· καὶ στὸ θάνατο νὰ σὲ ρίξει μὴν τὴ ρωτήσεις γιατί' τὸ νὰ τὸ κάνει θὰ πεῖ πὼς ἔτσι πρέπει». Αὐτὴ εἶναι ἡ δύναμη ποῦ κλείνουν ὄλοι τοῦτοι οἱ ἄντρες. Καὶ ἔνα εἶναι τὸ μεγάλο τους γνώρισμα : Ἡ βαθύτατη κατάφαση στὸ πάθος τῆς ζωῆς σ' ὅποια του μορφῇ. Καὶ γερὰ θεμελιωμένοι σὲ τοῦτο, σὰν τίς πανύψηλες βαλκανιδιᾶς ποῦναι στὰ τρισβαθὰ τῆς γῆς οἱ ρίζες τους, ὑψώνουνε πρὸς τὸν οὐρανὸ τὴν κορφή τους νὰ τὸνε δέσουνε μετὰ τὴ στέρεα τῆ γῆ. "Ὅλοι τους, ἀπὸ τὸ Λάζου—Ἐφφέ ἴσαμε τὸ Ρόμπερτ, κλείνουνε μιὰν ἀνθρωπιά που ἀρνιέται ὅποιο συμβιβασμὸ καὶ ὑπακούει στὸ πρόσταγμα τῆς καρδιάς, ἂν θέλετε μπορεῖτε νὰ τὸ πεῖτε συνειδήση. Συνεί-

δηση όμως που θρέφεται και συγκροτείται από τὰ πιὸ μύχια καὶ ἀνεξερεύνητα πηγᾶδια τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς, πού φέρνουνε τὸ νερό τους ἀπὸ πανάρχειες φλέβες τῶν σπλάχνων τῆς ἀνθρωπότητας. Μιὰ τέτοια καταθύθιση στὰ ἔγκατα τῆς ἐνοστήχτης παρόρμησης κι' ἐπιταγῆς εἶναι στὴν οὐσία τῆς ὑπέριστη ἀνάταξη στὴν κορυφαία θαθμίδα τῆς ἀνθρώπινης ὀντότητας, ἀφοῦ ἀγγίζει τὸ ὀριακὸ σημεῖο πού σ' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει πάνω καὶ κάτω.

Μέσα στὶς λίγες γραμμὲς πού παρακολογήσαμε ἀκοῦμε καὶ τὰ ἔπη τῶν πιὸ παλιῶν ἀνθρώπων φυλῶν, καὶ τὴ λυρική αὐρὰ τῆς μεταίχμιας πρὸς τὴν Εὐρώπη Ἀνατολῆς καὶ τὸ τραγικὸ δράμα, κορυφώση τοῦ ἀνθρώπινου ἀγῶνα, καθὼς πάνω σὲ τούτη τὴ γῆ ἐκφράστηκε πρὶν ἀπὸ 2500 χρόνια. Τὸ ἀνθρώπινο πάθος ἢ ἡ ἀνώτατη παραφροσύνη — ποῦναι ἢ οὐσία τῆς ζωῆς — ὅπως λέει πάλι ὁ Καζαντζάκης, διαπερνᾷ τὸν Ἀνθρώπο καὶ τὸν κάνει νὰ λάμπει ὀλόφλογος, ἔχοντας ἀπορίεση κάθε σκουριά κι' ἀχρηστή γιὰ τὴ φλόγα τῆς Ἀνθρωπιάς ὕλη. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι περιεργο πού οἱ ἄνθρωποι τοῦτοι ἔχουνε συμπλέξει τὰ νήματα τῆς ζωῆς τους μετὰ τὴ γῆ, τὸν ἀέρα καὶ τὸ νερό, μετὰ ὅτι μετὰ λέξη λέμε Φύση. "Ἐτσι καὶ ὄλο τὸν Ἀπολλώνιο χαραχτήρα τῆς, ἢ «Αἰολική Γῆ», δένεται μέσα στὸ νοῦ μου μετὰ τὴν ἔνθεθ Διονυσιακὴ Βακχεία πού στὴν ἔσχατη ἔξαρση τῶν Βάκχων συντελεῖται μετὰ τὸν ἱερὸ τοῦτο συγκλονισμό, τὸ ἄρρητο, ἢ ἀνασύσταση δηλ. τῆς ὀντότητας τοῦ Σὺμπαντος, πού στὴν καθημερινή μας ζωὴ ἔχει διασπαστεῖ σὲ ἀσυνάρτητα καὶ ἀντιμαχόμενα κομμάτια. "Ὅσο κι' ἂν αὐτὸ θὰ μακρύνει τὸ δρόμο μας, δὲ μπορῶ ν' ἀποφύγω τὸν πειρασμὸ νὰ παραθέσω κάποια κομμάτια.

Ἐτὸ Αἰγαῖο δὲν εἶναι μόνο φῶς καὶ θάλασσα. Μπαίνει μετὰ στὴν καρδιά τῶν ἀνθρώπων, γίνεται ἕνας πρῶτα χτύπος, ἔπειτα ἄλλος, ὥσπου γίνεται ὄλοι οἱ χτύποι τῆς καρδιάς. Μπαίνει μετὰ στὶς φλέβες καὶ γίνεται αἷμα. Μπαίνει μετὰ στὴ νῆμη καὶ ἀπὸ τότε τίποτα πιὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ σβύσει ὡς τὴν ὥρα τοῦ Θανάτου.

«Αὐτὸ πού ἔρχεται μετὰ στὸ χρυσαφὶ φῶς εἶναι μιὰ πανάρχαια φιγούρα τούτης τῆς ἱερῆς γῆς ξεσηκωμένη ἀπ' τὰ παλιὰ ἀγγεῖα πού διαφύλαξε μέσα του, χιλιάδες χρόνια, τὸ χῶμα. Καὶ τώρα, πορευέται ἐκεῖ. Πορευέται κι' ἔρχεται, τυλιγμένη ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ἀπὸ τὸ γαλάζιο φῶς».

Καὶ οἱ τελευταῖες γραμμὲς τῆς «Αἰολικῆς Γῆς», πού στὴν ἀπλότητά τους ἀγγιζοῦν τὸ κλασσικὸ μεγαλεῖο:

«Ἀργὰ τὰ δάχτυλα τοῦ Γέροντα ἀνοίγουν τὸ μαντίλι ὅπου εἶναι φυλαγμένο τὸ χῶμα. Ψάχνουν ἐκεῖ μέσα, ψάχνουν καὶ τὰ δάχτυλα τῆς γιαιγιάς, σὰ νὰ τὸ χαϊδεύουν. Τὰ μάτια τῆς δακρυσιμένα, στέκουν. "Ὅταν ἀξάφνα τὸ βλέπουν. Μὲς στὰ δάχτυλά τους, στὸ χῶμα πού κρατοῦν καὶ πού χαϊδεύουν, κάτι σαλεύει. Σαλεύει καὶ ἀγιάζει τὴ νύχτα: "Ἐνα στυλινὸ πράσινο φῶς.

Δὲν εἶναι τίποτα. "Ἐνα μαρούδι εἶναι, μιὰ πυγολαμπίδα. "Ἡρθε ἐκεῖ, κρυμμένη μετὰ στὸ χῶμα, καὶ τώρα μᾶς ἀκολουθᾷ στὸ ταξίδι μας, δένοντας τὸ φῶς τῆς μετὰ Ἑλληνικὸ Ἀρχιπέλαγο, μετὰ τὸ Αἰγαῖο καὶ τὰ ἄστρα.

Γῆ, Αἰολικὴ Γῆ, Γῆ τοῦ τόπου μου».

Ἡ ὀλοκληρωμένη τούτη σύλληψη τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τῆς Φύσης πῶχει φτάσει σὲ μιὰ συναίρεση καθὼς εἶδαμε, μέσα στὴν Αἰολικὴ Γῆ, ἀποτελεῖ μιὰ σημαντικὴ θαθμίδα ὄχι μονάχα στὸ ἔργο τοῦ Βενέζη μετὰ σὸλόκληρη τὴ Νεοελληνικὴ μας Λογοτεχνία. Μπορεῖ νὰ ἔχω τὴν ἀντίρρηση — καὶ τὴν εἶχα κιόλας — πὼς μιὰ ὑπέριστη ἀγάπη στὸ ἔργο αὐτὸ μετὰ κάνει νὰ φτάνω σὲ τούτη τὴν κρίση. Γιατὶ, λέει, ἡ σύνθεση αὐτῶν τῶν πολύτιμων ἀληθινὰ στοιχείων δὲν ἔχει φτάσει στὸ τελεωτικὸ ἐκεῖνο δέσιμο πού μιὰ ὀριμη προσωπικότητα θάπρεπε νὰ δώσει. Αὐτὸ δὲν τὸ ἀρνήθηκα κι' οὔτε κι' ὁ ἴδιος ὁ Βενέζης θὰ τὸ ἀρνιότανε, νομίζω. "Ὅμως καὶ σὰν ἕνα προσχέδιο, καὶ σὰ σπουδὴ νὰ τὸ ἀντικρύσουμε, εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ δεχτοῦμε πὼς θρῖσκώσατε μπροστὰ στὸ ἔργο ἑνὸς δημιουργοῦ μετὰ ἀναμφισβήτητα μεγάλη ἀξία. Ἐκεῖνος πού εἶχε τὴ δύναμη νὰ νιώσει τοὺς κραδασμοὺς τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, πού εἶδαμε, νὰ γκαλιάσει μετὰ μιὰ τέτοια μορφὴ καθολικῆς ἀφῆς τὸ κάθε μῦθος τῆς Φύσης, καὶ νὰ εἰσδύει στὶς ἀλληλοεξάρτητες σχέσεις τους πού κάνουνε νὰ μὴν ξεχωρίζαι ὁ παλμὸς τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς ἀπὸ τὸ χτύπο τῆς κοσμικῆς μήτρας καὶ ἀφοῦ τῶνωση νὰ τὸ ἐκφράσει, ἄς εἶναι καὶ διαγραμματικά, δὲ μπορεῖ, εἶναι καλλιτέχνης.

(Τὸ τέλος στὸ ἐπόμενο).

MAN. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

ΈΝΑ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟ ΑΣΚΗΜΟΚΟΡΙΤΣΟ (*)

Στό μεταξύ τό Ἄσκημόπαπο ἄρχισε νά μοῦ δίνει στά νεύρα ὀλοένα καί πειό πολύ μέ τά ξελιγώματά του, τ' ἀναγουλιατικά του ἀναστενάγματα καί τὰ θλακώδικά του καμώματα. Κάθε φορά πούμπαινε στήν κάμαρά μου — κι ἔμπαινε πειά μέ ψύλλου πήδημα καλεσμένη κι' ἀκάλεστη — μέ κύτταζε μέ μιὰ ματιὰ τόσο πονετική, τόσο παρακαλεστική, σάν θεοπεινασμένος σκύλλος μπροστά σέ πλούσιο τραπεζοκάθισμα, πού μοῦ ρχόταν νά ξεφωνίσω ἀπ' τὰ νεύρα μου, νά χτυπήσω κάτω τό πόδι μου, νά τῆς φωνάξω : «Μωρή χριστιανή μου, τί στό διάβολο μέ κυττᾶς ἔτσι!» Μόλις πού συγκρατιόμουν, κι αὐτό ἀπό λύπηση γιατί καταλάβαινα ἡ κάλλιο θεωροῦσα γιά πιθανό πῶς τοῦτο τό συφοριαμένο πλάσμα μ' ἐρωτεύτηκε!

Νά πῶ τὴν ἀλήθεια, τοῦτο πειά ἦταν ὀλοφάνερο γιατί τ' ἀναστενάγματά της σάν ἔβγαινε ἀπ' τὴν κάμαρα μπορούσαν νά ραγίσουν καί πέτρα, μά πάλι ἀναρωτιόμουν τοῦτο δῶ τό κακασούλουπο ζωντανό ἔχει κι' αὐτό καρδιά, μπορεῖ κι' ἀγαπάει κι' ὑποφέρει, γιά ἔτυχε ν' ἀκούσει ἀπ' τίς φιλενάδες της πῶς ὑπάρχει ἕνα πράμα πού λέγεται ἔρωτας καί πού ἐκφράζεται μέ ξελιγωμένες ματιές κι' ἠχηρά ἀναστενάγματα ; Ξέρω καί γῶ τί νά ὑποθέσω ;

Καί νά πεις ἀπό περιποίησης ; Ὁ Θεός νά σέ φυλάει! Βέβαια θάμουν ἄδικος νά παραπονεθῶ γιατί δέν εἶχα πειά σπιτονοικοκύρηδες μά δούλους πού πάσκιζαν νά μαντέψουν κάθε πεθυμιά μου γιά νά τὴν ικανοποιήσουν πριχού τοῦς τό ζητήσω. Μά τί τὰ θέτε! Ἦταν τόσο κουραστικός ὁ τρόπος τους καί τόσο ἀδέξιοι στό κάθε τί! Πρῶ πάντων τ' Ἄσκημόπαπο πού μέ κυνήγαγε σάν τὴν ἄδικη κατάρα κι' ἀνασαμὸ δέν μ' ἄφινε.

Μπαινόβγαινε στήν κάμαρα σαράντα φορές τὴν ὥρα. Πότε γιά νά δεῖ ἂν ἔχει νερό τό κανάτι ἢ ὁ νιπτήρας, πότε ἂν ἡ ἀλατιέρα ἔχει ἀλάτι, ἂν τό ποτήρι εἶναι πλυμένο, ἂν ἔχω καμιά γραβάτα, κανένα παντελόνι γιά σιδέρωμα, ἂν τό φαί τό θέλω ἔτσι ἢ ἀλλοίως, ἂν θέλω ζῦδι στά ρεβίθια, λεμόνι στις φακές καί ξέρω γῶ τί ἄλλο. Ὅπου μιὰ μέρα δὲ βάσταξα καί ξεχειλίσα. Μόλις εἶχα ἀποφάσει τό μεσημέρι καί ξάπλωσα νά τὸν πάρω λιγάκι. (Ὁ καιρὸς εἶχε ἀρχίσει πειά νά ζεσταίνει). Ἀπάνω κει πού μ' ἔπερνε τό πρωτόπνι, νάσου τό Ἄσκημόπαπο πού χυμάει στήν κάμαρα μέ τὰ συνειθισμένα του λιγουρέματα γιά νά μέ ρωτῆξει ἂν θέλω τό θράδυ νά μοῦ μαγειρέψει καί τίς ἄλλες χυλοπῆττες πούχαν ἀπομείνει χτές.

Σηκώθηκα φουρκισμένος καί τὴν ἀποπήρα στά γεμάτα. «Τί διάβολο, κουκούτσι μυαλό δέν ἔχεις ; Δὲ μέ ρώταγες πειό μπροστά, δὲ μέ ρωτᾶς τ' ἀπόγεμα πού θά ζυπνήσω ἢ τό θράδυ πού θά σκολάσω ἀπ' τό Γραφεῖο ; Ἦ μπᾶς καί πρόκειται γιά κᾶνα φαί σπουδαῖο πού θέλει φασαρίες» καί τὰ τέτοια τέλος πάντων. Στεκόταν καί μ' ἄκουε μέ τό κεφάλι σκυφτό, κατακόκκινη καί ταραγμένη. Τά χεῖλια της σιγότρεμαν. Καί σάν ἀποτελεῖωσα τὴν κατσαδά γύρισε κι' ἔφυγε ἀπότομα χωρίς νά πει λέξη, μά πρόφτασα κι' εἶδα τὰ μάτια της πού εἶχανε βουρκώσει. Μετάνιωσα γιατί ἡ αἰτία πού μοῦχε δώσει δέν ἦταν καί σπουδαία, μά ἦταν ἕνα ξέσπασμα, μιὰ διαμαρτυρία.

Μιὰ ἄλλη φορά τοῦς ἔβαλα πάλι μπροστά, ὄλους μαζί. Ξάπλωσα τό μεσημέρι νά κοιμηθῶ, ὅπως εἶχα ἀρχίσει νά κάνω ἀπό μέρες. Τά μικρά τὰ κορίτσια παίζανε, χωρίς ὥστόσο νά μ' ἐνοχλοῦνε καί πολύ. Ἀποκοιμήθηκα μακάρια, ὅπου ξαφνικά ζυπνάω ἀπὸ ἕνα σαματᾶ, ἕναν καυγᾶ πού τράνταζε τό σπίτι. Ἦταν οἱ γονιοῖ πού μαλλώναν τὰ παιδιὰ νά μὴ μ' ἐνοχλοῦνε πού κοιμόμουν! Καί κείνος ὁ φαφλατᾶς ὁ σπιτονοικοκύρης μου σωστά ἕνα κάρτο ἀφότου ζῦπνησα τὰ πολέμαγε τὰ παιδιὰ, ἀναστατώνοντας ὄχι τό σπίτι, μά ὀλάκερη τὴ γειτονιά. Κι' αὐτό γιά νά μπορέσω νά κοιμηθῶ ἦσυχά! Σηκώθηκα λοιπὸν καί τοῦς ἔλουσα πατόκορφα, θλαστημώντας καί κείνους καί τὴν περιποίησή τους.

Ἄσε τώρα τὰ πουκάμισα πού μοῦ κάβανε μέ τό παλιοσιδέρωμά τους, οἱ κάλτες πού χαραμισθήκανε γιατί δέν ἔβρανε νά τίς καρικόσουν, τὰ φαγιὰ τ' ἀνοσία πού μοῦ μαγειρεύανε, τίς βρωμιές π' ἀνακατεύανε μέ τό φαί καί τό πιστί μου. Οἱ ἄνθρωποι μοῦ κάνανε τοῦς δούλους. Μά τί νά τό κάνω ; Ἦ φασαρία τους μονάχα καί τίποτε παραπάνω. Ἦταν ἀνάξιοι γιά τό κάθε τί.

(* Συνέχεια ἀπὸ τό προηγούμενο)

Στις ἀρχές ντρεπόμουνα νά μιλήσω καί τάχαφα ὄλα μένοντας καί χρεώ-
στης, γιατί ἤξερα καί μάθαινα ἀπό φίλους μου πὼς ἄλλοῦ ἂν πάγαινα θάχα
χειρότερα, καί χωρὶς τὴν προθυμιά πού μοῦδειχναν δῶ πέρα. Δὲν ξέρω ὅμως πὼς
τά καμώματα τ' Ἀσκημόπατο μου λέπτιναν τόσο τὰ νεντρα ἀπέναντί τους,
καί μοῦ φαίνοντοσαν ὄλα ἀνάποδα, κάθε τι δικό τους, λόγος γιὰ ἔργο, ἀνού-
σιο, θλακώδικο, ἀνάξιο, τιποτένιο. Πρὸ πάντων ἀπὸ τότες πού τὰ χαλάσανε
μὲ τὶς γειτονοπούλες — συκοφαντώντας τες ἀνανδρα — κατάντησα νά τοὺς
συχασθῶ στὰ γερά τοὺτους τοὺς ἀνθρώπους. Γιατί ἔνοιωθα πὼς τῶχαν κάνει ἀπὸ
ζήλεια, κί' ἄς ἔκανα τὸν κουτό πὼς δὲν καταλάβαινα. Ἡ σκέψη μάλιστα τού-
τη μοῦ γέννησε καί μιὰν ἄλλη: πού θά τραβήξουν ὄλα τούτα καί ποῖο θᾶνε
τὸ τέλος; Γιατί ἂν ἐξῆν ἀπ' τ' Ἀσκημόπαπο θάλανε καμιὰ ἰδέα γιὰ μένα οἱ
γονιοί, θάχουμε ντράβαλα, ἴσως καί πολὺ σύντομα. Ἀποροῦσα μάλιστα πὼς
πέρασε τόσοσ καιρός χωρὶς νά ὑποστῶ καμιὰ ἐπίθεση κατὰ μέτωπο.

Τὰ χάλια τους καί τὰ χάλια μου! Τί νά πéis πού σὲ τοῦτο τὸ παληχωῖρι
δὲ βρισκεῖς μιὰ κάμαρα τῆς προκοπῆς νά νοικιάσεις! Πάσκισα, ἔφαγα τὸν
κόσμο, μὰ δὲ βαρυνέσαι! Καί τοῦτο δῶ τὸ σπίτι τάχει ὄλα: καθαρό ἀέρα, ἥλιο,
ἀπλοχωριά, ὁμορφὴ κῆπο, καινούργια ἢ κάμαρα, ὄλα, ὄλα. Καί μόνο τ' Ἀ-
σκημόπαπο τ' ἀσκημίζει ὄλα μὲ τὸ χνώτο του, μὲ τὴν εἰδή του. Ἡμουνα λοι-
πὸν σὰν φυλακισμένος καί τὰ κάγκελα τῆς φυλακῆς μου δυσκολολύγιστα. Ἄς
περιμένουμε λοιπὸν νά δοῦμε τί διάβολο θά γένει.

* * *

Σὲ τοῦτο τὸ ἀναμεταξὺ εἶχα κάνει τὴ γνωριμιά δυὸ ἀδερφάδων, δυὸ κο-
ριτσιῶν πολὺ νόστιμων. Δὲν ἦσαν Κορωπιώτισσες, ἦσαν Ἀθηναῖες ἐγκατεστη-
μένες ἐδῶ, ὅπου ὁ πατέρας τους δούλευε ἠλεκτρολόγος στὴν Ἠλεκτρικὴ. Ἦ-
σαν λοιπὸν ἀνεπτυγμένες, τοῦ κόσμου,μποροῦσες νά συζητήσεις μαζὺ τους,
νά πεις δυὸ κουθέντες, νά εὐχαριστηθεῖς. Σὰν τύχαινε δηλαδὴ νά βρεῖς τὴν
εὐκαιρία γιατί τὸ μάτι τοῦ κόσμου, τὸ τρομερὸ μάτι τοῦ ἀρβανίτικου κόσμου
τὸ φοβόνταν σὰν σκιάχτρο καί ντόπιοι καί ξένοι.

Νά πὼς ἔκανα τὴ γνωριμιά τους. Κεῖ ποῦ ἀνέβαινα ἕνα βράδυ στὴν ἀγο-
ρά, ἀκούω πίσω μου νὰ μὲ φωνάζουν. Γυρνᾶω καί βλέπω μιὰ πολὴ γνωστή
μου κοπέλλα ἀπ' τὴν Ἀθήνα, γυναίκα ἀδερφικοῦ μου φίλου, ὅπου μὲ τὴν οἰ-
κογένειά του σχετιζόμουνα στενά κί' ἀπὸ χρόνια. Παραξενεύτηκα πού τὴ συν-
απαντοῦσα ἔτσι ἀπρόοπτα στὸ Κορωπί.

— Πὼς θρέθηκες δῶ πέρα Νίτσα;

— Νά, τὰ κορίτσια ἀπὸ δῶ (καί μοῦδειξε τὶς κόρες τοῦ ἠλεκτρολόγου πού
ἦτανε μαζὺ τῆς), εἶναι πρῶτες μου ξαδέρφες. Κί' ἦρθα νὰ κάτσω λίγες μέ-
ρες μαζὺ τους. Ἐχω μαζὺ μου καί τὴ μπεμπέκα.

Τούτ' ἡ σύμπτωση μὲ χαροποίησε ἐξαιρετικά, γιατί τὶς κοπέλλες τούτες
ἀπὸ καιρὸ τὶς λιμπιζόμουνα, μὰ τί νά πεις πού δὲν ἦταν τρόπος νά γνωριστεῖς.
Σὰν θεόσταλη λοιπὸν μοῦ φάνηκε ἡ Νίτσα. Κάναμε κάμποσες βραδυὲς πα-
ρέα. Στὴ συντροφιά τους ἔξεχασα καί τὴ Μάρω (ὁ λόγος τὸ λέει, τέλος πάν-
των!) καί τὶς γειτονοπούλες μου. Καί τὸ Σαββατόβραδο ποῦχε ἔρθει κί' ἡ
ἀδερφή τῆς Νίτσας ἡ ἀνούπανηρ, συμφωνήσαμε τὴν ἄλλη μέρα πρῶτὶ πρῶτὶ
ἐξῆ, νά κάνουμε μαζὺ ἕνα περίπατο ὡς τὴ Χαλιδοῦ πού ἦταν ὁμορφα: πεῦκα
καί νερὸ τρεχούμενο. Κόντευε τὸ Πάσχα κί' ὁ καιρός εἶχε ζεστάνει γιὰ καλὰ!
Κατάλληλος γιὰ ἐκδρομὲς.

Κύττα ὅμως τώρα τὴν ἀτυχία πού μὲ θάρεσε. Ἀπ' τὴν ἀνυπομονησία δὲ
μπόρεσα νά κλείσω μάτι ὅλη τὴ νύχτα καί κεῖ δὰ στὰ χαράματα τοσοῦπ μὲ
πέρνει ὁ ὕπνος καί δὲ ξυπῶναι στὴ συμφωνημένη ὥρα. Σὰν ἀνοιξα τὰ μάτια
μου ὁ ἥλιος εἶχε πιά ψηλώσει πολὺ — ὀχτῶ ἢ ὄρα! Διάβολε, τὴν πάθαμε τὴ
δουλειά! Τί ν' ἀπόγιναι ὅμως τὰ κορίτσια! Τὸ ραντεβού μας ἦταν ἐδῶ στὴν
κάμαρά μου, θὰ μὲ ξυπνοῦσαν ἀσφαλῶς, θὰ μὲ ξυπνοῦσε ἢ σπιτονοικοκυρά
μου. Ἄρα; Ἄρα δὲν θάχουν ἔρθει καθόλου.

Κί' ὅμως εἶχαν ἔρθει! Νάι, εἶχε τὴν ἀδιαντροπιὰ ἢ ἴδια ἢ νοικοκυρά μου
νά μοῦ πεῖ τὰ καθέκαστα, πού μοῦ τὰ συμπλήρωσαν ἀργότερα τὰ κορίτσια
φουρκισμένα γιὰ τὸ ρεζιλίκι πού πάθανε κί' ἀμετάπειστα κακιωμένα ἐναντίον
μου, ὡς κί' ἡ Νίτσα, ὡς κί' ἡ ἀδερφή τῆς. Νά λοιπὸν τί εἶχε σταθεῖ. Οἱ τέσ-
σερης κοπέλλες ἦρθαν σπῖτι στὶς ἔξη, ἔξη καί κάρτο. Κεῖνὴ τὴν ὥρα νά τὰ
φέρει ὁ διάβολος νά σκουπίξει ἡ νοικοκυρά μου τὴ θεραντοῦλα, ἀκριβῶς ὅσα
ἀπ' τὴν κάμαρά μου. Παραξενεύτηκε πού τὶς εἶδε καί μάλιστα ἔτσι πρῶινές,

—Τί θέλετε; τις ρώτηξε απότομα, με ύφος έχθρικό και δύσπιστο.

Τῆς ἐηγήσανε τὰ καθέκαστα, τῆς δώσανε νά καταλάβει τί εἶδους σχέσηη καὶ γνωριμία εἶχανε μαζί μου καὶ τὴν παρακαλέσανε νά μὲ φωνάξει.

—Κοιμάται τώρα!

—Καλά, νά τὸν ξυπνήσουμε!

—Δὲ μποροῦμε νά τὸν ξυπνήσουμε. "Αἶνε πηγαίνετε στὴ δουλειά σας; Δὲν ἔχετε σεῖς καμιὰ δουλειά μαζί του!

Κυτταχτήκανε δαγκωμένες, κατακόκκινες ἀπὸ ντροπὴ καὶ σύγχυση. Φύγανε μανιασμένες ἐναντίου μου. Καὶ γὰρ νά μὴν πάρω εἶδηση! Κι' ὁμως ἀπ' ὄξω ἀπ' τὴν πόρτα μου ἔγινε τούτη ἡ συζήτηση.

Τὴν ἔστρωσα γιὰ καλὰ τὴ νοικοκυρὰ μου σὰν μοῦπε τὰ καθέκαστα, τὴν ὥρα ποῦ μοῦφερε τὸν καφέ. Γιατὶ σήμερα ἐξαιρετικὰ ἦρθε ἡ ἴδια νά μοῦ τὸν φέρει. Τὸ πράμα εἶχε τὴ σημασία του. Γι' αὐτὸ καὶ στοὺς θυμὸ μου φάνηκε ψυχραῖα κι' ἀκλόνητη. Μ' ἄκουσε ὡς τὸ τέλος μ' ἀδιόρατο χαμόγελο εἰρωνείας κι' ὕστερα μοῦ μίλησε με ὕφος νοθεσίας, ἔτσι πάνω κάτω.

—Ἐσὺ δὲν πρέπει νὰ πιάσεις σχέσεις με τέτοια κορίτσια. Τοῦτες κι' ὅσες ἄλλες ξένες κάθουναί στὸ Κορωπί, εἰν' ὅλες τοῦ σκοινιοῦ καὶ τοῦ παλλουκιοῦ. Τοῦτες δὰ τοῦ ἠλεκτρολόγου τις ξέρω ἀπόξω κι' ἀνακωτωτά. Καθόντουσαν πρῶτα στὴ γειτονιά μας καὶ ξέρω τί παστρικά τσανάκια εἶναι κι' οἱ δυὸ τους. Πᾶνε γιὰ νά σέ μπλέξουνε. Ἐχε τὸ νοῦ σου. Ἐσὺ πάλε σὰ θές νά παντρεφτεῖς δὲν εἰν' ἀνάγκη νά πάρεις τέτοιες ταισιδόκωλες! Ἐσὺ θὰ πάρεις Κορωπιώτισσα ποῦναι κορίτσια τοῦ σπιτιοῦ, τίμια, νοικοκυρές, ἔχουνε καὶ τὴν προκοῦλα τους. Κι' οὔτε λούσα οὔτε τίποτε!

Καὶ χαμογελώντας τέλειωσε ἔτσι τὸ κατεδατὸ της.

—Ἐσένα θὰ σοῦ δώσουμε μιὰ μικροῦλα, στῶπα κι' ἄλλη φορὰ. Περίμενε, μὴ θιαστεῖς! Κορίτσι ποῦ δὲν ἔχει ξεκόψει οὔτε στιγμή ἀπ' τὴν ποδιά τῆς μάνας της.

Ἦταν ὀλοφάνερο ποῦ ἔπεφτε ὁ πόντος της. Τί νά τῆς πεῖς τώρα αὐτῆς τῆς χριστιανῆς! Τέλος πάντων φούσκωσα, ξεφούσκωσα, ἔδωσα τόπο στὴν ὀργὴ καὶ πάσκισα νά ἐξευμενίσω τὰ κορίτσια, χωρὶς ἐπιτυχία ὅμως. Στὸ μεταξὺ φύγαν κι' οἱ δικές μου, κι' ἔτσι ἀπόμεινα πάλι νά τις λιμπίζουμαι ἀπὸ μακριὰ σὰν καὶ πρῶτα φασκελλώνοντας τὸν ἑαυτὸ μου κι' ἀναθεματίζοντας τ' Ἀσκημόπαπο κι' ὄλο του τὸ σόϊ.

Τοῦτο ὅμως τὸ περιστατικὸ μοῦ γέννησε κι' ἄλλες σκέψεις. Αὐτοὶ ἐδῶ οἱ παλιοαρβανίτες εἶναι κουτοπόνηροι. Θές νά με μπλέξουνε καμιά φορὰ χωρὶς νά τὸ καταλάβω, θάζοντάς μου καμιὰ πιδέξια τρικλοποδιά; "Ὅλα νὰ τὰ περιμένεις ἀπὸ δαῦτους. Γιὰ νάχουμε τὸ νοῦ μας καὶ στοὺς πρῶτο ὑποπτο σημάδι νά φύγω ἀπὸ δῶ μέσα, μακάρι κι' ἄς εἶναι νὰ στριμωχτῶ σὲ καμιὰ τρύπα.

* * *

"Ἐχτοτες ἀπόφασισα νά γενῶ πειὸ ἐπιφυλαχτικὸς ἀπέναντί τους. Καὶ πρῶτα πρῶτα ἔπαυα νά παγαίνω στὴν κάμαρά τους νά κουβεντιάζω μαζί τους, ὅπως ἔκανα καμιά φορὰ σὰν ἐνοιωθα τὸν ἑαυτὸ μου μόνο κι' ἀνορεξία γιὰ διάβασμα. Ὑστερα, καμιά φορὰ τοὺς ἀστειεύουμουνα, ἔπαιζα με τις μικρές, τοὺς ἔφερα κουλούρια ἢ ζαχαρωτὰ ἀπ' τὴν Ἀθήνα, δεχόμενον τὰ καλέσματά τους στὶς γιορτές, καμιά Κυριακὴ ἢ σὰν σφάζανε πάτσια ἢ κοτόπουλο καὶ τὰ παρόμοια. "Ὅλα τοῦτα τὸ λοιπὸν τάκωσα τώρα, ἀπότομα σὰν με τὸ μαχαίρι κι' οὔτε γνιάστηκα τί θὰ λέγαν καὶ τί θὰ σκεφτόντουσαν. Τώρα, τοὺς ἔκανε ἢ δὲν τοὺς ἔκανε ἐντύπωση ἢ ἀλλαγὴ τῆς στάσης μου, ἢ ἀλήθεια εἶναι πὼς δὲν τῶδειξαν. Δὲν εἶχαν τόσο μυαλὸ νά τὸ καταλάβουν, κᾶναν τὸν κουτὸ, ποῖος τοὺς ξέρει!

Εἶχα τὴ σκληράδα νά κόψω καὶ τὴ φορὰ τ' Ἀσκημόπαπου, ποῦχε παρὰ γίνε τῶρα τελευταία. Καὶ τῆς τὴν ἔκοφα κάπως ἄγαρμπα, εἰν' ἀλήθεια. Εἶπα πὼς μπαίνουθαίε στὴν κάμαρά μου ἀθέρτα, γιὰ φύλλου πῆδημα, ἀδιαφορώντας ἀκόμα κι' ἂν ἦμουν μισόγυμνος. Γιὰ νά δοῦμε ὅμως ἂν μ' ἔβλεπε κι' ὀλόγυμνο, θάδειχνε τὴν ἴδια ἀδιαφορία; "Ἐνὰ μεσημέρι λοιπὸν σὰν ἀπόφαγα, γυμνώθηκα καὶ περίμενα κᾶνοντας τάχα πὼς κάτι ἔψαχνα στὴ ντουλάπα. "Ἦξερα πὼς θὰ ρχόταν νά σηκώσει τὰ πιάτα. Σὰν μπῆκε λοιπὸν στὴν κάμαρα καὶ με εἶδε ἔτσι ξαφνικὰ θεόγυμνο, ἀπόμεινε. Φοβήθηκα μπάς καὶ πάθει ἀποπληξία. Ὑστερης με ματιὰ ἀλαλιασμένη καὶ με πρόσωπο ποῦ πέρασε στὴ στιγμή

ἀπ' τὸ πάνιασμα στὸ πορφύρωμα, γύρισε σὰν κυνηγημένη ἀπὸ πανικὸ καὶ θγῆ-
κε ἀφίνοντας τὴν πόρτα ἀνοιχτὴ ἀπ' τὴ σαστιμάρα τῆς.

Τὸ ἀπόγεμα τὴν πέτυχε μονάχη καὶ τῆς ἔδωσα ὠρισμένες παραγγελιὲς
γιὰ ν' ἀποφύγουμε γι' ἄλλη φορὰ παρόμοιο δυσάρεστο περιστατικό. Τῆς εἶπα
νὰ μπαίνει στὴν κἀμαρὰ μου μονάχα γιὰ τὸν καφέ καὶ τὸ φαί, ὅπου θὰ ξέρω
ποῦ θάρθει καὶ θάμαί ἔτοιμος σιαγμένος. Γιατὶ δὲν εἶναι σωστὸ πρᾶμα βέβαια
ἕνα κορίτσι νὰ μπαίνει στὴν κἀμαρα ἐνὸς νέου καὶ νὰ τὸν θρίσκει γυμνὸ ἢ
ἔστω καὶ μισόγυμνο. Καὶ γιὰ τίς ἄλλες δουλειὲς νὰ περιμένει νὰ φεύγω. Κι'
ἂν χρειάζομαι τίποτε θὰ τοὺς τὸ ζητῶ μονάχος μου.

Μ' ἄκουε κατασυχισμένη, τόσο πούλεγα πὼς ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ
τῆς ἔθγαιν ἢ ψυχῇ. Κοκκίνιζε, πᾶνιαζε, κιτρινίζε, ξεροστάλιαζε, κατσούφια-
ζε, θούρκωναν τὰ μάτια τῆς, ὥσπου στὸ τέλος κάρφωσε μιά ματιὰ γιαλιένια στὸ
πάτωμα μὲ τὸ κεφάλι γερτὸ στὴ μπάντα, ἀκούνητη, μὲ στόμα μισανοιγμένο, πού
γιὰ μιά στιγμὴ τάχασα κι' ἐνοιῶσα τὴν καρδιά μου ν' ἀγριοθηδαίει.

"Ἐτσι ἡσούχασα ἀπ' τ' ἀδιάκοπὸ τῆς σοῦρτα-φέρτα. Καὶ, πρᾶμα παράξενο,
κι' ἀναπάντεχο, κι' ἀπ' τὰ γλυκανάλατα στενάγματά τῆς. Καὶ μονάχα κείνες
οἱ ματιὲς οἱ σκυλλίσιες ἀπόμειναν, κείνο τὸ ὕφος τὸ ἄπειρα θλιμμένο, τὸ ἄ-
πειρα πονεμένο, τὸ ἄπειρα παραπονετικό, πού μ' ἀναστάτωνε παράξενα, μὰ
ποῦ ὥστόσο ἐνοιῶσα πὼς δὲν ἦταν σίγουρα στὴν ἐξουσία μου νὰ τῆς τὸ κό-
ψω. Ἀντίθετα τὸ περίμενα, κι' ὅπως τὸ περίμενα γένηκε, κείνη ἢ θλίψη, κείνος
ὁ πόνος, κείνο τὸ ἀφῶνο παράπονο, νὰ μεγαλώσουνε σ' ἔνταση, σὲ πάθος, σ'
ἀγωνία, ὥσπου κάποια μέρα νὰ ξεσπάσουν, ν' ἀπλωθοῦν, νὰ μὲ τυλίξουν. Μά-
ταιες λοιπὸν στάθηκαν οἱ προσπαθειές μου. Χτύπησα τὴν ἐπιφάνεια κι' ἄφισα
ἀνέπαφῃ τὴν οὐσία, τὸ βάθος. Μὰ ἦταν καὶ στὸ χέρι μου νὰ κάνω ἄλλοιῶς ;

* * *

Τὸ Πάσχα πῆρα ἄδεια κι' ἀπουσίασα κάπου ἕνα μῆνα στὴ Μύκονο. "Ἐτσι
ἡσούχασα γιὰ λίγο καιρὸ ἀπὸ τοῦτες τίς ἀναπάντεχες κι' ἀνιαρὲς φροντίδες,
πού μὲ κᾶναν καὶ πλεῖρανα ὁ Θεὸς ξέρει ποῖες παλιές ἀμαρτίες μου. Ἡ θύμη-
σή μου πέταγε λέφτερη κι' ἀνεπηρεάστη ἀπ' τὸ καθετί, σ' ἕνα στενὸ δρομάκι
τῆς Πλάκας, ὅπου ἡ Μάρω ἔθρεφε τὴν ὑψηλοφροσύνη τῆς ἀνυποψίαστη ὀλό-
τελα μὰ κι' ἀδιάφορη γιὰ τὰ φτερουγίσματα τῆς σκέψης μου καὶ τῆς καρδιάς
μου. Κι' ἡ θύμηση τούτῃ μὲς στὴν καθάρια ἀτμόσφαιρα τῆς ἐξοχῆς, στὴν κα-
ταπραυντικὴ ἐγνοιασιὰ τῆς ἀργσχολοσύνης, στὴν ἡδονιστικὴ μοναξιά τῆς
ἡσυχῆς γωνιάς μου, στὴν αὔλη μοσκοβολιά τῆς περηλαγίας ἀνοιξῆς, γέμιζε
τὴν ψυχῇ μου ἡδὸν ἄντις γιὰ πόνον, φωτοβόλα προσμονὴ ἄντις γιὰ μαύρη
ἀπελπισιά, ξεκούραση, γλυκειὰν ἀπαντοχή.

Καὶ συνεπαρμένος ἀπὸ μιὰν ἀκατάλυτη κι' ἀκαταμάχητη αἰσιοδοξία,
χτύπησα τὴν πόρτα τῆς σὰν ξαναπέρασα στὸ γυρισμὸ ἀπ' τὴν Ἀθήνα. Δὲν
παραξενεύτηκα πού μὲ δέχτηκε μὲ διάχυση — ναι, ναι μὲ διάχυση — γυμνωμέ-
νη ἀπὸ κάθε ὑψηλοφροσύνη, κι' οὔτε πού βασάνισα τὸ μυαλό μου νὰ βρῶ τὴν
αἰτία, ἂν ὑπάρχει αἰτία, αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς. "Ἐφτασε ὡς νὰ παραπονεθεῖ πού
δὲ φαινόμενα συχνὰ, καὶ νὰ ἐπιμένει νὰ περνᾷ ταχτικά ἀπ' τὸ σπίτι. Δέχτηκε
ὡς καὶ νὰ τῆ συνοδέψω στὸν κινηματογράφο! Τύχη ἀναπάντεχη, τύχη πού
καὶ σ' αὐτὴ τῇ κακάρια μοναξιά τῆς Μύκονος δὲν εἶχα φτάσει νὰ ὀνειρευτῶ.
Μοῦ ὑποσχέθηκε πὼς κάποια μέρα θὰ ρχότανε καὶ στὸ Κορωπὶ μὲ διαλεχτὴ
παρέα καὶ χαρίσαμε σὰν τοὺς πενὸ καλοῦς φίλους πού δὲν τοὺς χῶρισε ποτές
καμιά σκιά τῶν περασμένων, κανένα πείσμα, κανένα πλήγωμα, οὔτε λόγος πι-
κρός, οὔτε γράμμα φαρμακερό, οὔτε ἐπεισόδιο γελοῖο. Καὶ γιὰ κείνον τὸν
Ἄλλο, οὔτε κουθέντα. Ξάνοιζαν τὰ ἐπουράνια!

Στὸ χωριὸ πού γύρισα, μ' ὑποδεχτήκανε μ' ἀνοιχτές ἀγκάλες, ὄλο χαρά.
Τοὺς καυμένους! Δὲ μοῦ φαινόντουσαν τώρα τόσο γελοῖοι, τόσο ἀντιπαθητι-
κοί, τὰ καμώματά τους, οἱ περιποησές τους δὲ μοῦ δίνανε πειὰ στὰ νεῦρα.
"Ὡς καὶ τ' Ἀσκημόπαπο ἀχινοβολοῦσε (ὁ λόγος τὸ λέει) μὲ μιά ἀλλιῶτικη
συμπαθητικότητα! "Ἐνοιῶθα ἔτσι νὰ τοὺς λυπάμαι, νὰ καταλαβαῖναι πὼς ἔ-
χουν κάποιο πόθο, κάποιο πόθο ἀνεχπλήρωτο, πού τὸν ἔβρισκα νόμιμο καὶ
φυσικό, καὶ τὸ συμπαθοῦσα τοῦτο τὸν πόθο, σύμπασχα μὲ τὸν πόνον τους.

Τὸ μοῦτρο μου ἔχασε τώρα τὴ σκουντουφλάδα του, οἱ μασέλες μου ξεσφί-
χτηκαν καὶ τὸ γέλιο μου ξανάβηξε πάλι λέφτερα μπροστὰ τους. Δέχτηκα νὰ
μου κάνουν τὸ τραπέζι — γιὰ τὸ καλωσόρισμα — φλωάρια μ' ὄρεξη μαζὺ

τους, κύτταξα για πρώτη φορά στα μάτια τ' Άσκημόπαπο και του χαμογέλασα. "Ω, την έκφραση που πήραν κείνα τ' μάτια, την έκφραση που πήραν! Δέ θα τη ξεχάσω στη ζήση μου. Καύμένη Βούλα!

* * *

"Υστερ' από λίγες μέρες μπήκε στην κάμαρά μου η κυρά—Γιώργαινα με ύφος μυστηριώδικο. Στρογγυλοκάθισε μ' ένα τρόπο σάν να με καλούσε να καθίσω και γώ για να κουβεντιάσουμε για πράματα σπουδαία, για πράματα σοβαρά. "Άρχισα ν' ανησυχώ κάπως. Φοβήθηκα μπας κι' ήρθε πειά ή ώρα για την τελική, για τη μοιραία εξήγηση, που ποθούσα να μην έρχόταν ποτές ή να ρχόταν όσο μπορούσε πειό άργά, πειό ύστερα.

—"Άκουσε δώ παιδί μου, άρχισε. Θά σου πώ μιá κουβέντα που θέλω να τη θάνεις καλά στο μυαλό σου γιατί θάναι για τó καλό σου. Έμεις ξέρεις σ' αγαπούμε σάν παιδί μας πειά και καταλαθαίνεις... νιαζόμαστε για σένα, σάν μάννα, σάν πατέρας σου. Για να σου μιλήσω παστρικά, έδω στο χωριό που ήρθες σέ βάλανε πολλά σπίτια στο μυαλό τους να σέ κάμουνε γαμπρό, γιατί σέ βλέπουν έτοι καλό παιδί, σοβαρό, με καλή θέση και σέ λιμπίζονται τά κορίτσια. Νά, τώρα που έλειπες, ρωτούσε τó Γιώργη για σένα ó Θανάσης ó Ντράφης, ξέρεις, ó μπακάλης. Ρωτούσε για τó μιστό σου, τί ιδέες έχεις, αν θές να παντρεφτείς, και στο τέλος τέλος τού τóπε καθαρά. Πώς σέ θέλει για την κόρη του τη Βασιλική. Και κείνη μπροστά, και να ρωτάει κι' αυτή! Άκους εκεί! Κορίτσια είν' αυτά ή να τραβάς τά μαλλιά σου! Και θέλουν να παρουσιαστούν και στην κοινωνία; Παληοβρώμες! Άκουσε παιδί μου, αυτό τó κορίτσι δέν είναι για σένα. Είναι μιá ξεροφάντασμένη, όλο λούσο και ιδέα, τακκουνάκι, κοκκινάδι, κι' από μέσα άς τρέχουν οι ψείρες στο κορμί της. Και να κυττάει ξεδιάντροπα κάθε νέο που θά περνάει άπ' τó σοκάκι της. Και στο κάτω κάτω της γραφής ó πατέρας της είναι και καταχρεωμένος.

"Ελεγε ακόμα, έλεγε, έλεγε, που δέ μπορούσα πειά να την παρακολουθήσω.

—"Άκουσε παιδί μου, μίλησέ μου παστρικά. Έχεις σκοπό να παντρεφτείς; Άν τ' έχεις σκοπό, έγώ θά σου έρω κορίτσι όπως πρέπει, σεμνό, νοικοκυρεμένο, σάν τó κρύο τó νερό (!), υπάκουο, που να μην κυττάζει ούτε λούσο ούτε τίποτε, μόνο πώς να προσέχει και να περιποιείται τόν άντρα της. Θέλεις;

—Εύχαριστώ κυρά—Γιώργαινα, εύχαριστώ για τó ενδιαφέρο σου. Μά δέ θέλω να παντρεφτώ ακόμα. Έχω καιρό. Θά περιμένω τρία-τέσσερα χρόνια, να δώ πώς θά πάει ή δουλειά μου, αν θά μείνω δώ πέρα, αν θά ξαναγυρίσω στην Άθήνα.... Έπειτα δέν με πήραν και τά χρόνια! Τί διάβολο!

—Ναί, δέν λέω... Είπα αν τ'όχες σκοπό....

—Δέν τ'όχω καθόλου, μά καθόλου σκοπό. Και μην ανησυχείς γι' αυτό π' άκους. Μπορεί να μου στείλουν χίλια προξενιά, έγώ τ' άφτιά μου θά τάχω κλεισμένα για όλους.

—Καλά παιδί μου, όπως καταλαθαίνεις, νοικοκύρης είσαι. Όμως έγώ ποΰμα σάν μάννα σου, θέλω να σου πώ δυό λόγια και να με συμπαθές. Πρέπει να θάλεις στο νοΰ σου να παντρεφτείς. Και να παντρεφτείς έδω στο χωριό μας. Μά σ' ένα χρόνο, μά σέ δυό χρόνια, να παντρεφτείς. Μόνο να προσέχεις. Μακρυνά άπ' τις σκληρές της Άθήνας, που είν' όλο λούσο και δέν τις χαράει τó σπίτι μόν θένε να γυρίζουν νύχτα σέρα στους δρόμους και στα θέατρα. Στόπα τί κορίτσι θά πάρεις. Νά κυττάξεις όμως και σΰ να κάνεις λίγη οικονομία στο μεταξύ. Η Άθήνα έχει έξοδα. Δέν είν' ανάγκη να πηγαίνεις κάθε βδομάδα μέσα να καταθεδύεσαι. Μιά φορά τó μήνα και πολύ πάει. Βάλε κάτι τί στη μπάντα και σάν θάρθ' ή ώρα θά σου χρειαστούνε.

Κι' είπε ακόμα κι' άλλα κι' άλλα, που βαρέθηκα να την άκούω. Μόνο καθόμουνα εκεί και κουνούσα τó κεφάλι συγκατανευτικά. Στο τέλος έφυγε κι' έμεινα κεί να συλλογιέμαι πώς θάχα τράτο ένα χρόνο τó ελάχιστο. "Ελιτζα σ' αυτό τó διάστημα να μη θρεθώ μπροστά σέ κανένα δυσάρεστο άπρόοπτο, και παρ' όλο που μούχε κάνει τó κεφάλι καζάνι με τις φλυαρίες της, ώστόσο έμεινα στο βάθος εύχαριστημένος άπ' τó καταστάλαγμα όλης τούτης της κουβέντας.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΚΥΠΡΟΛΕΩΝ

(Η συνέχεια στο έπόμενο).

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΕΓΙΝΕ Ο ΤΡΩΪΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ;

Παραθέτουμε πιά κάτω, σε μετάφραση συνεργάτη μας, άρθρο του Αυγούστου Φονταίν, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Les lettres Françaises» εξ αφορμής του τελευταίου βιβλίου του κ. Έμιλ Μιρώ «Τὰ Ὀμηρικά Ποιήματα».

Θὰ ἦτο ποτέ δυνατόν ν' ἀμφισβητήσωμεν τὴν ὑπαρξίν τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου; Χωρὶς ἀμφιβολίαν, ὄχι. Ἐπὶ 2.600 χρόνια, εἰς τὰ σχολεῖα ὅλου τοῦ κόσμου, οἱ μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο πολυαριθμοὺς λεπτομερείας ἐπὶ τῶν αἰτίων τοῦ πολέμου τούτου, περὶ τῶν δυνάμεων αἱ ὁποῖαι ἔλαβον μέρος, τῶν σπουδαιωτέρων ἐπεισοδίων καὶ περὶ τοῦ ἀξιοβηρήτου καὶ ἐνδόξου τέλους του. Φιλόσοφοι, ποιηταὶ, λόγιοι, δραματουργοὶ, γλύπται καὶ μουσουργοὶ μετεχειρίσθησαν ποικιλοτρόπως τὸ ἀνεξάντλητον ὕλικόν τοῦ μυθικοῦ πολέμου. Ἀναριθμητὰ ποιήματα, διηγήσεις καὶ τραγωδία ἔχουν τὰς πηγὰς των εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτήν. Καὶ ὅλοι ἐστηρίχθησαν εἰς τὴν πλέον ἀξιοπίστον αὐθεντίαν: εἰς τὸν μεγαλοφυῆ ποιητὴν Ὀμηρον, ὁ ὁποῖος εἶχε συναθροίσει εἰς τὴν «Ἰλιάδα» τὸν τόσα πραγματικὰ ἐπεισόδια, ὥστε θὰ ἦτο παιδαριῶδες νὰ παραγνωρίσωμεν τὴν αὐθεντικότητά των.

Πράγματι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου, ὁ πολιτισμένος κόσμος πιστεύει ἀληθινά, ὅτι τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ὁ ποιητὴς ἐτραγοῦδισε, ἔλαβον χώραν ὅπως τὰ ἔχει περιγράψει. Τὰ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ συγγράμματα ἐξελαίκευσαν τόσον πολὺ καὶ τόσον καλὰ τοὺς ἥρωας τῆς μεγάλης ταύτης ρήξεως, ὥστε αἱ οἰκογένειαι τῆς ὑψηλῆς τάξεως ἐπίστευσαν ὅτι κατήγοντο ἀπὸ αὐτοῦ. Οὕτως, ὁ Κάισαρ, ὅστις ἐλέγετο ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὸν Αἰνεῖαν, ἔκαμε τὴν ἱερόσυλον σκέψιν νὰ μεταφέρῃ τὴν ἔδραν τῆς κυβερνήσεώς του ἀπὸ τὴν Ρώμην εἰς τὸ ἀρχαῖον Ἴλιον, μὲ σκοπὸν τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἐρείπιών του. Ὁ πόλεμος τῆς Τροίας ἦτο δι' αὐτὸν ἓνα ἱστορικὸν γεγονός πέραν πάσης ἀμφιβολίας ὅσον ἦτο ἡ κατάληψις τῆς Καρχηδόνος ἢ ἡ κατάκτησις τῶν Γαλατῶν.

Σήμεραν ὅμως, εἰς Γάλλος σοφὸς ἠθέλησε ν' ἀμφισβητήσῃ ὅ,τι ὁ κόσμος ὅλος ἐπίστευεν ὡς γεγονός. Εἰς πραγματικὸς σοφός, ὁ ὁποῖος ἔχει σοβαρὰ ἐπιχειρήματα. Ἐν μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ κ. Έμιλ Μιρώ, ὁ ὁποῖος ἠσχολήθη ἐπὶ δόλοκληρα ἐπὶ ἐπὶ τοῦ προ-

βλήματος τούτου καὶ εἰς τὸν ὅποιον ὀφείλομεν, μεταξύ ἄλλων βιβλίων, μίαν ἀξιώλογον μελέτην διὰ τὸ «Τραγοῦδι τοῦ Ρολαίδου». Διὰ τὸν κ. Μιρώ, ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος δὲν ἔγινε ποτὲ καὶ ἡ «Ἰλιάς» εἶναι ἓνα φανταστικὸν ποίημα. Τὸ βιβλίον του «Τὰ ὀμηρικὰ ποιήματα» θὰ προκαλέσῃ τὴν μεγάλην ἀγανάκτησιν τῶν Γερμανῶν ἐλληνιστῶν, διὰ τοὺς ὁποῖους ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος ἔγινε, ὅπως τὸ διετήρησεν ἡ παράδοσις, εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὐρίσκεται ἡμερον τὸ χωρίον Ἰσσαρλίκ, ἐπάνω εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Σκαμάνδρου, τὸν ὅποιον ἀναφέρει ὁ Ὀμηρος εἰς τὴν Ἰλιάδα καὶ ὅπως τὸ πιστοποιεῖ ἡ ἀρχαιολογία. Τὸ βιβλίον τούτο θὰ προκαλέσῃ, τέλος, μεγάλην κατὰ πλῆξιν εἰς τοὺς κύκλους τοῦ μορφωμένου κοινού. Δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀποκηρύξωμεν, μ' εὐκολίαν, καὶ ν' ἀποσβύσωμεν μίαν τόσον ὥραιαν παράδοσιν, ἀκόμη καὶ ἔάν μᾶς παρουσιάσῃ τὴν ἀπόδειξιν ὅτι αὐτὴ δὲν στηρίζεται εἰς τίποτε τὸ πραγματικόν.

Θὰ ἔπρεπε νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Ὀμηρος μᾶς ἐξηγήτησε. Ὅτι, ἐπὶ εἴκοσιν ἔξ αἰώνας, αἱ συζητήσεις τῶν Ἀκαδημίων, τῶν σχολαστικῶν καὶ τῶν Ἰνστιτούτων ἔγιναν διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς μεγαλοφυοῦς ἀπάτης του.

Ἐπὶ ποῖας βάσεως ὁμως ὁ κ. Μιρώ στηρίζει τὴν μελέτην του; Διότι πρόκειται περὶ μελέτης πραγματοποιηθείσης μὲ μεγάλην ὑπομονήν, τῆς ὁποίας ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐξητάσθησαν μὲ σοφὴν πολυμάθειαν καὶ πού δὲν θὰ ἐπέτρεπε εἰς τὴν κριτικὴν νὰ τὴν θίξῃ. Ἀναμφίβολως, ὁ κ. Μιρώ, ὡς πραγματικὸς σοφός, εἶναι προητοιμασμένος οὕτως ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ καμμίαν συζητήσιν δι' ὅ,τι οὕτος ἐπιθεβαιῶνει. Καί, ἡ σημαντικὴ ἐργασία του ἔχει προετοιμασθῆ μὲ μίαν τοιαύτην λογικὴν πού δὲν ἐπιτρέπει νὰ πλανηθῶμεν εἰς φανταστικὰς ὑποθέσεις ὅπου ἡ παραδοξολογία ἀνακαλύπτεται εὐκόλα. Ὅ,τι μᾶς παρουσιάζει εἶναι ὁ καρπὸς συνεχῶν καὶ ἐπιμόνων ἀναζητήσεων, καὶ τὸ βιβλίον του — πολὺ ἄπλόν καὶ εὐνόητον — ἂν ἐξαίρεσώμεν ἴσως τὸ πρῶτον μέρος πού ἀφιερώνεται εἰς φιλοσοφικοὺς ὀρισμούς — καθιστᾷ ἀχρηστὰ ἄπειρα γνωστὰ ἔργα τὰ ὁποῖα μέχρι σήμεραν περιέπλεκαν τὸ πρόβλημα ἀντὶ νὰ τὸ διευκρινίσουν.

Εὐρισκόμεθα εἰς τὸν ἔβδομον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα. Πολλὰ ἑλληνικὰ πόλεις, ἡ Χαλκίς, ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Μίλη-

τος, εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἐφιλονέικουν διὰ τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν κατασκευὴν χαλκίνων ἀντικειμένων καὶ ὄπλων. Διὰ τὴν κατασκευὴν των οἱ χῆται εἶχον ἀνάγκην τοῦ κασιτέρου. Καὶ καθὼς ὑπῆρχεν ἑλλειψὶς κασιτέρου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔπρεπε νὰ τὸν ἀναζητήσουν εἰς μακρυνὰς χώρας ὅπου, ἕως τότε, δὲν ὑπῆρχε καμμία αἰτία διὰ νὰ διακινδυνεύσουν. Ἡ ἀναζήτησις τοῦ κασιτέρου—μετάλλου ποῦ ἔπαιξε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸν ρόλον ποῦ παίζει ὁ χρυσὸς σήμερον—προκαλεῖ τὴν σημαντικὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορίου, ταυτοχρόνως μετὰ τὴν διασταύρωσιν μιᾶς μεγάλης ζωτικότητος. Ἡ ἐκπαίδευσίς ἐξαπλοῦται. Μεγάλαι ἐπιχειρήσεις ὀργανώνονται καὶ οἱ ἀναζητητὰ τοῦ κασιτέρου φθάσασιν μέχρι τῆς Μεγάλης Βρετανίας διὰ νὰ εὑρουν τὸ μυθώδες μέταλλον. (Ἐπὶ αἰῶνας ἀργότερον, εἰς τὰ Σχόλια τοῦ Ὁ Καίσαρ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ μεταφορὰ τοῦ κασιτέρου, διὰ θαλάσσης καὶ διὰ διωρυγῶν, ἀπὸ τὴν Μεγάλην Βρετανίαν εἰς τὴν Ρώμην, μέσῳ τῆς Γαλατίας, ἐγένετο εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τῶν τεσσαρὰς-ὄκτα ἡμερῶν). Μία τοιαύτη βάσις ἐξορμήσεως διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτάς, πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, τὸν Καύκασον καὶ τὴν Ἀρμενίαν, ἔμελλε νὰ γίνῃ, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ τότε ἑλληνικοῦ κόσμου, τὸ στόμιον τοῦ Σκαμάνδρου, εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Ἐκεῖ ἔσπευσαν νὰ ἐγκατασταθοῦν οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ διὰ νὰ διοργανώσουν ἕνα διαβατικὸν σταθμὸν, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀγδοῦ αἰῶνος. Ἡ χώρα ἦτο κατωκλήμνη ἀπὸ ἀπογόνους μιᾶς παναρχαίας φυλῆς, πολεμοχαροῦς, ἡ ὁποία, εἰς συμμάχους τοὺς Χετταίους, τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα εἶχε πολεμήσει ἐναντίον τοῦ Ραμσή τοῦ Β'. Μία ἀπὸ τὰς πόλεις των, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ γίνῃ θρυλική, ἡ Τροία, εἶχε καταστραφῆ ἀπὸ ἀσιατικὰς ἐπιδρομὰς. (Ἡ ἀρχαιολογία ἔχει παραδεχθῆ τὴν ὑπαρξιν ὀκτῶ πόλεων, κτισμένων τῆς μιᾶς ἐπὶ τῆς ἄλλης, αἱ ὁποῖαι κατεστράφησαν διαδοχικῶς.) Διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἐγκατάστασίν των εἰς τὴν χώραν αὐτήν, οἱ Ἕλληνες ἰσχυρίσθησαν ὅτι οἱ πρόγονοί των εἶχον ἐγκατασταθῆ ἐκεῖ τὸ πάλαι, ὅτι εἶχον καταλάβει αὐτὰ τὰ ἐδάφη, καὶ σπυριζόμενοι ἐπὶ ἐγχωρίων παραδόσεων, ἐπὶ τῆς λατρείας τοῦ ἡμίθεου Ἀχιλλέως, προστάτου τῆς ναυσιπλοίας καὶ λατρευομένου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς λατρείας τοῦ Αἴαντος, ἄλλου ἐγχωρίου ἡμίθεου, οἱ ναυτικοὶ αὐτοὶ μετὰ τὴν πλου-

σίαν φαντασίαν, συνέθεσαν ἕνα εἶδος ἰδικῆς των προϊστορίας, ἡ ὁποία ἐπλουτίζετο ὀλοένα περισσότερο. Τότε, ὁ τυφλὸς τῆς Χίου, ἀθροίζων τὰς διαφύρας αὐτὰς ἀφήγησις, ἔδωκεν εἰς αὐτὰς μιᾶν συγκεκριμένην μορφήν καί, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο νὰ πιστοποιήσῃ τὴν αὐθεντικότητά ὄλων αὐτῶν τῶν μύθων καὶ τὰ πατρογονικά ἐλληνικά δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς αὐτῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, συνέθεσε τὸ μέγα ἔπος, ἔπος ἴσως φανταστικόν, ἀλλὰ τὸσον ἀρεστὸν καὶ ἐμψυχωτικόν, ποῦ ἤρκει διὰ νὰ ἀναφλέξῃ τὸ ἔθνικόν αἶσθημα ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ, θὰ ἐρωτήσωμεν, ὁ Ὅμηρος εἶναι ὁ δημιουργὸς ὄλων ἐκείνων τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα μᾶς εἶναι τὸσον ἀγαπητὰ; Μέχρι σήμερον, ἡμποροῦσαμεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι εἶχε μόνον ἐξωραΐσει τὰ γεγονότα καὶ τὰς πράξεις τῶν μυθικῶν ἡρώων, τῶν ὁποίων ὁ λαὸς διετήρει τὴν ἀνάμνησιν, οἱ ὁποῖοι ὅμως ὑπῆρξαν εἰς τὴν πραγματικότητα, ὅπως ὁ Ρολάνδος τῶν ἰδικῶν μᾶς παραδόσεων. Διὰ τὸν κ. Μιρῶ εἶναι ἡ ποίησις τοῦ Ὀμήρου ποῦ ἔδωκεν ζωὴν εἰς αὐτοῦς. Ὁ Ὅμηρος μετέφερεν εἰς τὴν Ἰλιάδα τὴν ζωὴν τῶν ἐγχωρίων θεοτήτων καὶ ὁ συμβαδισμὸς των ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ποιητῆς εἶχε μελετήσει πολὺ τοὺς μύθους ποῦ ἐκάσθη ἐξ αὐτῶν ἐνεσάρκων. Ἡ Ἰλιάς λοιπὸν εἶναι ἐν συμβολικῶν ποίημα, μίᾳ μεγάλῃ βουκολικῇ καὶ θρησκευτικῇ τοιχογραφίᾳ. Παρατηρήσαμεν ὅτι ὁ Ἀχιλλεύς καὶ ὁ Αἴας ἦσαν ἡμίθεοι. Ὁ Μενέλαος δὲν εἶναι παρὰ τὸ ψευδώνυμον μιᾶς θεότητος τῶν δασῶν. Ὁ Πάτροκλος ὑποδέχεται τὸν ρόλον τοῦ ἀκολοῦθου τῶν ἱερῶν τελετῶν. Αὐτὸς εἶναι ποῦ ἀντικαθιστᾷ τὸν θεὸν Ἀχιλλέα κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας του, εἰς τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντά του, καὶ ποῦ ἀπρονήσκει διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπάνοδον του. Εἶναι τρόπον τινὰ ἕνας σωσίας τοῦ θεοῦ καὶ θάπτεται εἰς τὸν ἴδιον τάφον.

Τοιοῦτος ὅμως εἶναι ὁ πλοῦτος τῆς ἀφήγησεως, ἡ ῥωαίότης τῆς διαλέκτου τῶν ποιημάτων τούτων καὶ ἡ ἄλως ποῦ τὰ περιβάλλει ἀπὸ αἰῶνων, ὥστε ὅποι-ἀδήποτε ἱστορικὴ ἐξήγησις δὲν δύναται καθ' οἰονδήποτε τρόπον νὰ τὰ ἀμφισβητήσῃ. Οὔτε ἀκόμη καὶ αὐτὴ τοῦ κ. Μιρῶ. Τὸναντίον, εἶναι ἀπὸ τὰς ἀφήγησεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι μᾶς φέρουν ἐγγύτερον πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ μᾶς καθιστοῦν ἀνθρωπινωτέραν τὴν μαγικὴν δύναμιν τῆς ποιήσεώς του.

Μεταφρ. ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΙΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Fr. Halkin : Un monastère copte à Famagouste au XIV siècle - Extrait du Musée, tome LIX, 1—4, Mélanges L. Th. Lelort. Louvain 1946. pp. 511—514.

Εἰς τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν αὐτὴν μελέτην τοῦ βολλανδιστοῦ συγγραφέως ἐξετάζεται ἡ ἴδρυσις κοπτικῶν μοναστηρίων ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τῶν κοπτικῶν παραιοικῶν ἐν αὐτῇ, αἱ ὁποῖαι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν νῆσον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 13 αἰ. καὶ διητηρήθησαν μέχρι τῶν μέσων τοῦ 17 αἰ. Ἡ ἐργασία αὕτη τοῦ Halkin εἶναι συνέχεια καὶ συμπλήρωσις τῆς ἐργασίας τοῦ Burmester, ὁ ὁποῖος τῷ 1942 ἐπραγματεύθη περὶ τῶν δύο κοπτικῶν μοναστηρίων, τοῦ Ἁγ. Μακαρίου, εἰς τὴν βορείαν ὄρσοειρὰν τῆς νήσου, καὶ τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου παρὰ τὴν ὀμῶνυμον ἐκκλησίαν ἐν Λευκωσίᾳ. Ὁ Halkin προσθέτει ἐπὶ τῆ βάσει πληροφοριῶν τοῦ Alphonse Bonhomme εἰς τὰ δύο ταῦτα μοναστήρια καὶ τρίτον ἐν Ἀμμοχώστῳ, ὡσαύτως τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίου ἀκμάζον καὶ ἔχον περίφημον βιβλιοθήκην ἐξ ἀραβικῶν χειρογράφων. Ἡ θέσις τοῦ μοναστηρίου τούτου ἐνὸ ὠρίζετο εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη τῆς Ἀμμοχώστου, δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ ἐπακριβῶς. Ἀνασκαφαὶ ἴσως θὰ ἔλθουν τὸ ζήτημα τῆς θέσεώς του καὶ ταύτας εἰσηγεῖται ὁ συγγραφεὺς. Ἡ ὅλη ἐργασία ἔχει εἰδικὸν διὰ τὸ θέμα ἐνδιαφέρον.

Fr. Halkin : Distiques et poésies propres au Synaxaire de Chifflet, II La vie de S. Triphyllios, Analecta bollandiana, Extrait du tome LXVI, Bruxelles 1948. pp. 11—26.

Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν ἐξετάζει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς λεπτομερέως τὸ περιφῆμου χειρογράφου Chifflet, τὸ ὁποῖον θεωρηθὲν ὡς ἀπολοσθὲν ἐπὶ τινα χρόνον ἀνευρέθη πρό τιων δεκαετηρίδων, εὐτυχῶς. Περὶ τῶν διστιχῶν τῶ συναξαρίου πραγματεύεται τὸ πρῶτον μέρος. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς μελέτης, τὸ ὁποῖον καὶ κυρίως μάς ἐνδιαφέρει, ἀσχολεῖται ὁ συγγραφεὺς μὲ τὸν βίον τοῦ Ἁγίου Τριφυλλίου, ἐπισκόπου Λευκωσίας. Ἐν ταύτῳ ἐκδίδει καὶ τὸ κείμενον τοῦ βίου. Λίαν ἐνδιαφέρουσαι εἶναι αἱ ὑποσημειώσεις εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ, καὶ αἱ ἐρμηνευτικαὶ διασαφίσεις μετ' αὐτό. Ταῦτα πάντα μάς διαφωτίζουν πλείστα σημεῖα τῆς ζωῆς, τῆς δράσεως τοῦ Ἁγίου Τριφυλλίου ὡς καὶ τὸν ὄλον ἐν Κύπρῳ βίον κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην. Αἱ σημειώσεις καὶ παρατηρήσεις αὗται εἶναι λίαν χρήσιμοι διὰ τὸν μελετητὴν τῆς

βυζαντινῆς Κύπρου, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Λευκωσίας. Οὐσίωδες συμπέρασμα τοῦ συγγραφέως εἶναι ὅτι ὁ βίος οὗτος τοῦ Ἁγ. Τριφυλλίου δὲν προσωρίζετο διὰ τὸ συναξάριον, ἀλλ' ἀπετέλει ἀνεξάρτητον λαογραφικὸν κείμενον συγγραφὲν κατὰ τὸν 12 ἢ τὸν 13 αἰ., ὅτε ἡ Λευκωσία ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς νήσου. Μετὰ πολλῆς κριτικότητος ἐξετάζονται αἱ πηγαὶ τοῦ συγγραφέως τοῦ βίου τούτου, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι αἱ ἀρχαιότεραι, ὡς ὁ Ἁγ. Ἰερώνυμος, ὁ Σωζόμενος κ.ά., ἀλλὰ αἱ προφορικαὶ παραδόσεις αἱ κυκλοφοροῦσαι κατὰ τοὺς τότε χρόνους ἐν Λευκωσίᾳ.

Ἄμφότερα αἱ ἀνωτέρω μελεταὶ θὰ χαιρετισθῶσι μετ' ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν μελετητῶν τῆς Κυπριακῆς Ἱστορίας.

Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

Πέτρου Χάρη : Ὑπάρχουν «Θεοὶ» ; «Ἀετὸς» Α.Ε.— 1948 σ. 176.

Τὰ 15 δοκίμια τοῦ πρόσφατου βιβλίου τοῦ κ. Π. Χάρη ἀποτελοῦν συνέχεια τῶν προηγούμενων ἔργων του «Κρίσιμη Ὄρα» (1944), «Ὅταν ἡ ζωὴ γίνεται ὀνειρο» (1945) καὶ «Ἐλεύθεροι πνευματικοὶ ἄνθρωποι» (1947), ἰδίως τοῦ τελευταίου, τοῦ ὁποῖου τὸ βασικὸ αἷτημα — τὸ αἷτημα τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας — ἐξετάζεται μέσα ἀπὸ πλῆθος ἄλλων συναφῶν προβλημάτων καὶ δίδει τὸ χαρακτηριστικὸν τόνο στὴν τοποθέτησιν τῶν ἀναζητήσεων καὶ τῶν θεμάτων τοῦ συγγραφέα.

Ὁ κ. Χάρης, παρὰ τὴν εἰδικότητα μερικῶν — τῶν τελευταίων ἰδίως — δοκιμίων του, περιστρέφεται κυρίως γύρω ἀπὸ ἓνα βασικὸ ἐρώτημα : «Ὡς ποῦ μπορεῖ ν' ἀπλώσει τὴν παρουσίαν του ὁ ποιητὴς κί ὡς ποῖο σημεῖο κατορθώνει νὰ κάνει αἰσθητὴ τὴν εὐθύνην του ; » Ὅλα τὰ ἄλλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸ βαθμὸν τῆς πνευματικῆς αὐτῆς εὐθύνης, ἡ ὁποία καθορίζεται — ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο ποῦ τῆ συναισθανέται ὁ καθένας — τὰ μέσα καὶ τῆς μεθόδους τοῦ λογοτέχνη, καὶ γενικώτερα τῆ στάση του ἀπέναντι τῶν προβλημάτων τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, τοῦ ὕψους, τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν διαμορφώσεων, τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀπαιτήσεων καὶ — ἰδιαίτερα γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνας — ἀπέναντι τῆς γλώσσας καὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος.

Στὴν πνευματικὴν του αὐτὴ πορεία κί ἀναζητήσις ὁ κ. Χάρης δὲν εἶναι καθόλου δογματικὸς. Ξεῦρει πῶς ὁ δογματισμὸς δὲ συντελεῖ στὴ λύση βασικῶν πνευματικῶν προβλημάτων, ποῦ ἀπασχολοῦν καὶ θὰ ἀπασχολοῦν πάντοτε τὴν ἀνθρωπότητα. Βαδίζει τὸ ἐναντίον χέρι μὲ χέ-

ρι με τὸν ἀναγνώστη του. Πλαταίνει τοὺς ὀρίζοντες τῆς συζήτησης, συμπληρώνει τὴ γενικὴν εἰκόνα μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ λεπτομέρεια, εἰσχωρεῖ στὴν ἀκρότατη πτυχὴ τῶν πραγμάτων, ἀναλύει τὰ ἐπὶ μέρους συστατικὰ κι' ἀνακαλύπτει τὴν οὐσία, γιὰ νὰ προβάλει στὸ τέλος καινούργια ἐρωτήματα καὶ νὰ χαρίσει στὸν ἀναγνώστη του τὴν ἀνεσχ καὶ τὴ γοητεία τῆς ἐλεύθερης πνευματικῆς περιπλάνησης καὶ τοῦ ἐλεύθερου συμπερασμοῦ. Πολὺ σπάνια ὑπάρχει στὶς σελίδες ἐνὸς βιβλίου τόση πολλὴ συμπυκνωμένη πνευματικὴ πείρα, ὅση μέσα στὶς σελίδες τῶν δοκιμίων αὐτῶν.

Στὸ πρῶτο «Υπάρχουν Θεοί;» ὁ κ. Χάρης ἐξετάζει εἰδικώτερα τὴν ἐπίδραση τῆς λογοτεχνίας ἀπάνω στὸν ἄνθρωπο : «Ὁ ζωντανὸς ἥρωας ἐνὸς μυθιστορήματος ἢ διηγήματος εἶναι μιὰ φωνὴ ποὺ ἔχει νὰ πεῖ κάτι, ποὺ ἔχει νὰ κάμει τὴν προσφορά τῆς. Μόνο ποὺ δὲν εἶναι κοσμοθεωρία αὐτὴ ἢ φωνὴ, οὔτε θρησκεία, οὔτε αἰσθητικὸ πρόσταγμα, ἀλλὰ ἡ ζωὴ στὴ βαθύτερη σύστασή της — στὴν ἀνασύνθεσή της. Εἶναι ἡ παρουσία ἐνὸς ζωντανοῦ ἀνθρώπου πλαίσιμα, ἢ προσφορά αἵματος καὶ πνοῆς, ὅταν ὁ ὄργανισμός μας κινδυνεύει νὰ σωριασθεῖ ἀπὸ σωματικὴ ἢ ψυχικὴ ἀνεπάρκεια.»

Τὸ ἐρώτημα μέχρι ποιοῦ σημείου πρέπει ἡ λογοτεχνία νὰ περιορίζεται μέσα στὰ στοιχεῖα ποὺ τῆς παρέχει ἡ ἐθνικὴ παράδοση καὶ τί νὰ δέχεται ἔξω ἀπ' αὐτὴ, ἀπασχολεῖ τὸ συγγραφεὴ ἀναλυτικώτατα στὸ δεύτερο δοκίμιον «Ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος». «Ποιὸς μᾶς βεβαιώνει», γράφει, «ὅτι θὰ μπορέσουμε νὰ τοὺς ἀκολουθήσουμε (τοὺς ἔξενους, τοὺς Εὐρωπαίους), νὰ τοὺς ἀκολουθήσουμε στὴν προσπάθειά τους, ὅταν μᾶς χωρίζει ἀπ' αὐτοὺς μιὰ μεγάλη καθυστέρηση, ἡ βραδυπορία τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς, γιὰ λόγους ἱστορικούς, πίσω ἀπὸ τὰ ἄλλα ματα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ; Μήπως ὅμως ἂν κλειστοῦμε στὸ ἐλληνικὸ οἰκοδόμημα καὶ ἀγωνιστοῦμε νὰ ζήσουμε μὲ ὅ, τι προσφέρει ἡ ἐλληνικὴ γῆ, θρισκόμαστε στὴν πραγματικότητα, ἔστω καὶ στὴν πιὸ ὀρατὴ καὶ σχηματοποιημένη;»

Στὰ ἐπόμενα δοκίμια ἐξετάζεται ἡ συμβολὴ τοῦ βιβλίου στὴ διαμόρφωση τῆς κοινωνίας, τὸ ζήτημα τοῦ ὕψους, τὸ πρόβλημα τῆς ὀλιγογραφίας ἢ τῆς πολυγραφίας, ἡ θέση τῆς Δημοτικῆς στὴν ἐπιστημονικὴ, τὴν καλλιτεχνικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ μας ζωὴ κλπ. Αὐτὰ ὅμως τὰ προβλήματα κινουῦνται μέσα σ' ἓνα πλῆθος ἄλλα ἐρωτήματα καὶ θέματα, ποὺ καταπλήσσουν γιὰ τὴν εὐχέρεια, μὲ τὴν

ὁποῖαν ὁ συγγραφεὴς τὰ ἀναλύει καὶ τὰ πραγματεύεται. Τὸ βιβλίο τοῦ κ. Χάρη κρατᾷ τὸν ἀναγνώστη σὲ συνεχῆ πνευματικὸ συναγερμὸ. Κι' ὄχι μονάχα μὲ τὸν πλοῦτο τῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ γλαφυρότητα τοῦ ὕψους, τὴ χάρι καὶ τὴ δροσιὰ τῆς γλώσσας, τὸν πλοῦτο τῶν μεταφορῶν καὶ τῶν εἰκόνων, τὴν εὐστοχία τῶν παρομοιώσεων.

Ἐκτὸς τῶν γενικώτερων πνευματικῶν — λογοτεχνικῶν θεμάτων, ὁ κ. Χάρης στὰ δοκίμια τοῦ «Ζωντανὴ Παιδεία» καὶ «Νέοι Ἕλληνες κλασσικοὶ» θίγει μὲ πολλὴ ἐμβριθεία σοβαρὰ νεοελληνικὰ ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα. Ὅταν ἀναφέρεται στὴ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων κειμένων γράφει : «Διδάσκουμε ἀρχαία κείμενα καὶ κρατάμε τὸ μαθητὴ μακριὰ ἀπὸ τὸν παλιὸ ζῶσι ποὺ κλείνουν, γιὰ τὶ δίνουμε ὅλες τὶς ὥρες διδασκαλίας σὲ γραμματικὰ καὶ συσταχτικὰ σχόλια καὶ δὲν προφταίνομε νὰ προχωρήσουμε στὴν αἰσθητικὴ τους ἀξία, ἐκεῖ δηλαδὴ, ποὺ εἶναι ἡ μεγάλη καὶ ἀναλλοίωτη δύναμή τους κ' ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχουν οἱ ἱσχυροὶ ἐρεθισμοί, ἐκείνοι ποὺ ξυπνᾶνε τὴ συγκίνηση καὶ τὴν εὐαισθησία, τὶς κρυφές αὐτές ἀρετές ποὺ φωλιάζουν σὲ κάθε ψυχὴ καὶ ποὺ καλά ὀργανωμένες καὶ καθοδηγημένες δίνουν τὸν ἀληθινὸ, τὸν καθαρὸ ἄνθρωπο.»

Τὴ γενικὴ ἐντύπωση συμπληρώνει τὸ «Ἡμερολόγιο», ὅπου τὰ πνευματικὰ αἰτήματα προβάλλονται ὑποκειμενικὰ μέσα ἀπὸ μερικοὺς κρίσιμους σταθμοὺς καὶ ὥρες τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς.

Τὸ νέο βιβλίο τοῦ κ. Χάρη εἶναι ἓνα πραγματικὸ ἀπόκτημα τῆς νεοελληνικῆς δοκιμιογραφίας καὶ ἓνας καλὸς σύντροφος γιὰ κάθε λογοτῆτη καὶ στοχαστῆ.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Greek Office of Information, London:
A pictorial Guide to Greece, Past and Present 1949.

Ὁ εἰκονογραφημένος ὀδηγὸς τῆς Ἑλλάδος, ποὺ ἐξέδωσαν Ἀγγλιστὶ τὸ Ἑλληνικὸν Γραφεῖον Πληροφοριῶν τοῦ Λονδίνου, ἀποτελεῖται ἀπὸ 36 καλοτυπωμένους σελίδες, ὅπου με ὀρατὴ καλλιτεχνικὴς εἰκόνας καὶ ἐπιγραμματικὸς χαρακτηρισμοὺς παρατίθενται ἀντιπροσωπευτικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀρχαίου, μεσαιωνικοῦ καὶ σύγχρονου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ σκιαγραφεῖται ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ζωὴ, ἡ οἰκονομία, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ ἄλλα γνωρίσματα τῆς χώρας. Ὁ συντάκτης τοῦ ὀδηγοῦ κατάφερε νὰ δεῖ τὶς χαρακτηριστικώτερες στιγμὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ βίου καὶ νὰ τὶς διατυπώσῃ μὲ ὀρατὴς εἰκόνας καὶ σύντομους—

ἀλλό πυκνούς σὲ περιεχόμενο—ὑπομη-
ματισμούς. Τὰ πληροφοριακὰ στοιχεῖα,
τοποθετημένα μὲ ἀνεπιμέλεια σὲ γραφι-
κὲς περιγραφὲς καὶ ἀφαρπαστικὲς διη-
γήσεις, ἀποτυπώνονται εὐκολώτερα
στὴ μνήμη τοῦ ἀναγνώστη, ποῦ σχη-
ματίζει ἔτσι μιὰν καθολικὴν εἰκόνα γιὰ
τὸν Ἑλληνικὸ ἔθνος καὶ τοὺς ἀνθρώπους
του. Οἱ εἰκόνες κ' οἱ περιγραφὲς ξεκι-
νοῦν χρονολογικὰ ἀπὸ τὶς τοιοχογραφί-
ες τῆς Κνωσσοῦ καὶ τὸ Μινωικὸ πολιτισμὸ,
γιὰ νὰ περάσουν ὕστερα στὶς Μυκῆνες,
τὴν Ἀκρόπολη, τὴ Δῆλο, τοὺς Δελφοὺς,
τὴν Ἐπίδαυρο, τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁ-
θῶ καὶ τὴ μεσαιωνικὴ Θεσσαλονίκη, τὴ
Ρόδο τῶν ἱπποτῶν καὶ τὴ Βυζαντινὴν
Ἀθήνα, καὶ νὰ φθάσουν στὴν ἰδιότυπη
ζωὴ τῶν Ἑλληνικῶν νησιῶν, τὰ γραφικὰ
κοστούμια τῶν Ἑλληνικῶν χωριῶν καὶ
τὴ διάρρηξη τῆς Κορίνθου. Ἡ ἐπισκόπη-
ση συμπληρῶνεται μὲ τὴν παράθεση
σκηνῶν ἀπὸ τὴ σύγχρονη γεωργία καὶ
κτηνοτροφία, τὴ ναυτιλία καὶ βιομηχα-
νία καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν πολιτικὴ καὶ
θρησκευτικὴ ζωὴ τῆς χώρας.

Τὸ βιβλίον προορίζεται γιὰ τὰ ἀγγλό-
γλωσσα σχολεῖα. Μὲ τὴν προσθήκη με-
ρικῶν ἀκόμη στοιχείων—σχετικῶν ἰδί-
ως μὲ τὴν ἀρχαία καὶ τὴ σύγχρονη δια-
νόηση καὶ τέχνη—θὰ μπορούσε νὰ
ἔχει γενικώτερη χρῆση. Καὶ μὲ τὴν πα-
ροῦσαν ὁμως μορφή του εἶναι ἕνα εὐ-
χάριστο τεῦχος, ἐξυπηρετικὸ γιὰ τοὺς
σκοποὺς τῆς ἐκδόσεώς του καὶ τὴν προσ-
πάθεια γιὰ τὴν εὐρύτερη γνώση καὶ συν-
αντίληψη τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Παντελῆ Πρεβελάκη: Ὁ Κρητικὸς.
Ἡ Πρῶτη Λευτεριά. Μυθιστορία. Ἀθή-
να, Ἐκδότης Ἀετός. σ. 252.

Φύσηξαν οἱ δροσεροὶ ἀγέροντες τῆς
ἀνοιξης, ὁ ἥλιος ζέστανε τοὺς χυμούς,
καὶ τὸ λουλούδι ἔδωσε σὲ καρπὸ. Μὰ δὲν
ἔχει γουρμάσει ἀκόμη. Ὅμως γι' αὐτὸ
χρειάζεται πιὸ πολὺ τὸ δραγάτι καὶ τὸν
προσέχει ἀπὸ τὸ διαγουμειστὴ ποῦ ὀρέ-
γεται νὰ τὸν κόψει ἀγίνωτο. Κι' ὁ δρα-
γάτης τὸ φυλάει μέρα νύχτα ἀγρυπνος,
μὲ τὸ ντουφέκι ἔτοιμο νὰ τ' ἀνάψει σὲ
κεφάλι τοῦ καταπατητῆ. Καὶ στὶς ὥρες
αὐτῆς ποῦ κρατᾷ καρσαῦλι, περνᾷ
μπροστὰ στὰ μάτια του ὁ πρόσφατος
ἀγώνας γιὰ νὰ ὀργωθεῖ τὸ χωράφι καὶ
νὰ ποτιστεῖ, νὰ κλαδευτεῖ τὸ δέντρο καὶ
νὰ τρογυριστεῖ ἀπὸ λέκάνη καί, πιὸ πέρα,
ἀπὸ φράχτη, — ὅλος ὁ σκληρὸς ἀ-
γώνας γιὰ νὰ ριζώσει καὶ νὰ κορμώσει
τὸ δέντρο τῆς λευτερίας στὴν Κρήτη καὶ

ν' ἀθήσει, ὅσο ποῦ ἔδωσε τὴν πρώτη
σκληρὴ ἀγουριὰ, τὴν Πρῶτη Λευτεριά.

Ξετυλίγεται τὸ νήμα τῆς ἀφήγησης
ἀπ' ἐκεῖ ποῦ σταμάτησε στὸν πρῶτο τό-
μο, ξετυλίγεται χρονολογικὰ καὶ ζωηρὰ,
μὲ ὅλη τὴν Κρήτη στὸ πόδι πάλι, —
ἀνθρώπους καὶ ζῶντανά, κάμπους καὶ
βουνά. Μοχτοῦν, ὄλοι καὶ ὄλα, γιὰ τὸ
μυριάκριβο ἀγαθὸ, καὶ θυσιάζονται ἀ-
γόγγυστα στὸν ἀγῶνα τὸν καλὸ γιὰ τὴ
Λευτεριά. Ἐνῶ ἡ ζωὴ σπαρταρὰ πολύ-
χυμη καὶ φλογερὴ καὶ ζητάει τὸ μερτικὸ
τῆς σ' ὄλα, ὁ θάνατος μὲ τὴ μορφή τοῦ
πόλεμου δὲ σταματᾷ τὸ μακάβριο χορὸ
του. Γλεντοῦν οἱ ἄνθρωποι στὰ πανηγύ-
ρια, ἀγαπιούνται οἱ νέοι, ζευγαρώνουν
καὶ χαίρουνται, ὅμως νιώθουν πὼς εἶναι
φεύτικη ἡ χαρὰ τους χωρὶς τὴ Λευτεριά.
Γι' αὐτὸ κ' ἔτοιμάζονται ν' ἀγωνιστοῦν
γι αὐτή. Καὶ νὰ πεθάνουν, ἂν εἶναι ἀ-
νόγη.

Καὶ πεθαίνουν, γιὰ νὰ ζήσουν λεύτε-
ροι οἱ ἄλλοι. Λαλεῖ πάλι τὸ ντουφέκι.
Καὶ ζῶνεται ξανά ἡ Κρήτη στὶς φλόγες.
Μὰ ἡ πείρα ἢ μακραίωση τὴν ἔχει διδά-
ξει τώρα νὰ ὀργανώσει καλύτερα τὶς
δυνάμεις τῆς καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς, καὶ στὸ
ἔσωτερικὸ καὶ στὸ ἔξωτερικὸ. Γι' αὐτὸ
κ' οἱ ἐπιτυχίαι τῆς γίνονται μεγαλύτε-
ρες, κι ὁ κυρίαρχος νιώθει δυσκολώτερη
τὴ θέση του ἐκεῖ. Ἡ Λευτερὴ μὰ φτωχὴ
μὰν Ἑλλάδα, πολεῖ γιὰ τὴ δυστυχι-
σμένη τῆς κόρη, καί, μ' ὅλη τὴν κακο-
μοιριά τῆς καὶ τὸ ἐμπόδιμά τῆς ἀπὸ
τοὺς ξένους ἰσχυροὺς, ἔρχεται νὰ συν-
τρέξει τὴν Κρήτη. Εἶναι τὸ πρῶτο δρο-
σερὸ φύσημα τῆς λευτερίας στὰ φρυ-
γμένα χεῖλια τοῦ ἡρωικοῦ νησιοῦ, ποῦ γί-
νεται κάπως πιὸ οὐσιαστικὸ μὲ τὴν ἐπ-
έμβαση τῶν ξένων, ποῦ ἀναγκάστηκαν
ν' ἀναγνωρίσουν τὴν αὐτονομίαν τῆς
Κρήτης.

Δὲν εἶναι ἀκόμα ἡ πραγματικὴ λευτεριά,
μὰ ὁ πρῶτος σταθμὸς τῆς. Ἄλλωστε,
ὅσο κερδίζει ἕνας σὲ λευτεριά, τόσο καὶ
πιὸ πολὺ θὰ θέλει νὰ φτάσει σὲ ψηλό-
τερη καὶ ἀγνότερη θεώρησίν τῆς, τόσο
καὶ πιὸ πολὺ θὰ τὴ διψᾷ καὶ γιὰ τὸν
ἑαυτὸ του καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους σὲ κα-
θάρωτερη μορφή.

Ὁ κ. Πρεβελάκης μὲ τὸ δεύτερο τόμο
τοῦ «Κρητικοῦ» μᾶς προσφέρει καὶ πάλι
ἑλληνικὴ χαρὰ, στὴν οὐσία καὶ στὴ
μορφή. Τὰ ἑλληνικὰ νήματα, ποῦ ἐκλω-
σε μαθηρικὰ στὸν πρῶτο τόμο, γίνου-
νται ξανά ἐδῶ τὸ ὑφάδι γιὰ τὸ ἄπλωμα
τῆς ἰστορίας τῶν γεγονότων τῆς «Πρῶ-
τῆς Λευτερίας» στὴν Κρήτη. Ἄλλα οἱ
ἄνθρωποι πιά εἶναι ὀριμώτεροι ἐδῶ, ψη-
μένοι ἀπὸ πείρα, καὶ βλέπουν βαθύτερα

καὶ καθαρώτερα τὴν πραγματικότητα. Ἰδιαίτερα ὁ κεντρικὸς ἥρωας, ὁ Κωσταντῆς, κινεῖται σὲ πλατύτερος ὀρίζοντες τώρα καὶ «ἀρχίζει ν' ἀνεβαίνει τοὺς ἀναβαθμοὺς τῆς ἐλευθερίας» πρὸ στερεά. Στὴν ἀρχὴ μόλις ποὺ ξεχωρίζει θαμπὰ τὴν ἔννοια τῆς λευτεριάς, ποὺ τὴ βλέπει σὰν κάτι τὸ ὑλικό, ἢ καλύτερα, σὰ λύτρωση μόνο τοῦ τόπου του ἀπὸ τὴν ὑλικὴ ξενικὴ βία. Σιγὰ σιγὰ ὅμως ἀνεβαίνει στὴν καθαρώτερη συνειδησὴ τῆς λευτεριάς : τὴ βλέπει σὰ λύτρωση ὅλης τῆς Φυλῆς. Καὶ προχωρώντας πρὸ ψηλά, δραματίζεται εὐτυχισμένη, ἰσόνομη καὶ δίκαιη ζωὴ γιὰ τὴ λευτέρη Φυλῆ. Μὰ δὲν εἶναι ἀκόμα τὸ τέλος. «Ἐχει πολὺ ἀκόμη δρόμο ὡς τὴ μεγάλη, τὴν ἀπόλυτη λευτεριά, ποὺ εἶναι νὰ γλυτώσεις ἀπὸ τὸ μέσα ἔχθρὸ κι ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ θανάτου.

Γι' αὐτὸ, ὄντας ἡ Κρήτη γιόρταζε μὲ παράτες τὴν πρώτη τῆς λευτεριάς στὶς 9.21. Δεκέμβριου 1898, μέσα στὴν τρέλλα τοῦ πανηγυριοῦ ποὺ συνεπῆρε τοὺς μπαρουτοθρεμένους Κρητικούς, γιὰτι μπουρούσαν τάχα τώρα νὰ ποὺν τὸ «νῦν ἀπολύεις», μονάχα ὁ Κωσταντῆς ἔχει βαριά τὴν καρδιά του, γιὰτι ἀντιλαμβάνεται πὺς αὐτὸ δὲν εἶναι ἡ πραγματικὴ λευτεριά, παρὰ τὸ μοιασίδι τῆς. Ἡ Κρήτη κι ὁ ἴδιος φτάσανε στὸ γύρισμα μονάχα τοῦ δρόμου, ὄχι στὸ τέρμα ἀκόμη.

Δὲν τὰ βλέπει, βέβαια, τὰ πράματα ἔτσι σχηματικὰ ὁ Κωσταντῆς ὅπως τ' ἀναφέρουμε ἐδῶ, οὔτε καὶ ξεραχὴ καθαρά. Ἡ θέωρησι τῆς λευτεριάς τοῦ ἔρχεται μὲ τὴν πράξη στὴν πορεία τοῦ σκληροῦ ἀγῶνα, καὶ τὴν ἐκφράζει ἀπλά — ἀπλοϊκά, μπουρὴ κανεὶς νὰ πει — ἀλλὰ παραστατικὰ καὶ ζωντανά, μὲ εἰκόνες φυσικὲς ἀπὸ τὴ ζωὴ. «Ὅποιος ὀρκίστηκε νὰ ζεῖ καὶ νὰ πεθάνει γιὰ τὴ λευτεριά, λέγει, «ἀνεβαίνει τὴ λευτεριά σὰ νάτανε βουνό, μὴδὲ πουλολογὰ στὸ δρόμο του, μὴδὲ καρπολογὰ στὰ ξένα, μόνο πολεμαὶ τὸν ἐνάντιο κι ἀνεβαίνει». Τὴν αὐτονομία τῆς Κρήτης δὲν τὴ βλέπει σὰν ἀληθινὴ λευτεριά. Μόλις ποὺ ξεχωρσῶθηκε τὸ χωράφι, λέγει. Μὰ «ἡ σπορὰ εἶναι πίσω. Κι ὁ θέρος παρασίω». Ὁ ἀγῶνας δὲ σκολάζει! Τώρα εἶναι ὁ καιρὸς γιὰ μᾶς νὰ θλαστήσει ὁ καθένας μᾶς, νὰ σῦρει κλώνους καὶ κλαδιά. Ἀλλιῶς, τί τὴ θέλουμε τὴ λευτεριά;» Καὶ μὲ πραγματικὴ ἀνακούφιση ἀκοῦμε καὶ μεις πὺς «Ὁ Ἀγῶνας δὲ σκολάζει.» — Τὴ συνείδησι τοῦ θά τὴ δοῦμε στὸν τρίτο τόμο τοῦ «Κρητικοῦ».

Ὁ Κωσταντῆς κ' οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τῆς «Πρώτης Λευτεριάς» γῆγκαν κατευ-

θεῖαν ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς Φυλῆς, καί, ὑποταγμένοι στὸ νόμο τῆς, μπόρεσαν νάνεβου σταθερὰ τὸ ψηλὸ κι ἀπότομο βουνὸ τῆς λευτεριάς. Ἡ ἑλληνικὴ παράδοση, κρυφὴ καὶ φανερὴ, δουλεύει μέσα τοὺς καὶ τοὺς ἀπαρτίζει σὲ πῆριες ἀνθρώπινες ὀντότητες ποὺ ξαίρουν τί ζητοῦν καὶ πὺς νὰ τὸ κερδίσου.

Σ' ἕνα γράμμα τοῦ ὁ κ. Πρεβελάκης μοῦ γράφει : «Τὸ πρόβλημα ποὺ θέτω στὸν πρώτο τόμο εἶναι ἂν ὁ λαϊκὸς πολιτισμὸς μπουρὴ νὰ μορφώσει ἕναν ἄνθρωπο. Καὶ νομίζω χωρὶς δισταγμὸ πὺς μπουρὴ. Ἕνας ἄνθρωπος κατωρθωμένος μπουρὴ, ὕστερα, νάμοιοῦσε ὅτι-δήποτε. Δὲν ἀποστέρωγ τὸ δικτικὸ πολιτισμὸ. Κάθε ἄλλο. Ἀλλὰ πρέπει πρώτα νὰ πιασοῦμε ἀπὸ κάπου δυνατὰ. Ὅπως τὸ ποτάμι, ποὺ πιάνεται ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ βουνοῦ κι ὕστερα κυλάει τὰ κάτω. Ὑπάρχει ἕνας λαϊκὸς ἄνθρωπισμὸς στὴν Ἑλλάδα, κ' ἴσως νάνα ὁ μόνος ζωντανὸς ἀνθρωπισμὸς στὸν κόσμο. Εἶναι βέβαια ὑποτυπῶδης, ἀλλὰ εἶναι πλήρης καὶ αὐτάρκης. Ὅποιος μορφωθεί «ὀμοιοῦμενος» πρὸς αὐτόν, θάνα, εἶναι πλήρης καὶ αὐτάρκης ἄνθρωπος — ἄς εἶναι ὑποτυπῶδης. Θὰ ξέρει τί νὰ τὸ σωστὸ καὶ τί τὸ στραβό, τί νὰ τὸ ὀμορφο καὶ τί τὸ ἄσκημο — πράμα ποὺ δὲν τὸ ξέρει ὁ ξεριζωμένος τῶν μεγάλων πόλεων, σὰ σοφιστεμένος ποὺ εἶναι.»

Ὁ δεύτερος τόμος τοῦ «Κρητικοῦ» διαπιστώνει πρὸ τρανὰ τὴν ὀρθότητα τῆς γνώμης τοῦ κ. Πρεβελάκη σ' ἕνα πρὸ ψηλὸ ἐπίπεδο καὶ μέσα σὲ πλατύτερο ὀρίζοντα. Κ' εἶναι τὸ μᾶθημα πολὺ διδαχτικὸ γι' ὅποιον θέλει νὰ τ' ἀκούσει. Μᾶς τὸναι καὶ μᾶς γεμίζει πίστη καὶ καλὲς ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον τῆς Φυλῆς μας.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

Λάμπρου Ρήγα : Τὸ Βασιλόπουλο τῆς Βενετιάς. Τρίπρακτο παιδικὸ δραματάκι. Παιδικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Ὀμίλου Κύπρου. Λευκοσία 1949.

Γιὰ νὰ γραφεῖ ἕνα καλὸ παιδικὸ βιβλίω χρειάζεται ὠριμὴ λογοτεχνικὴ παραγωγή. Στὴν Κύπρῳ δὲν ὠρίμασε ἀκόμα ἡ λογοτεχνία μας. Γι' αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ λείπει σχεδὸν ὀλότελα τὸ παιδικὸ βιβλίω. Ὁ Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὀμιλος Κύπρου στὴν προσπάθειά του νὰ ἐνθαρρύνει, νὰ ἐμπνεῦσει καὶ νὰ ἐνισχύσει τὶς πνευματικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ τόπου μας ἔστρεψε τὴ δραστηριότητά του καὶ στὸ παιδικὸ βιβλίω. Στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων τῆς «Παιδικῆς Βιβλιοθήκης» του περιέλαβε ὡς πρῶτο ἔρ-

γο τὸ τρίπρακτο παιδικὸ δραματάκι τοῦ κ. Λάμπρου Ρήγα «Τὸ Βασιλόπουλο τῆς Βενετίας». Οἱ φίλοι τοῦ παιδιοῦ καὶ τοῦ διβλίου χαίρετιζομεν μετὰ χαρὰ τὴν καλὴ ἀρχὴ κ' ἐλπίζομεν, ὅτι θὰ δλοκληρωθεῖ ἡ προσπάθεια τοῦ Ὁμίλου, γιὰ νὰ προσφερθεῖ στὶς πνευματικὰς ἀνάγκες τοῦ τόπου κάτι ἀπὸ τὶς δικὰς του δυνάμεις, ὅσο μικρὰς κι' ἂν εἶναι.

«Τὸ Βασιλόπουλο τῆς Βενετίας» εἶναι ἓνα παραμῦθι· καὶ τὸ παραμῦθι εἶναι τὸ πάθος τοῦ παιδικοῦ κόσμου. Ἔτσι μονάχα μετὰ τὸ θέμα τοῦ ὁ συγγραφέας πλησίασε τὴν παιδικὴν ψυχὴ. Στὴν ἀρχὴ κάθε πράξης ἡ γιαιγιά μετὰ τὴν γέριική ἀνέμη τῆς μαζεύει τριγύρω τῆς τὰ ἀνυπόμονα ἐγγονάκια τῆς· καὶ τὸ παραμῦθι ἀρχίζει. Ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς γιαιγιάς ὁ μῦθος μεταφέρεται εἰς θεατρικὴν δράση. Ἡ παρουσία αὐτῆς τῆς γιαιγιάς μετὰ τὰ ἀνυπόμονα ἐγγονάκια τῆς χαρίζει ἐστὶ ἔργο πιὸ ἔντονο τὸ θέλητρο τοῦ παραμυθιοῦ καὶ διεγείρει τὸ πάθος τοῦ παιδικοῦ κόσμου γιὰ τὸ παραμῦθι. Γιὰ τὸ Κυπριόπουλο τὰ ὄνοματα κυπριακῶν πόλεων καὶ κυπρίων βασιλέων κάνουν τὸ παραμῦθι πιὸ γοητευτικὸν — τὸ κάνουν ἀληθινὸν ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν μυθικὴν ζωὴ τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τους.

«Τὸ Βασιλόπουλο τῆς Βενετίας» δὲν εἶναι διβλίον γραμμένον γιὰ νὰ προαγάγει τὴν μελέτη τῆς παιδικῆς ψυχῆς οὔτε γιὰ νὰ διδάξει ἐστὸν παιδικὸν κόσμον τὸ ἓνα ἢ τὸ ἄλλο διδάγμα· εἶναι γραμμένον γιὰ νὰ ψυχαγωγῆσει τὸ παιδί — κι' ἡ ψυχαγωγία εἶναι ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ — γιὰ νὰ τοῦ χαρίσει γιὰ λίγη ὥρα τὴν γοητίαν τοῦ παραμυθιοῦ καὶ τῆς φαντασίας τὸν μαγικὸν καλπασμὸν. Καὶ ἐστὶ τοῦτο ὁ κ. Λάμπρος Ρήγας πέτυχε θαυμάσια. Ἀπεδείχθη ἀλλωστε τοῦτο μετὰ τὴν λαμπρὴν ἐπιτυχίαν, ποῦ σημείωσε ἡ διδασκαλία τοῦ ἔργου ἀνάμεσα ἐστὸν παιδικὸν κόσμον, ὅταν διδάχθηκε ἀπὸ τὶς μαθήτριες τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τοῦ Ἁγίου Κασσιανοῦ τὸ 1945.

Τὸ ὕψος καὶ ἡ γλώσσα τοῦ διβλίου εἶναι ἀξιοθαύμαστα ἐστὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ὁμορφίαν τους. Μικρὰ, χαριτωμένα τραγουδάκια στολίζομεν τὶς μικρὰς του πράξεις. Καὶ ἡ ἐκτύπωση τοῦ διβλίου εἶναι μετὰ μεγάλην καλαισθησίαν. Ἡ μόνη ἐπιφύλαξη, ποῦ θὰ μπορούσε νάχει κανεὶς γιὰ τὸ ἐρωτικὸ στοιχεῖον, ποῦ εἶναι διάχυτον ἐστὶ ἔργο, μετριάζεται ἀπὸ τὸν παραμυθιένιον χαρακτῆρα του· ἡ γέριική ἀνέμη κι' ἡ γριὰ γιαιγιά εἶναι τόσο φυσικὰ νὰ μιλοῦνε γιὰ τὸ βασιλόπουλον π' ἀγάπησε τὴν ὁμορφὴν βασιλοπούλαν.

Μ. ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ

ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Ἑλληνικὴ Κύπρος».

Ἡ ἔκδοσις τῆς «Ἑλληνικῆς Κύπρου», μνησιαίου ὄργανου τοῦ Γραφείου Ἐθναρχίας Κύπρου, ἐρχεται νὰ πληρώσει μιὰ βασικὴ πνευματικὴ ἀνάγκη τοῦ τόπου μας. Μετὰ τὴν ἀδρὴ καὶ καθαρὴ ἔθνικὴ γραμμὴ τῆς, μετὰ τὴν προσεκτικὴ παρακολούθησιν καὶ τὴν στοργικὴν καθοδήγησιν τοῦ ἐνωτικοῦ μας ἀγῶνα, ἡ «Ἑλληνικὴ Κύπρος» προσθέτει ὄχι μονάχα τὸ ἀναγκαῖον θεωρητικὸν ὑποστήριγμα, ἀλλὰ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸν τόπον ἐστὶν πορεία τοῦ ὅλου Κυπριακοῦ ζητήματος. Μέσα ἐστὶς σελίδες τῆς ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ διακρίνει καθαρὰ τὴν ἀδάμαστη Ἑλληνικὴν ψυχὴν, ποῦ ἀπὸ χιλιάδες χρόνια δημιουργεῖ τὸν πολιτισμὸν καὶ γράφει τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ τοῦ τόπου, μετὰ ἀγάπην ἐστὶς παραδόσεις τῆς φυλῆς καὶ πίστην ἐστὶς πανελλήνια ἰδεώδη. Ἡ Κυπριακὴ Ἐπιστήμη, ἡ Λαογραφία, ἡ Τέχνη, ἡ Πολιτικὴ καὶ πᾶνω ἀπ' ὅλα ἡ σύγχρονη Κυπριακὴ ἔθνικὴ ζωὴ παρελαύνουν μετὰ ἀπὸ τὶς στήλες τῆς μετὰ τὸ γήσιο Ἑλληνικὸν χρῶμα καὶ τὸν πηγαῖον Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα τους. Οἱ συνεργασίαι τῆς «Ἑλληνικῆς Κύπρου» ἀναφέρονται ἐστὶ ὅλους σχεδὸν τοὺς τομεῖς καὶ καλύπτουν πλείστες ἐκδηλώσεις τοῦ ἔθνικοῦ βίου τῶν Κυπρίων.

Ἐστὶ δίκαιον ἀλλὰ δύσκολον καὶ τραχὺν ἀγῶνα γιὰ τὴν Ἐνωσιν ἢ «Ἑλληνικὴν Κύπρον» ρίπτεται ἐστὸν ἓνα νέον πνευματικὸν ὄπλον καὶ μιὰ νέα ἀκαταγώνιστη ἠθικὴ δύναμις.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Ἡ Ἐκθεσὴ Λαϊκῆς Τέχνης
ἐστὴν Ἀθήνα

Ἄγαπητὴ κ. Κρανιδιώτη,

Τὸ «Ἐθνικὸν Ἴδρυμα» μετὰ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς Πριγκιπίσσης Ἑλένης τοῦ Νικολάου, ἐτοιμάζει γιὰ τὸ ἐρχόμενον Φθινόπωρον μιὰ μεγάλην ἐκθεσὴν Λαϊκῆς Τέχνης ἐστὶς αἰθούσας τοῦ Ζαπτείου. Ἡ ἔκθεσις θ' ἀναφέρεται ἐστὶ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς λαϊκῆς χειροτεχνίας, δηλαδὴ ὑφάσματα τοῦ ἀργαλειοῦ, φορέματα τοῦ χερσιοῦ, κεντήματα, χαλίια, κιλίμια, ἀσημικά, ξυλογλυπτικὴ, μέταλλα, κουβέρτες λαϊκῆς τέχνης (φλοκάτες), νταντέλλες, ἔπιπλα ἑλληνικοῦ λαϊκοῦ ρυθμοῦ, κεραμοουργία, γυαλικά, δερμάτινα εἶδη, διακοσμητικὰ, ἐνδυμασίαις διαφόρων τόπων, σμάλτα καὶ γενικὰ κάθε εἶδος τέχνης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Παράλληλα, θὰ ἐκτεθοῦν καὶ τὰ ἔργα-

λεία που χρησιμοποιούνται από τις τεχνίτριες για την εργασία αυτή, όπως άργαλειοί, νήματα, ρόκες κ.λ.π.

Ἡδὴ οἱ Κυρίες ποὺ ἀσχολοῦνται καὶ μελετοῦν ἐδῶ τὰ εἶδη τῆς Λαϊκῆς Τέχνης, ὅπως ἡ Κα Χατζημιχάλη κ.ἄ., φροντίζουν ἀπὸ τῶρα γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐκθεσης.

Ἡ Κύπρος δὲν πρέπει νὰ ὑστερήσει. Πρέπει νὰ κάμουμε ἓνα εἰδικὸ περίπτερο στὴν ἐκθεση, μὲ τὰ προϊόντα τῆς Λαϊκῆς Τέχνης τῆς Ἑλληνικῆς Κύπρου. Ὅλα τὰ Κυπριώτικα οὐτοῦμα, ποὺ φοριούνται ἀπὸ τὸ Καρπάσι ὡς τὴν Πάφο, ὅλες οἱ ὠραίες ποικιλίες τῶν διαφόρων χωριῶν, πρέπει νὰ ἐκθεθοῦν. Οἱ θαυμάσιες Κυπριώτικες νταντέλλες, τὰ Λευκορίτικα, ποὺ τόση ζήτηση ἔχουν στὴν Ἀθήνα, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ προκαλέσουν ἐδῶ τὸν γενικὸ θαυμασμό. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα Κυπριώτικα προϊόντα: τὰ ὠραϊστάτα μεταξωτὰ ὑφάντα, τὰ πολύχρωμα ὑφάσματα τοῦ ἀργαλειοῦ, τὰ «ταϊστά», οἱ παλιῆς κασέλλες, ἡ κεραμοσυρτική, οἱ ξυλόγλυπτες κασετίνες, οἱ «πιπίλλες», οἱ «τσέστοι», τὰ χαλιά καὶ τὰ κιλίμια καὶ τόσα ἄλλα πράγματα ποὺ φτιάχνει ἡ λαϊκὴ τέχνη, πρέπει νὰ σταλοῦν στὴν ἐκθεση.

Χρειαζέται, βέβαια, πολλὴ δουλειὰ καὶ χρειάζεται πᾶν ἄπ' ὅλα ἐνθουσιασμός. Καὶ πρέπει τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» νὰ γίνουν ὁ ἐνθερμος ὑποστηρικτὴς τῆς προσπάθειας αὐτῆς. Ἄς βοηθήσουμε ὅλοι ξέροντας ὅτι ὑπηρετοῦμε σ' ἓνα ἐθνικὸ σκοπὸ. Ὁ «Πνευματικὸς Ὀμιλος Κύπρου», ὅλα τὰ ἐθνικὰ σωματεία, οἱ «Κυπριακὲς Σπουδές», ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ, οἱ Μητροπόλεις, οἱ διάφορες «Ἐνώσεις» καὶ «Λύκεια» Κυριῶν ὄλων τῶν πόλεων, ἄς σηματοποιήσουν (ἀπὸ τώρα, ὅμως, γιὰτὶ δὲν μένει πολὺς καιρὸς) μιὰν ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς γενικῆς. Ἄλλες ὑπεπιτροπὲς νὰ γίνουν γιὰ τὴ συλλογὴ τῶν ἀντικειμένων καὶ τὸ τελικὸ ξεκαθάρισμα καὶ διάλεγμα τῶν ἀντιπροσωπευτικώτερων ἐκθεμάτων, ποὺ πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ γούστο καὶ ποὺ ἔχουν ἀσχοληθῆ μὲ τὰ ζητήματα τῆς λαϊκῆς τέχνης. Οἱ ζωγράφοι κ.κ. Διαμαντῆς καὶ Κάιθος πρέπει κατὰ τὴ γνώμη μου ν' ἀποτελέσουν μέλη τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς.

Θὰ χρειασθοῦν βέβαια, μερικὰ χρήματα. Ὅχι πολλὰ. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Ἐθνοαρχία καὶ ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ θὰ υποστηρίξουν τὴν προσπάθειαν αὐτή. Εἶναι ζήτημα ἐθνικῆς Κυπριακῆς φιλοτιμίας νὰ μὴ ὑστερήσουμε. Καὶ εἶναι ἀκόμα γενικώτερο ζήτημα καθαρὰ ἐθνικὸ καὶ

ὅλοι πρέπει νὰ τὸ συντρέξουν μ' ἐνθουσιασμό κι ἀγάπη.

Δικός σου

ΤΑΚΗΣ Μ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

Ἀθήνα, Μάϊος 1949.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Οἱ Ἐκθέσεις

Μὲ μεγάλη χαρὰ ξαναεἶδαν οἱ φιλότεχνοι, ὕστερ' ἀπὸ κάμποσα χρόνια τὸν ἐγχρωμο λυρισμὸ τοῦ Γουναρόπουλου στὴν ἐκθεση μερικῶν ἔργων τοῦ στοῦ «Ρόμβο». Λίγα σχέδιά του εἶδαμε καὶ πέρυσι στὴν ἴδια αἴθουσα, μαζί μὲ ἔργα ἄλλων καλλιτεχνῶν, στὴν εἰδικὴ ἐκθεση «σχεδίου γυμνοῦ» καὶ θαυμάσαμε τὴν ποίηση τῆς λιτῆς γραμμῆς του, τὴν περιεργὴν προσωπικὴν του φωτισκίαση τῶν γυμνῶν γυναϊκῶν του. Ἡ ἰδεατὴ καλλονὴ τοῦ γυμνοῦ σώματος ἔχει ἀποκρυσταλληθῆ στὸν Γουναρὸ σ' ἓνα ἰδανικὸ γυναικεῖο κορμί, ὅπου ἡ λεπτότατη μέση, τὰ καλλίγραμμα μπράτσα καὶ ἡ χαριτωμένη κίνηση τῶν χειρῶν, παρουσιάζονται μὲ μιὰ ἀπλότητα μοναδική σ' ἓνα μονογραμμικὸ σχέδιο.

Τὸ ἴδιο βλέπουμε τώρα καὶ στὰ λάδια του, μὲ μόνη τὴ διαφορὰ ὅτι ἐκεῖ τὸ ἰδανικὸ αὐτὸ γυναικεῖο σῶμα χαράσσεται μὲ μιὰ λεπτὴ γραμμὴ πάνω στὴν ἐγχρωμὴ φωτισκίαση τοῦ φόντου, ὅπου τὰ κρῦα πρασινωπὰ χρώματα συμπλέκονται μὲ τὰ ζεστὰ γαιώδη σὲ μιὰ ποιητικὴ ρευστὴ διαβάθμιση τῆς γκάμας του καὶ οἱ σκούροι τόνοι κάνουν πῖο ἔντονο τὸ κιτρινόλευκο φῶς, μὲ τέτοιο τρόπο ποὺ ὅταν κανένας κοιτάξῃ τοὺς πίνακές του ἀπὸ μακρὰ (ὅπου δὲν διακρίνονται τὰ λεπτοχαραγμένα γυμνά), νὰ νομίζει ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ ρευστὴ καὶ ἀσύλληπτη χρωματικὴ συμφωνία ἀφηρημένης ἔννοιας, ὅπου τὸν πρώτο λόγο εἶναι ἡ φαντασία καὶ ὄχι ἡ λογική. Τὸ καινούριο στοιχεῖο ποὺ μᾶς δείχνει ὁ Γουναρὸ φέτος εἶναι τὸ τοπίο ποὺ ἦταν ἄλλοτε ἀγνωστο στὶς περασμένες ἐκθέσεις του. Ἀλλὰ κι αὐτὰ τὰ λίγα φανταστικά καὶ ὄνειρώδη τοπία ποὺ μᾶς παρουσιάζει, δὲν διαφέρουν οὐσιαστικά ἀπ' τ' ἄλλα του ἔργα στὴν χρωματικὴ κλίμακα. Κι' ἐδῶ ἡ ἴδια μουσικὴ ἄρμονία, ἡ ἴδια ρευστὴ διαφάνεια, σὲ τρόπο ποὺ τὰ βράχια, τὰ νερά, τὰ δέντρα, οἱ ἄνθρωποι, ὅλα, ζοῦν σὲ μιὰ φαντασμαγορικὴ ἀτμόσφαιρα παραδεισειοῦ ὄνειρου πλάσμενο ἀπὸ γιαιὰ καὶ ὅπου τὸ φῶς δὲν ἔρχεται ἀπὸ τὸν οὐράνιο θόλο, ἀλλὰ βγαίνει ἀπ' αὐτὴ τὴν οὐσία τῶν πραγμάτων

καί ζει αὐθύπαρκα μέσα τους. Ἀπ' αὐτὰ ἐκπορεύεται ὁ κρυσταλλένιος ἰριδισμός τοῦ χρωματικοῦ φωτός. Καί πάλι τὸ χρώμα δὲν ἔρχεται τίποτε νὰ υποδηλώσει ἀπὸ τὴ φυσικὴ ὕψή τῶν πραγμάτων, τῶν γυμνῶν σαμμάτων, γενικά τῶν εἰκονιζομένων ἀντικειμένων. Ἡ ὕψή τῶν ἀντικειμένων διαγράφεται μόνο ἀπὸ τὸ ἰδεαλιστικὸ σχεδιογράφημα.

Γι' αὐτὸ καὶ ὀλοι οἱ πίνακες τοῦ Γουναρόπουλου, παρ' ὅλη τὴν ποικιλία τῶν θεμάτων του (νεκρὲς φύσεις, τοπία, πορτραίτα, συνθέσεις), δὲν διαφέρουν κατ' οὐσίαν μεταξύ τους. Ζοῦν ὅλα μέσα σ' ἓνα ἀσύλληπτο ὄνειρο τῆς ἴδιας χρωματικῆς μουσικῆς διαβάθμισης, τῆς ἴδιας ἐνάερης καὶ κρυστάλλινης συμφωνικῆς κλίμακας.

Ἄν ἦταν κανένας ἀναγκασμένος νὰ κάμει ἀπρεπτοὺς παραλληλισμοὺς μεταξύ ζωγράφων, θὰ ἔπρεπε νὰ πεί ὅτι ὁ Γουναρὸ εἶναι ὁ ἀντίποδας τοῦ Παρθένου. Ὁ πρῶτος ζωγραφίζει μὲ τὸ συναίσθημα, μὲ τὴν καρδιά. Ὁ δεύτερος μὲ τὸ μυαλό, μὲ τὴ σκέψη. Ὁ Γουναρὸ εἶναι ὁ λυρικός τοῦ χρώματος, ἐνῶ ὁ Παρθένος ὁ διανοητῆς τῆς γραμμῆς.

Ὁ ζωγράφος καὶ ἀκαδημαϊκὸς Θωμόπουλος ἐκθέτει στὴν αἴθουσα Ζαχαρίου μερικὲς νησιώτικες ἐντυπώσεις τοῦ ἀπὸ τὴν Ὑδρα. Καί τὰ τοπία του αὐτὰ φέρουν τὴν ἴδια σφραγίδα τῆς μαεστρίας τοῦ καλοῦ ζωγράφου, ποῦ ἔχουμε γνωρίσει ἀπὸ τὶς ἄλλες του ἐκθέσεις: τὴ λεπτὴ πινελιά, τὴν εὐαισθησία τῆς χρωματικῆς του κλίμακας, τὴν ἐλεγχτικότητα τοῦ θεμάτων του. Εἶναι ὁ ζωγράφος τῆς γραφικότητας συνδυασμένης μὲ μιὰ διακοσμητικὴ ὕψή, ξεπερασμένης, βέβαια, σήμερα, μὰ ποῦ ἔχει ἀκόμα στὴν Ἑλλάδα τοὺς πολλοὺς θαυμαστὲς της. Ἄς μὴ ξεχνῶμε ὅτι ὁ Θωμόπουλος εἶναι ὁ πρῶτος δάσκαλος τοῦ ὑπαίθρου στὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸς πρῶτος ἔβγαλε ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, τοὺς σπουδαστὲς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν στὸ φῶς τοῦ Ἁττικοῦ ἡλίου, κι' αὐτὸς τοὺς δίδαξε πῶς νὰ βλέπουν τὸ χρώμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑπαίθρου. Ὁ,τι ἀπόλυτα τὸν χαρακτηρίζει εἶναι ἡ εὐγένεια τῆς πινελιάς του. Μὰ εἶναι μόνο αὐτό, ἄραγε ποῦ ζητοῦμε ἀπὸ τὴν Τέχνη;

Μὲ τὴν αἰγίδα τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος ἄνοιξε μιὰ «Διάρκης Καλλιτεχνικὴ Ἐκθεση» σὲ τρεῖς μεγάλες αἴθουσες τοῦ Ζαππείου, ὅπου πλήθος καλλιτεχνῶν ἐκθέτουν 300 ἔργα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς. Ἡ ἐκθεση θὰ ἀνανεῶνεται κατὰ

μῆνα. Ἐκεῖ οἱ καλλιτέχνες βρίσκουν μιὰ μόνιμη στέγη γιὰ τὴ δωρεὰν ἐκθεση τῶν ἔργων τους. Γιὰ νὰ μποροῦν νὰ μετέχουν ὅσα τὸ δυνατόν περισσότεροι καλλιτέχνες, ἔχει ὀρισθῆ ὅτι μόνο δύο ἔργα ἀπὸ κάθε ἐκθέτη θὰ γίνονται δεκτά. Πολὺ λίγα εἶναι τὰ ἔργα ἐκεῖνα ποῦ μποροῦν νὰ σκαθίσουν τὸ βλέμμα τοῦ καλλιεργημένου θεατῆ καὶ νὰ τὸν κάνουν νὰ σταθῆ περισσότερο. Τὰ πλεῖστα δὲν προκαλοῦν κανένα ἐνδιαφέρον. Χιλιεπιπλάσια θέματα, γυνώριμη τεχνικὴ, καμιά ἀνανέωση στὸ χρώμα ἢ στὸν τρόπο τοῦ βλέπειν! Μέσα στὸ πλήθος τῆς «χαλκομανίας» οἱ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις ξεφρνίζουν σὰν ἀναπάντευη ὄσση στὴν ἀπέραντη Σαχάρα.

Παράλληλα, σ' ἄλλην αἴθουσα τοῦ Ζαππείου, ἐκθέτουν 17 ζωγράφοι καὶ δύο γλύπτες τὴν τελευταία τους παραγωγή. Δὲν μποροῦν νὰ πῶ ὅτι μᾶς ἱκανοποιεῖ γενικά ἡ ἐκθεση τῶν συντηρητικῶν αὐτῶν καλλιτεχνῶν. Δὲ βλέπει κανένας καμιά ἀνανέωση τοῦ θέματος ἢ τῆς τεχνικῆς. Κάτι ποῦ νὰ μᾶς βγάξει ἀπὸ τὴν πεπατημένην ἱμπρεσιονιστικὴ ἢ ἀκαδημαϊκὴ σχολή. Εἶναι κρίμα γιὰ πολλοὺς εἶναι νέοι ἄνθρωποι καὶ θάπρεπε νὰ τραβήξουν ἔνα πιὸ ἐλεύθερο δρόμο δικό τους, ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὶς συνταγὲς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Ἄς δοῦμε μερικοὺς πίνακες ἀπὸ τὴν ἐκθεση αὐτή, ἀφήνοντας ἔξω τὸν τ. καθηγητὴ Βικάντο ποῦ ἐκθέτει τρεῖς παλαιούς του πίνακες.

Γιὰ τὸν Ἀκαδημαϊκὸ Θωμόπουλο ἐγράψαμε τελευταία μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀτομικῆς του ἐκθέσης. Τώρα ἐκθέτει ἄλλους δέκα πίνακες του μὲ τὴν ἴδια μαεστρία στὴν ἱμπρεσιονιστικὴ καὶ διακοσμητικὴ του διάθεση. Ἡ «Ἀκρόπολις» εἶναι ἓνα τέτοιο καλὸ δείγμα τῆς τέχνης του.

Ἡ Τζαῖνη Ἀργυροῦ ἐκθέτει 5 πίνακες μὲ λουλούδια, ὅπου ἔχει ἀπὸ χρόνια εἰδικευθῆ. Ἐχουμε ὅμως τόσο πολὺ δεῖ τὰ ἴδια αὐτὰ θέματα, ποῦ καταντᾶ νὰ μὴ προσέχομε πιά τὰ ὠραῖα αὐτὰ ἱμπρεσιονιστικὰ κομμάτια.

Ὁ Βικτώριος ἐκθέτει μερικὰ ἔργα, ὅπου τὸ μόνο τους προσόν εἶναι ἡ καθαρότητα τοῦ χρώματος.

Προτιμῶ νὰ μὴ γράψω τίποτε γιὰ τὶς «χαλκομανίες» τοῦ Λουκά Γεραλή.

Ὁ κ. Λογαριαστάκης ἐκθέτει μερικὰ ἱμπρεσιονιστικὰ τοῦ τοπία ἀπὸ τὰ νησιά, ὅπου ὅμως τὸ χρώμα του γενικά εἶναι τόσο γλυκερὸ ὥστε νὰ μᾶς πουχτίζει μὲ τὴν πρώτη ματιά.

Ὁ Στέλιος Μαρῆς ἐκθέτει τρία πορτραῖτα, μιά νεκρὴ φύση καὶ ἓνα τοπίο, πολὺ ἀξιοπρόσεκτα. Ξεχωρίζει τὸ πορτραῖτο τοῦ Νίκου Προσετόπουλου καὶ τοῦ κ. Θ. Γ. — Ἐπίσης τὰ φρούτα, πού δουλεμένα σὲ ὕψος παλαιὰς τεχντροπίας, δείχνουν μίαν εὐσυνειδητὴ ἐργασία καὶ ἔχουν πολλές ἀρετὲς στὸ χρῶμα καὶ στοὺς τόνους.

Ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ Κωνστ. Ντάκου ξεχωρίζω τὶς «Λεύκες» του καὶ θὰ ἔλεγα καὶ τὸ «Πεσμένο δένδρο» ἂν δὲν ἦταν ἐπανάληψη τοῦ ἴδιου θέματος πού εἶδα με στὴν «Πανελλήνια τοῦ 1948».

Ὁ κ. Παντελάκης ἔχει μερικὲς ἐνδιαφέρουσες ἀκουαρέλλες. Προτιμῶ τὸ λάδι τοῦ «Γωνιά Λιμανιοῦ», ὅπου ἡ τοποθέτηση τῶν καραβιῶν δείχνει κάποια προσπάθεια νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν χιλιοπτατημένη ὁδὸ τῆς «Ἀκαδημίας».

Ὁ Νίκος Σαντοριναῖος μὲ ἀπεγοήτευσε· γιὰτὶ περίμενα ἀπὸ τὸν καλὸν αὐτὸ ζωγράφου κάτι ἄλλο. Περίμενα νὰ δῶ μιά καλλίτερη ἐξέλιξη τῆς ποιητικῆς του διάθεσης πού ἐξεδηλώθηκε τόσο ὠραῖα στὴν προπέρσινη ἐκθεση τῶν ἰδίων καλλιτεχνῶν στὸν «Παρνασσό», μὲ μιά ὠραία νεκρὴ φύση καὶ ἓνα ποιητικώτατο πίνακα, ὅπου δυὸ ἐρωτευμένοι κένταυροι ἐτριπόδιζαν ἀνάμεσα στὸ καταπράσινο δάσος. Ἄν εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ξεχωρίσω κάτι ἀπὸ τὴν νέα του παραγωγή θὰ ὑπογραμμίσω τὰ «Γαρυφαλλά» του γιὰ τὸ δροσερὸ τους χρῶμα καὶ τὴν καλὴ τοποθέτησή τους.

Τὸ πορτραῖτο τοῦ Πρίγκηπα Γεωργίου, καμωμένο ἀπὸ τὸν Γ. Σκαρλάτο, εἶναι ἓνα ἀληθινὰ θαυμάσιο ἔργο καὶ ἔχει πολλές ἀρετὲς ὄχι τόσο γιὰ τὴν καταπληκτικὴ ὁμοίότητα, ὅσο γιὰ τὴν ἐκφραση πού κατάρθρωσε νὰ τοῦ ἀποδόσει στὰ καλοκάγαθα μάτια.

Ἦστερ' ἀπὸ τὴν ἐκθεση Γουναροπούλου, ἄνοιξε στὸ «Ρόμβο» μιά ἄλλη ἐνδιαφέρουσα ἐκθεση τῆς Ἑλένης Θεοχάρη-Περάκη, πού μᾶς παρουσιάζει 23 λάδια καὶ 29 τέμπερεις μ' ἓνα τρόπο ἀξιοπρόσεκτο. Γιὰτὶ ἡ Περάκη, μ' ὅλες τὶς ἐπιδράσεις πού ἔχει (ἰδίως ἀπὸ τὸν Χατζηκυριάκο-Γκίκα), καθαρώνει νὰ μᾶς δώσει μὲ ἀπλούστατα μέσα καὶ μὲ ἀφέλεια σχεδὸν παιδική, κομμάτια διακοσμητικώτατα χωριάτικων σπιτιῶν πού πάλλουν ἀπὸ ὠραῖο χρῶμα καὶ τοποθετοῦνται στὸν πίνακα μὲ σωστὴ ἀρχιτεκτονικὴ διάρθρωση καὶ μὲ μεγάλες συνθετικὲς ἰκανότητες — ὅπως τὸ λάδι τῆς: «Σύνθεσις (Σπέτσαι)». Ἡ γενικὴ

κατάργηση τῆς τρίτης διάστασης καὶ μὲ μόνο τὰ χρωματικὰ ἐμφῆ γιὰ κύριο μέλημα, προκαλοῦν μίαν ἐντύπωση λαϊκῆς τεχντροπίας, πού θέλγει τὴν ὄραση

Πολὺ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἐκθεση τοῦ Ὁρέστη Κανέλλη στὸν «Ρόμβο», πού ἄνοιξε στὶς 3 Μαΐου. Ὁ ζωγράφος αὐτὸς ὕστερ' ἀπὸ πολλές ἀναζητήσεις στὰ παλιότερα χρόνια, ἀνάμεσα σὲ διάφορες τεχντροπίες, κατέληξε ἐπηρεασμένος προφανῶς ἀπὸ τὸν γαλλικὸ συρρεαλισμό, νὰ μᾶς παρουσιάσει φέτος μερικὰ λάδια του, πού, παρ' ὅλες τὶς τυχόν ἐπιφυλάξεις πού μποροῦσε κανένας νὰ ἔχει — ἰδίως στὰ συνθετικὰ του πορτραῖτα — δείχνουν μιά μοναδικὴ πρωτοτυπία. Μερικὰ του ἔργα ἔχουν ἓνα τόνο ἐντελῶς προσωπικὸ καὶ εἶναι καμωμένα μὲ δυνατὸ Ἑλληνικὸ χρῶμα, ὅπως εἶναι τὰ «Καΐκια» καὶ ὁ «Ἐλαιῶνας»—δυὸ ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἐκθέματα. Εἶναι φανερό ὅτι οἱ δυὸ μικρὲς αἰθουσες τοῦ «Ρόμβου» ἀδίκουν τὰ ἔργα τοῦ Κανέλλη, γιὰτὶ ὅπως ζωγραφίζει τ' ἀντικείμενά του μὲ πολὺ σκούρα καὶ χονδρὰ περιγράμματα, χρειάζεται ἡ ἀνάλογη ἀπόσταση τοῦ θεατῆ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ τὰ δεῖ, χωρὶς νὰ τοῦ φαίνονται τόσο σκληρὰ τὰ χρῶματα. Καὶ τέτοια ἀπόσταση δὲν ἔχουν οἱ αἰθουσες τοῦ «Ρόμβου».

Διάφορα Νέα

Μὲ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Τσάτσου, περὶ τοὺς 70 λογοτέχνες ἐδεξίθησαν στὴ Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν στὶς 28 τ' Ἀπριλίου τοὺς Βασιλεῖς καὶ τὸν Πρίγκηπα Γεώργιο μὲ τὴν Πριγκήπισσα Μαρία. Ἡ δεξίωση ἔγινε στὶς 5 τὸ ἀπόγευμα καὶ προήλθε ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τοῦ Βασιλέα νὰ γνωρισθῆ προσωπικῶς μὲ ὅλους τοὺς Λογοτέχνες, οἱ ὅποιοι ἔφεραν μαζί τους καὶ τὰ ἔργα τους καὶ τὰ ἐδώρησαν μὲ θερμὲς ἀφιερώσεις στοὺς Βασιλεῖς. Ἡ ἀτμόσφαιρα πού ἐδημιουργήθηκε στὴ δεξίωση ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς ἦταν τόσο φιλική, ἀπλὴ κι εὐχάριστη καὶ τόσο τὸ ἐνδιαφέρο πού ἔδειξαν καὶ ὁ Βασιλέας καὶ ἡ Βασίλισσα, ὥστε ἔμειναν ὡς τὶς 8 ἡ ὥρα κουβεντιάζοντας μὲ τοὺς λογοτέχνες μὲ μεγάλην οἰκειότητα.

—Ὁ Θυμηλικὸς Θάσος τοῦ Λίνου Καρζῆ εἰτοιμάζει νὰ δώσει τὸν «Προμηθεά Δεσμώτη» τοῦ Αἰσχύλου στὸ Ὡδεῖο Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ. Ἡ τραγωδία θὰ διδαχθῆ σύμφωνα μὲ τὶς γνωστὲς ἀντιλήψεις τοῦ Καρζῆ, δηλαδὴ μὲ κοθόρου

καί, μάσκες καί στυλιζαρισμένα κοστούμια, νομίζοντας ότι με τόν τρόπον αυτών μπορεί νά αναβιώσει τήν Ἀρχαίαν Τραγωδίαν. Ὅταν παιχθῇ τὸ ἔργον θά ἐνημερώσουμε τοὺς ἀναγνώστες τῶν «Κυπρ. Γραμμάτων».

—Τὰ διάφορα θέατρα πρόζας καί μουσικῆς, ἐτοιμάζουν τὸ θερινὸν ρεπερτόριο ποὺ θά παίξουν στὰ ὑπαίθρια θεάτρα τοῦς.

—Στὸ «Ρέξ» ὁ Θίασος Κοτοπούλη μετὰ σύμπραξη τῶν ἀδελφῶν Καλοῦτά, ἐξ-ακολουθεῖ νά παίξει τὴ μουσικὴ κωμῶδια «Μ' ἀγαπᾶ δὲν μ' ἀγαπᾶ», ποὺ τόση μεγάλη ἐμπορικὴ ἐπιτυχία εἶχε.

—Στὸ «Βασιλικό», τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο ἀνέβασε, τελευταῖο ἔργον τῆς χειμωνιστικῆς περιόδου, τὴ χαριτωμένη κωμῶδια τοῦ Μαριβῶ «Παγινίδα τοῦ ἔρωτα καὶ τῆς τύχης». Τὸ φθινόπωρον τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο θά παίξει τὴν Ὁρέστεια στὸ Ὠδεῖο Ἡρώδη τοῦ Ἀττικοῦ.

T.M.Φ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ἐξαιρετικὸ σ' ἐμφάνιση καί περιεχόμενον τὸ Πασχαλινὸ τεύχος τῆς Ἑλληνικῆς Δημογραφίας (Β' 29). Μέσα στίς πλούσιαι εἰκονογραφημέναι σελίδες του (128) θιγούνται ἀπὸ τίς κύριες πλευρὰς τοὺς ὅλας τὰ θέματα τῆς μεγάλης γιορτῆς. Οἱ συνεργασίαι ἀλληλοσυμπληροῦνται κ' ἀποτελοῦν μίαν πρωτότυπην πασχαλινὴν σύνθεσιν, ποὺ ὅμοια τῆς δὲν ἔχει ἀκόμη νά ἐπιδείξει ὁ Ἑλληνικὸς ὅπος. Ἀπὸ τὰ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέροντα περιεχόμενα σημειώουμε τοῦ Σπύρου Μελά «Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου», τοῦ Α. Προκοπίου «Ἡ ἀνάστασις στὴ Χριστιανικὴ τέχνη», τοῦ Χρ. Παπαδόπουλου «Τὸ Πάσχα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα», τοῦ Φ. Κουκούλε «Πασχαλινὰ Βυζαντινὰ ἔθιμα» κ.τ.λ.

—Στὸ «Ἔθνος» (Ἀθηνῶν) τῆς 24 Μαρτίου ὁ γνωστὸς λογοτέχνης κ. Μιχ. Περάνης δημοσιεύει ἐμμενέστατον σημεῖωμα γιὰ τὸ «Κύπριον Ἄσμα» τοῦ κ. Ξάνθου Λυσιώτη. Ἀπὸ τὴ Λευκασίαν, γράφει, ἐλάβαμε τὸ «Κύπριον Ἄσμα» τοῦ ποιητοῦ κ. Ξάνθου Λυσιώτη. Εἶναι τὸ μακρόστιχον πατριωτικὸν ποίημα ποὺ ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον τοῦ διαγωνισμοῦ Ρωσσίδη. Στίχοι ρωμῆλας πατριωτικῆς ἀναστάσεως, μεστοὶ ἀπὸ ἑλληνικὴ δόνησι καὶ φλογερῆ πατριδολατρεία, γεμάτοι ἀπὸ τὸν ἀίσιαστον καὺμὸν τῶν Κυπρίων γιὰ τὴν Ἔνωσιν.» Ἐνθουσιώδη σχόλια γιὰ τὸ ποίημα τοῦ κ. Λυσιώτη ἀφερόμενη ἐπίσης ἡ ἐφημερίδα «Ἑλλάς» (27 Μαρτίου). Τὸ «Κύπριον Ἄσμα», παρατρεῖ ὁ φιλολογικὸς συνεργάτης τῆς ἐφημερίδος, «εἶναι ἡ κραυγὴ ὀλοκλήρου τῆς Κύπρου διὰ τὴν ἔνωσιν, καὶ ἐκτός τοῦ φλογεροῦ πατριωτισμοῦ ποὺ περικλείει εἶναι ὁμοιολογουμένως μίαν ἐξαιρετικὴν ποιητικὴν δημιουργίαν». Μετὰ τὸ ἴδιον πνεῦμα γράφει ἡ Ἀθηναϊκὴ «Δημοκρατία» (28 Μαρτίου): «Ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν ἐδημιούργησεν καὶ ἐδῶ τὸ βραβευθὲν εἰς τὸν διαγωνισμὸν Ρωσσίδη ποίημα τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ Ξάνθου Λυσιώτη «Κύπριον Ἄσμα», γεμάτον ἀπὸ πατριωτισμῶν, λυρισμῶν καὶ θερμῶν συγκινήσεων. Τὸ ἐπικὸν αὐτὸ ποίημα διὰ τὴν Κύ-

προν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἔνωσιν εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα δημοῦργήματα τοῦ ποιητοῦ.» Εὐμενῆ σχόλια δημοσιεῖται ἐπίσης ἡ Ἑλληνικὴ Γραμμὴ τῆς 10ης Ἀπριλίου: «Ὁ Κύπριος ποιητὴς κ. Ξ. Λυσιώτης ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον εἰς προκηρυχθέν λογοτεχνικὸν διαγωνισμὸν τοῦ κ. Γ. Ρωσσίδου ἐν Κύπρῳ, διότι συνέθεσεν ἐν ἀριστοῦρηματικῶν πράγματι ποιητικὸν δημοῦργήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Κύπριον Ἄσμα». Ἡ Ἑλληνικὴ Γραμμὴ» θά δημοσιεύσῃ ἐν καιρῷ μερικὸς στίχους τοῦ ἄσματος αὐτοῦ, ποὺ δειχνόντων ὅλους τοὺς πόθους καὶ τοὺς ἀγῶνας τῆς ἑλληνικῆς μας Μεγαλοῦσης διὰ τὴν ἐλευθερίαν ἐθνικὴν τῆς αἰῶνος.»

—Στὸ «Ἐβδομαδιαῖον Πρόγραμμα» τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱδρυματικῶν Ραδιοφωνίας περιλαμβάνεται μετὰ ἄλλης ἐνδιαφέρουσας ὕλης ἄρθρον σχετικὸν μετὰ τὴν πνευματικὴν κίνησιν στὴν Κύπρον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Πνευματικὴ Κύπρος». Στὸ ἄρθρον παρέχεται σὲ γενικῆς γραμμῆς ἡ φιλολογικὴ δραστηριότητα τῆς Κύπρου, κ' ἰδιαίτερα ἡ δράσις τῆς Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν, τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Ὀμίλου Κύπρου καὶ τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων». Γιὰ τὸ περιοδικὸν μας γράφονται τὰ ἑξῆς: «Τὰ «Κυπριακά Γράμματα» ἰδρύθησαν τὸ 1934. Σήμερον διαυθύνονται τὸ 14ο ἔτος τῆς ζωῆς των κ' ἀριθμοῦν 167 τεύχη. Διευθυντὴς των εἶναι ὁ κ. Νίκος Κρανιδιώτης καὶ συνεργάτες των οἱ ἀντιπροσωπευτικότεροι Κύπριοι λογοτέχνες καὶ διανοούμενοι. Τὰ «Κυπριακά Γράμματα» δημοσιεύουν ἐνδιαφέρουσας πρωτότυπην λογοτεχνικὴν ὕλην Κυπρίων καὶ Ἑλλήνων λογοτεχνῶν, μελέτας καὶ δοκίμια πᾶνω σὲ ποικίλα ἐπιστημονικὰ καὶ αἰσθητικὰ θέματα, μεταφράσεις ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν ἰδίως καὶ τὴ γαλλικὴν λογοτεχνίαν, ἐνδιαφέροντα κριτικὰ σημεῖωματα καὶ ἐνημερωμένην ἀνασκόπησιν τῆς ἑλληνικῆς καὶ ξένης πνευματικῆς ζωῆς. Οἱ σελίδες τοὺς ἀποτελοῦν τὸν καθρέφτην τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Κύπρου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς δικαίως ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὰ ἐβράβευσε πρὸ διετίας μετὰ τὸ Βραβεῖον Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Ἰδιαίτερος ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ σημεῖωματα τοῦ διευθυντοῦ τῶν περιοδικῶν κ. Νίκου Κρανιδιώτη πᾶνω στὰ σύγχρονα ἐθνικὰ καὶ πνευματικὰ ζητήματα, οἱ ἐθελοκριτικῆς τῶν κ.κ. Κ. Σπυριδάκι, Κ. Προσφ. Θ. Σοφοκλέους κ.ἀ.οἱ δημοσιεύσεις τοῦ κ. Μ. Κίτρομηλίδου γιὰ τὴ νεο-ἑλληνικὴν ποίησιν κ.λ.π.»

—Στὸ πρῶτον τεύχος (Μαΐου) τῆς Ἑλληνικῆς Κύπρου, πλουσιωτάτη ἐθνικὴ καὶ φιλολογικὴ ὕλη. Σημειώουμε τὸ χαιρετισμὸν τοῦ Ἐθνάρχου κ. Μακαρίου, τὸ κύριον ἄρθρον «Ἄγων Ἠθικῆς καὶ Δικαίου», τὸ «Κυπριακὸν Ζήτημα» ὑπὸ Ἑλλήνων Κυπρίων, τὴ μελέτη τοῦ κ. Κ. Σπυριδάκι «Ἡ ἠθικὴ ἐκτίμησις τοῦ Ἐθνικοῦ Ἄγῶνος τῶν Κυπρίων» καὶ τίς συνεργασίαι τῶν κ.κ. Θ. Σοφοκλέους «Ἀνάστασις», Κλ. Μυριανθοπούλου «Ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτῆς», Ν. Κρανιδιώτη «Πάσχα Ἑλλήνων», Γ. Παπαχαλαράκου «Ἀπὸ τὰ Κυπριακά ἔθιμα τῆς Λαμπρῆς», Σταύρου Παπαγαθαγγέλου «Νέα Ζύμη», Γ. Ζαμπάρτα «Κύπρος ἡ Ἑλληνικὴ» κ.τ.λ.

—Πήραμε ἀκόμη τὰ περιοδικὰ «Ὁ Βιβλιόφιλος» (Ἰανουάριον—Μάρτιον), «Ἐξήγη» (Κωνσταντινουπόλεως, ἀρ. 37), «Φῶς» (ἀρ. 29), «Pogledi» (No 125), «Κυπριακὴ Ἐπιθεώρησις» (Μαΐου 1949), «Cyprus Review» (May 1949), «Μηνιαῖον Δελτίον Ἐκδρομικοῦ» (ἀρ. 21), «Μόρφωσις», (ἀρ. 47), «Τὰ Κυπριακά Νεῖατα» (ἀρ. 6), «Κυπριόπουλον» (ἀρ. 9—10), «Λογοτεχνία»

(ἀρ. 7), «Αγωνιστής» (15 Μαΐου), «Ακτινές» (ἀρ. 92) και τις εφημερίδες «Ἐλευθερία», «Ἔθνος», «Η. Δημοκρατία», «Ἀνεξάρτητος», «Κερύνεια», «Νέα Πολιτική Ἐπιθεωρησις», «Χρόνος», «Παρατηρητής», «Ἄφροσ», «Ἐργατής», «Ἐργατική Φωνή», «Πρόσδος», (ὄργανο τῆς Ἐταιρείας Κοινωνικῆς Προόδου Λεμεσού), «Τὰ Κυπριακὰ Νεῖτα» (ἐβδομαδιαία ἐκδοσις) καὶ «Ἑλληνική Γραμμή».

— Ἀπὸ τῆς φιλολογικῆς συνεργασίας τῶν Κυπριακῶν εφημερίδων ἀναφέρουμε: Ν. Γ. Ἰακωβίδου «Κακαὶ τινες συνήθειαι, αἰτινες φθεῖρουσι τὸν ἄνθρωπον σωματικῶς καὶ ψυχικῶς καὶ θραυνοῦσι τὴν ζωὴν του» («Ἔθνος» 28, 29 καὶ 30 Ἀπριλ.), τοῦ Μελεῆ Νικολαΐδη «Ἡ Ἀνάστασις» («Ἐλευθερία» 23 Ἀπριλ.), τοῦ Σάκρ. Εὐαγγελίδη «Γιὰ τὴν Περσεφόνη Παπαδοπούλου», ὅπου παρέχονται πολλὰ στοιχεῖα καὶ χαρακτηριστικὰ λεπτομέρειες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράσιν τῆς Κυπριακῆς παιδαγωγοῦ («Ἔθνος» 29 Ἀπριλ.), τοῦ Ζ. Σώζου «Οἱ Κύπριοι καὶ αἱ ἀρχαιοτάτης μας», ὅπου ἐξετάζονται κριτικὰ καὶ ἱστορικὰ οἱ περὶ ἀρχαιοτήτων νόμοι τῆς Κυπριακῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτίθεται ἡ ἀρχαιοκαπιλῆα πού διεξάχθηκε τόσα χρόνια στὸ νησί («Ἔθνος» 3, 4, 5, 6, 7, 8 καὶ 10 Μαΐου), τὴν τακτικὴν ἀρθρογραφίαν τοῦ Ἀλκαίου στὶς Κυριακάτικες ἐκδόσεις τοῦ «Ἔθνος» (πολὺ ἀξιοπρόσεκτο τὸ σημεῖωμα «Οὐκ ἔνι ἄρσεν ἡ θῆλυ», ὅπου ἐξετάζεται τὸ θαυτοτρο νόημα τῆς ζωῆς, πού ὑπάρχει—σύμφωνα μὲ τὸν ἀρθρογράφου—στὴ βαθμιαία ἀπόκτηση τῆς ἐλευθερίας μὲ τὸν πνευματικὸ ἀγῶνα καὶ τὴν ἠθικὴν ἐξύψωση) κ.τ.λ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Στις 4 Μαΐου ἔγινε στὴ «Σεξέρειο Βιβλιοθήκη» ἡ δευτέρη ἐφετηνὴ διάλεξις τῆς Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν με ὀμιλητὴ τὸν κ. Θ. Σοφοκλέους καὶ θέμα «Ἡ ἔθνικη συνειδησις τῶν Κυπρίων ἐπὶ Φραγκοκρατίας».

— Ἡ «Ἐνωσις Νεανίδων Παλάς» ἔδωκε τὴν 3ην Μαΐου στὶς αἰθούσας «Τράστ» τὴν τρίτην διάλεξιν τῆς με ὀμιλητὴ τὸν κ. Κλ. Γεωργιάδην καὶ θέμα «Ὁ ἱδανικός τύπος τῆς γυναικῆς στὴν Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλέους».

— Στὴν αἰθούσα τοῦ Κυπριακοῦ Μουσείου ὁ Δρ. J. Lawrence Angel τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀνατομίας Daniel Baugh τῆς Φιλαδέλφειας, ἔκαμε τὴν 12ην Μαΐου διάλεξιν με θέμα: «Ἡ ἀνθρωπολογία καὶ ἡ Ἀνατολικὴ Μεσόγειος».

— Στις 15 Μαΐου ὁ Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὀμιλος Κύπρου γιόρτασε τὴν 50ὴν ἐπέτειον τῆς ἀπελευθέρωσής τῆς Κρήτης ἀπὸ τὸν Τουρκοκὸ ζυγὸ. Ὑστερα ἀπὸ εἰσηγήσιν τοῦ Προέδρου τοῦ Ὀμίλου κ. Κ. Σπυριδάκη, ὁ κ. Γ. Παπαϊωάννου μίλησε γιὰ τοὺς ἄλλοις ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας τῆς Κρήτης καὶ ἀπαγγέλλθηκε ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν «Ὀρκο» τοῦ Γ. Μαρκοῦ.

— Τὸ Θ.Ο.Ι. «Ἀγάπη» ὄργανωσε τὴν ἴδιαν μέραν στὶς αἰθούσας τὸν τὴν τελευταία διάλεξιν τῆς ἐφετηνῆς περιόδου με ὀμιλητὴ τὸν κ. Ν. Βοσταντζή καὶ θέμα «Τὸ πρόβλημα τῆς ἐθνικῆς ἀγωγῆς». Ὑστερα ἀπὸ τὴν ὀμιλίαν ἀπαγγέλλαν ποιήματα τῶν Παλαμᾶ καὶ Πολέμη ἢ κ. Ἀγγελικῆ Γουτφίλντ καὶ ἡ δ. Ἄννα Κασώτου.

— Τὸ Λύκειον Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου ἐτέλεσε στὶς 29 Μαΐου φιλολογικὸν μνημόσυνον τῆς Περσεφόνης Παπαδοπούλου. Μίλησαν οἱ κυρίες Μαρία π. Ἰωάννου καὶ Θεανὴ Σαμψῶν.

— Ὁ Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὀμιλος Κύπρου γιόρτασε τὴν ἐπέτειον τῆς 29 Μαΐου 1453 με ὀμιλίαν τοῦ κ. Κ. Σπυριδάκη καὶ ἀνάγνωσις κειμένων τῆς ἐποχῆς καὶ κρίσεων ἐπὶ τῶν γεγονότων ξένων ἱστορικῶν.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κ. Σπυριδάκη, Γυμνασιάρχου τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου καὶ Προέδρου τῆς Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν: Κύπρος καὶ Ἑλλάς εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Ἐκδόσεις Γραφεῖου Ἐθνάρχης Κύπρου. Ἐν Λευκωσίᾳ—Κύπρου, 1949.

Ἄθ. Μερμερέτη Δ. Φ.: Ὁ Κοραῆς ὡς Ἐπιστήμων. Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων». Λευκωσία—Κύπρος.

Π. Θαλασσινού: Στενὲς Θάλασσες. Ἐκδόσεις «Φιλολογικὰ Χρονικά». 1949.

Θαν. Παπαθανάση: Τραγουδώντας. Ποιήματα. Πειραιᾶς—1949.

Σάββα Θεοδ. Χρίστη: Ἐκκλησία καὶ Κομμουνισμός. Λευκωσία Κύπρου, 1949.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Παρακαλοῦμε οἱ τελευταῖες γραμμὲς τοῦ διηγήματος τοῦ κ. Κώστα Μοιρανῆ, πού δημοσιεύθηκε στὴν ἐκδόσις μας τοῦ Ἀπριλίου σελίς 123, νὰ διαβαστοῦν: «Φιλία στὴ μητέρα!... Θὰ τῆς τὰ πάω κόρη μου! Λύριο θὰ πάω τὸν φίλω τὸ μνημα τῆς ἐκ μέρους σου!», κι' ὄχι «Θὰ τῆς τὰ πάω κόρη μου!... Μὰ πῶς;», ὅπως ἀπὸ τυπογραφικὴ ἀσέλεια δημοσιεύθηκε.— Ἀὐτὴ ἢ ν. Ροδίνη, Γιαλοῦσα: «Ἐγκρίνεται ὁ «Μᾶρης» καὶ «Νά, ἡ Ἀνοιξη», πού θὰ δημοσιευτοῦν με τὴ σειρά τους.—Μ. Χριστοφίδη, Λάρνακα: Πήραμε τὴ μελέτη σας «Ξενοὶ περιηγητὰ ἑλλόντες εἰς Κύπρον» καὶ θὰ τὴ δημοσιεύσομε σὲ μίαν ἀπὸ τῆς προσεχῆς ἐκδόσεις μας.—Μ. Γεωργιάδην, Παραμύθα: «Ἐχετε πολὺ φυσικὸ καὶ αὐθόρητο ὕψος ζεῦρετε νὰ ἐλέπετε «λογοτεχνικὰ» τὸ θέμα σας καὶ νὰ δημιουργήτε πραγματικὴ συγκίνησι. Ἡ γλῶσσα σας ὅμως εἶναι κάπως ἀκατάστατη με πολλοὺς Κυπριακοὺς ἰδιωματισμούς. Εἶναι κρίμα πού δὲ θέλετε νὰ ἐπιμεληθῆτε τὴ φράση σας. Τὸ «Ἐνας ψαρᾶς» θὰ μπορούσαμε πρόβλημα νὰ τὸ δημοσιεύσομε ἂν ξαναβλέπατε τὴ γλῶσσα καὶ μᾶς τὸ ξαναπέταλατε. Ἡ «Ἀετοφῶλη» ἔχει τὰ ἴδια ψευδῆ καὶ τὰ ἴδια προτερημᾶτα. Ἡ ὑπόθεσις τῆς ὁμοῦ εἶναι πολὺ συμπυκνωμένη κ' ἡ διαθέσις τῆς ἀσθενέστερη.

Ἐνα ἐνδιαφέρον εἰδίλιον:

Κ. Π. ΧΑΤΖΗ-ΙΩΑΝΝΟΥ
«ΚΥΠΡΙΑΚΟΙ ΜΥΘΟΙ»

Ζητήσατέ τους ἀπὸ τὸν ἴδιον (Διδασκαλικὸν Κολλέγιον, Μόρφου) ἀποστέλλοντες τὸ ἀντίτιμον εἰς γραμματόσημα τοῦ ἐνάμιου γροσίου ἢ εἰς ταχυδρομικὴν ἐπιταγήν.

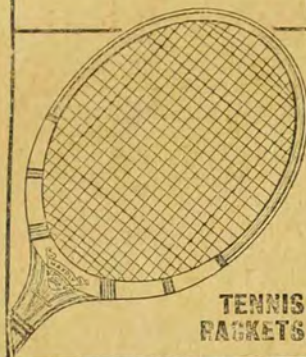
Τιμὴ πεντέμισυ σελίνια.

YOU CAN'T BEAT

Dunlop

GOLF
BALLS

TENNIS
RACKETS

TENNIS
BALLS

●
ΡΑΚΕΤΕΣ
ΤΕΝΝΙΣ

●
ΜΠΑΛΕΣ
ΤΕΝΝΙΣ

●
ΠΑΠΟΥΣΙΑ
ΤΕΝΝΙΣ

47/SO/2(B)

ΖΗΤΑΤΕ ΠΑΝΤΟΤΕ **Dunlop**

ΕΙΝΑΙ Η ΑΝΩΤΕΡΑ ΜΑΡΚΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ
ΔΕΡΜΑΤΙΝΩΝ ΕΙΔΩΝ

'ΚΟΜΝΗΝΟΣ'

15 ΛΕΥΚΩΝΟΣ 15

(ΠΑΝΣΙΟΝ ΤΟΥ ΦΟΥΡΝΟΥ κ. Γ. ΤΣΑΠΠΑ)

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

★ Κατασκευάζονται βολίτσες, μπαούλα, χαρτοφύλακες, καπελιέρες. Έπίσης παιδικά φορεματάκια από νάυλον, παιδικά πανταλονάκια, σαλιαρίστρες, ποδιές γυναικείες έμπριμέ σέ διάφορα σχέδια, τσάντες γυναικείες νάυλον.

★ Έκτελούμεν παραγγελίας των άνωτέρω ειδών εις λογικές τιμάς. Έπισκεφθήτε μας διά τó συμφέρον σας. Κρατούμεν διαρκή παρακαταθήκη.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

The Cyprus Real Laces Shop

★ Χειροποίητοι Κυπριακοί
δαντέλλαι και κεντήματα.

★ Τραπεζομάνδηλα, σέτ,
μπλοϋζες, κουρτίνες, μαν-
δηλάκια, νυκτικά, κλπ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΙΜΑΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

★
Ο Δ Ο Σ Ο Ν Α Σ Α Γ Ο Ρ Ο Υ Α Ρ . 2

(Παραπλευρώς της «Cyprus Airways Ltd.» ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Προτιμάτε πάντοτε να προμηθεύεσθε τὰ
εἶδη νεωτερισμοῦ σας

ἀπὸ τὸ

KIKA'S

Novelty Shop

KYRENIA

Πλουσία Συλλογή ἀνδρικῶν καὶ γυναικειῶν εἰδῶν νεω-
τερισμοῦ εἰς ὅλους τοὺς χρωματισμοὺς καὶ ὅλα τὰ σχέδια.

ΤΙΜΑΙ ΧΑΜΗΛΑΙ

Κινηματογράφος "ΛΟΥΚΟΥΔΙ"

- ★ ΤΙΣ ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ !
- ★ ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΡΓΑ !
- ★ ΜΕΤΟΥΣ ΔΙΑΣΗΜΟΤΕΡΟΥΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΑΣ!

Σᾶς παρουσιάζει πάντοτε ὁ Κινηματογράφος
"ΛΟΥΚΟΥΔΙ"

Τεσσάρων κινηματογραφικῶν ἐταιρειῶν, τῶν μεγαλύτερων τοῦ
κόσμου, ἐξησφαλίσαμεν τὴν Παραγωγὴν 1948—1949.

ΚΟΛΟΥΜΠΙΑ! ΤΟΥΝΤΙΕΘ ΣΕΝΤΣΑΡΥ—ΦΟΞ! Ρ.Κ.Ο.
ΡΑΤΙΟ ΠΙΚΤΣΑΡΣ! ΓΙΟΥΝΙΒΕΡΣΑΛ-ΙΝΤΕΡΝΑΣΙΟΝΑΛ!

Χρειαζεται να προσθέσωμεν τίποτε ἄλλο ;

Δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἔδωψις πλέον....

MILKMAID
SWEETENED CONDENSED MILK
NESTLÉ PRODUCTS CO. LTD.
NESTLÉ, VEVEY, SWITZERLAND

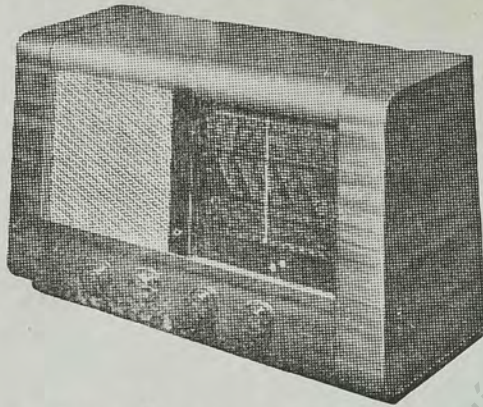
ΤΑΛΑ ΒΛΑΧΑΣ
ΝΕΣΤΛΕ

ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ ACE

Model 500

6 λαμπών με
μαγικό μάτι

Short-Medium
Long

Επίσης

και υγράs

μπαταρίας

6 Volts.

Γίνονται εύκολiai ειs τήν πληρωμήν.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

CYPRUS ENGINEERING STORES

ΛΕΜΕΣΟΣ δόδος 'Ελευθερίας
ἀρ. 62

ΛΕΥΚΩΣΙΑ δόδος Κυρηνείας ἀρ. 7 Α
Τηλέφ. 363.

GRESHAM

ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΩΗΣ

Έτος Ίδρύσεως

1848

Γενικός Αντιπρόσωπος δια τήν Κύπρον:

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

Τ. Κ. 180 — ΤΗΛ. 487

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Υπεύθυνος ιδιοκτήτης: Ν. Κρανιδιώτης, Λευκωσία
Τύπος: «ΚΟΣΜΟΥ» Ι. Χ. Κυριακίδη, Λευκωσία